

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

КРИВОШЕЄВ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Прим. № ____

УДК 342.951

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄДИНОГО
ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ
ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ**

081 – Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

Науковий керівник –
Гаруст Юрій Віталійович,
доктор юридичних наук, доцент

Суми 2021

АНОТАЦІЯ

Кривошеєв К.О. Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Сумський державний університет. – Суми, 2021.

Дисертаційна робота присвячена визначенню адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Досліджено адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки України. Проведено аналіз адміністративно-правового статусу правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Розкрито адміністративно-правовий механізм функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Розроблено Концепцію реформування системи фінансової безпеки України.

Встановлено, що Україна визначена як держава з найслабшим рівнем фінансової безпеки в світі, у зв'язку із економічною кризою в державі, яка прямо вплинула на інвестиційний клімат, збільшення розміру державного боргу, зростання рівня корупції тощо. В ході дослідження обґрунтовано, що фінансова безпека – це законодавчо встановлений механізм (система) забезпечення сталого розвитку фінансової системи держави, діяльність якого направлена на збереження її цілісності та єдності. Систему фінансової безпеки держави утворюють: кредитно-банківська, бюджетна, податкова, боргова, грошово-валютна, страхова, фондово-інвестиційна безпеки та безпека небанківського фінансового сектору економіки.

В ході дисертаційного дослідження встановлено, що сучасна вітчизняна законодавча база не завжди може швидко реагувати на зміни в суспільстві, цим самим створюються прогалини та колізії в правовому регулюванні. Враховуючи дію всіх законодавчих актів щодо врегулювання питання фінансової безпеки запропоновано виокремити п'ять рівнів правового регулювання: визначальний, основний, концептуальний,

стратегічний, методичний. Кожен з цих рівнів базується на відповідних законодавчих актах, які у відповідній мірі утворюють систему правового регулювання даної сфери.

Визначено, що суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави – це суб'єкти фінансових відносин, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави та проявляється через застосування системи інституційно-правових та організаційних заходів впливу, або є тими суб'єктами, які своїми діями реалізувати конституційне право на формування органів державної влади, діяльність яких в подальшому в тій чи іншій мірі буде направлена на забезпечення фінансової безпеки держави. При цьому, обґрунтовано, що правоохоронний орган, що забезпечує фінансову безпеку держави – це система державних органів, основним завданням діяльності яких є виконання функції правоохоронної діяльності у сфері публічних фінансів та фінансової безпеки, що полягає у гарантуванні такої безпеки та захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення.

Досліджено необхідність функціонування в Україні єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави, завданнями якого стануть: захист конституційних прав і свобод громадян; запобігання, попередження, виявлення, припинення кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; здійснення оперативно-розшукові заходи, направлені на розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; здійснювати заходи, направлені на протидію кримінальним правопорушенням у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; приймати участь у формуванні державної політики у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави. Запропоновано під адміністративно-правовим статусом правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави розуміти систему суспільних відносин правоохоронного характеру, що

визначається державою, шляхом закріплення в положеннях чинного законодавства завдання, функції, повноваження та відповідальність, котрі реалізуються через діяльність суб'єктів таких відносин.

Наголошено на важливості зарубіжного досвіду функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави. При цьому, використання іноземного досвіду допоможе не лише в інституційно-організаційному аспекті функціонування системи, а й в процесі розробки законодавчої бази. В ході дослідження розглянули досвід функціонування Фінансової гвардії Італії, Національної кримінальної агенції Великої Британії, Фінансової гвардії Румунії, Фінансової гвардії Румунії, Бюро Македонії, Фінансової поліції Хорватії, Фінансової поліції Австрії, Департаменту економічних розслідувань Казахстану, Державної служби боротьби з економічними злочинами Киргизстану, Слідчої служби Міністерства фінансів Грузії, Служби розслідування фінансових злочинів Литви та Служби державних доходів Республіки Латвії.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним із перших в Україні досліджень, де обґрунтовується необхідність прийняття Концепції реформування системи фінансової безпеки України із визначенням змісту такої Концепції. Доведено, що завданнями Концепції реформування системи фінансової безпеки України є: 1) формування сучасної ефективної системи забезпечення економічної безпеки України; 2) запровадження нової ідеології функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України як діяльності щодо забезпечення реалізації прав, свобод громадян, зміцнення демократичних інститутів, запобігання можливих зловживанням; 3) організація функціонування всієї системи правоохоронних та контролюючих органів на засадах реалізації завдань та функцій новоствореного правоохоронного органу; 4) побудова сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, з метою забезпечення ефективної роботи єдиного правоохоронного органу; 5) запровадження дієвої та ефективної системи

державного та громадського контролю за діяльністю новоствореного правоохоронного органу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема, викладені в дисертації положення можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації є основою для подальшої розробки адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України (акт впровадження Сумського державного університету від 10.02.2021 р.); навчальному процесі – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі студентами з дисциплін «Адміністративне право», «Спеціальне адміністративне право», «Органу публічної влади та інститути громадянського суспільства» (акт впровадження Сумського державного університету від 15.03.2021 р.); практичній діяльності – під час розробки пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств; взаємодії та здійснення обміну інформації з органами державної влади; вжитті заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму (акт впровадження Головного управління ДФС у Сумській області від 24.02.2021 р.).

Ключові слова: фінансова безпека, система фінансової безпеки України, правоохоронні органи, що забезпечують фінансову безпеку держави, єдиний правоохоронний орган, що забезпечує фінансову безпеку держави, адміністративно-правовий механізм функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави.

SUMMARY

Kryvosheiev K.O. Administrative and legal bases of activity of the single law enforcement agency providing financial safety of Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

The dissertation on competition of a degree of doctor of philosophy on a specialty 081 – Law. – Sumy State University. – Sumy, 2021.

The dissertation is devoted to the definition of administrative and legal bases of activity of the single law enforcement agency, which provides financial security of Ukraine. The administrative and legal mechanism for ensuring the financial security of Ukraine has been studied. An analysis of the administrative and legal status of the law enforcement agency that ensures the financial security of Ukraine is performed. The administrative and legal mechanism of functioning of the single law enforcement body that ensures the financial security of Ukraine is revealed. The Concept of reforming the financial security system of Ukraine has been developed.

It is found out that Ukraine is defined as the country with the weakest level of financial security in the world, due to the economic crisis in the country, which directly affected the investment climate, increasing public debt, rising corruption, etc. In the course of the research it is substantiated that financial security is a legally established mechanism (system) of ensuring the sustainable development of the financial system of the state, the activity of which is aimed at preserving its integrity and unity. The system of financial security of the state is formed by: credit and banking, budget, tax, debt, monetary, insurance, stock and investment security and security of the non-banking financial sector of the economy.

In the course of the dissertation research it was established that the modern domestic legal framework can not always quickly react to changes in society, thus creating gaps and conflicts in legal regulation. Taking into account the effect of all legislative acts on the regulation of financial security, it is proposed to distinguish five levels of legal regulation: defining, basic, conceptual, strategic,

methodological. Each of these levels is based on the relevant legislation, which to the appropriate extent form a system of legal regulation in this area.

It is determined that the subjects of financial security of the state are the subjects of financial relations, whose activities are aimed at timely detection, prevention, neutralization and elimination of threats to financial security of the state and is manifested through the application of institutional, legal and organizational measures, or are the subjects whose actions exercise the constitutional right to form public authorities, whose activities in the future to some extent will be aimed at ensuring the financial security of the state. At the same time, it is substantiated that the law enforcement body that ensures the financial security of the state is a system of state bodies whose main task is to perform the function of law enforcement in the field of public finance and financial security, which is to ensure such security and protection of rights, freedoms and legal interests of the state and the population.

The necessity of functioning of a single law enforcement body in Ukraine is researched, which ensures the financial security of the state, the tasks of which will be: protection of constitutional rights and freedoms of citizens; prevention, detection, cessation of criminal offenses in the field of public finance and ensuring the financial security of the state; implementation of operational and investigative measures aimed at investigating and disclosing criminal offenses in the field of public finance and ensuring the financial security of the state; to take measures aimed at combating criminal offenses in the field of public finance and ensuring the financial security of the state; to take part in the formation of state policy in the field of public finance and ensuring the financial security of the state. It is proposed to understand the administrative and legal status of the law enforcement body, which ensures the financial security of the state, as a system of public relations of law enforcement nature, determined by the state, by enshrining in the current legislation the tasks, functions, powers and responsibilities of the subjects of such relations.

The importance of foreign experience in the functioning of a single law enforcement agency that ensures the financial security of the state is emphasized. At the same time, the use of foreign experience will help not only in the institutional and organizational aspect of the system, but also in the process of developing the legal framework. The study examined the experience of the Financial Guard of Italy, the National Criminal Agency of Great Britain, the Financial Guard of Romania, the Financial Guard of Romania, the Bureau of Macedonia, the Financial Police of Croatia, the Financial Police of Austria, the Department of Economic Investigations of Kazakhstan, the State Service for Combating Economic Crimes of Kyrgyzstan, the Investigation Service of the Ministry of Finance of Georgia, the Financial Crimes Investigation Service of Lithuania and the State Revenue Service of the Republic of Latvia.

The scientific novelty of the obtained results is that the dissertation is one of the first researches in Ukraine, which substantiates the need to adopt the Concept of reforming the financial security system of Ukraine with the definition of the content of such a Concept. It is proved that the tasks of the Concept of reforming the financial security system of Ukraine are: 1) formation of a modern effective system for ensuring the economic security of Ukraine; 2) introduction of a new ideology of the functioning of a single law enforcement body that ensures the financial security of Ukraine as an activity to ensure the realization of rights, freedoms of citizens, strengthening democratic institutions, preventing possible abuses; 3) organization of functioning of the whole system of law enforcement and controlling bodies on the basis of realization of tasks and functions of the newly created law enforcement body; 4) construction of a modern system of training and retraining, in order to ensure the effective operation of a single law enforcement agency; 5) introduction of an effective and efficient system of state and public control over the activities of the newly created law enforcement body.

The practical significance of the obtained results is that they are of both scientific-theoretical and practical interest, in particular, the provisions set out in the dissertation can be used in: research area – the provisions and conclusions of

the dissertation are the basis for further development of administrative and legal principles of a single law enforcement agency that ensures the financial security of Ukraine (the act of implementation of Sumy State University dated 10.02.2021); educational process – in the preparation and conduct of lectures, seminars and practical classes with students in the disciplines “Administrative Law”, “Special Administrative Law”, “Public Authorities and Civil Society Institutions” (Act of Implementation of Sumy State University dated 15.03.2021); practical activity – during the development of proposals for the improvement of legislative acts, acts of the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine, normative legal acts of ministries; interaction and exchange of information with public authorities; taking measures to identify, analyse and verify financial transactions that may be related to the legalization (laundering) of proceeds from crime or terrorist financing (act of implementation of the Main Department of the State Fiscal Service of Ukraine in Sumy region dated 24.02.2021).

Keywords: financial security, the financial security system of Ukraine, law enforcement agencies that ensure the financial security of the state, the single law enforcement agency that ensures the financial security of the state, administrative and legal mechanism for the functioning of a single law enforcement agency that ensures the financial security of the state.

Список публікацій здобувача:

1. Shatrava S., Smolyarova M., Harust Yu., Kryvosheiev K. Theoretical and legal analysis of the category” “financial security of the state”. *Asia Life Sciences. Supplement 21 (2)*. 2019. P. 102-110 (Scopus)
2. Nekrasov V., Mel'nyk V., Kryvosheiev K., Kiiashko Yu., Yemets O. Interaction of law enforcement authorities as the basis of effective combating economic crime. *Revista Turismo: estudos & praticas*. 2020. № 3. P. 73-82 (WoS).
3. Kryvosheiev K. O. Prospects for the functioning of a single law enforcement authority that ensures financial security of Ukraine. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific school (Canada)*. 2020. Volume 39. Number 3. P. 44-47.
4. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правові засади діяльності податкової міліції як суб'єкта фінансової системи України, що забезпечує економічну безпеку держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С.270-274.
5. Кривошеєв К. О. Фінансова безпека країни: теоретико-правовий аналіз. *Правові горизонти*. 2018 № 12. С. 28-34
6. Кривошеєв К. О. Правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні. *Правові горизонти*. 2019 № 14. С. 60-68
7. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 53-61.
8. Кривошеєв К. О. Правоохоронні органи як суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2020. № 3. С. 62-69.
9. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правові основи створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. С. 16-24.
10. Кривошеєв К.О. Забезпечення фінансової безпеки в країнах Західної Європи. *Актуальні проблеми національного законодавства: матеріали*

Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 28 листопада 2019 року). С.100-103.

11. Кривошеєв К. О. Основні ризики та загрози фінансовій безпеці України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2018 р.). С. 117-120.

12. Кривошеєв К.О. Особливості централізованого підходу організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки Французької Республіки. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2019 р.). С. 176-180.

13. Кривошеєв К.О. Правова основа створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2020 р.). С. 250-255.

ЗМІСТ

ВСТУП	13
РОЗДІЛ 1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	22
1.1. Фінансова безпека: теоретико-правовий аналіз	22
1.2. Правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні	42
1.3. Система забезпечення фінансової безпеки провідних країн світу.....	62
Висновки за розділом 1.....	75
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	78
2.1. Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України	78
2.2. Законодавчі засади створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.....	105
2.3. Адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави.....	122
Висновки за розділом 2.....	140
РОЗДІЛ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	144
3.1. Світовий досвід забезпечення фінансової безпеки через призму функціонування єдиного правоохоронного органу	144
3.2. Концепція реформування системи фінансової безпеки України.....	165
Висновки за розділом 3.....	188
ВИСНОВКИ	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	198
ДОДАТКИ	227

ВСТУП

Актуальність теми. Оптимізація та реформування сфери забезпечення фінансової безпеки України є нагальною проблемою сьогодення. Після тривалого обговорення, 28.01.2021 р. прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», яким закладено підвалини функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Створення нового органу вказує на неефективність та відсутність дієвості функціонування системи правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки. А наявність дублювань функцій і відсутність чіткого механізму забезпечення фінансової безпеки призвели до того, що за 2020 рік правоохоронними органами було направлено лише 10 обвинувальних актів до суду щодо вчинення злочину за статтею 212 КК України. Окрім цього, глобальні процеси розвитку суспільних відносин та перетворення політичного і правового характеру взаємопов'язані з трансформацією фінансово-економічної сфери, поставили перед Україною потребу в своєчасному та ефективному реагуванні країни на вимоги сучасності. Виникнення нових факторів дестабілізації фінансової сфери загрожує дієвому функціонуванню держави зростанням державного боргу, збільшенням бідності населення, дисбалансом політичної складової, посяганням на суверенітет та конституційні права громадян.

Однак, відсутність дієвого адміністративно-правового механізму функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України не дозволяє отримати позитивний ефект від запровадженої реформи. Дана ситуація окреслила відсутність потенціалу сучасної правової, методологічної та організаційно-інституційної бази. Констатуємо, що вітчизняними науковцями не приділено достатньої дослідженню питанню адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи склали наукові праці провідних учених у галузі адміністративного і фінансового права та інших наук, зокрема: В. Б. Авер'янова, В. К. Бабаєва, Б. І. Бандурка, О. В. Батраченко, М. Т. Білухи, І. М. Білодіда, О. О. Бригінець, В. В. Галунька, Ю. В. Гаруста, Н. М. Герасименка, В. Г. Гриценко, І. В. Дашутіна, М. Ю. Деменчука, А. М. Детюка, Л. Ю. Іванова, А. П. Запотоцького, С. В. Ківалова, Т. А. Кобзєвої, А. М. Куліша, А. М. Кучука, С. М. Кременчуцького, І. І. Мазура, М. І. Мельника, В. І. Мельника, Т. Д. Момотенко, С. С. Мороз, О. М. Музичука, О. А. Падалки, В. Г. Петрова, Я. Ю. Пилипа, В. Г. Поярков, О. М. Рєзніка, С. В. Россохи, Є. Ю. Соболю, Л. Д. Удалова, В. Я. Тація, О. І. Нікітенко, В. М. Шаповалової, Ю. С. Шемшученко, В. А. Юсупов, О. Ю. Якімова та інших.

Однак, чимало теоретичних і практичних питань, які стосуються проблем функціонування адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України, розглядаються науковцями фрагментарно, комплексне вивчення проблеми не проводилося.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає завданням і основним напрямам Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/1215, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 р. Дисертація є складовою частиною науково-дослідної роботи «Концепція нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України» (номер державної реєстрації 0118U003582).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі узагальнення існуючих теоретичних досягнень науки адміністративного права визначити адміністративно-правові засади

діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Для досягнення цієї мети визначено такі *завдання*:

- здійснити теоретико-правовий аналіз фінансової безпеки держави;
- обґрунтувати правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні;
- окреслити систему забезпечення фінансової безпеки провідних країн світу;
- визначити суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України;
- встановити законодавчі засади створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України;
- з'ясувати адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави;
- встановити світовий досвід забезпечення фінансової безпеки через призму функціонування єдиного правоохоронного органу;
- запропонувати Концепцію реформування системи фінансової безпеки України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Методи дослідження обрані з урахуванням мети та завдань дослідження, його об'єкта і предмета. У ході дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи юридичної науки. Базовим методом здійснення дослідження є діалектичний метод, який обґрунтовує взаємозв'язок і взаємообумовленість усіх адміністративно-правових процесів та явищ (підрозділи 1.2, 2.2, 2.3). Загальні методи аналізу, синтезу, узагальнення, індукції, дедукції, порівняння, аналогії було застосовано під час з'ясування та уточнення термінологічного апарату щодо забезпечення

фінансової безпеки України (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.1, 3.2). Також методологічними засадами дисертаційного дослідження стали такі наукові методи: формально-догматичний, за допомогою якого визначено поняття, ознаки та загрози фінансової безпеки України, проведена зовнішня наукова обробка емпіричного матеріалу (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); системно-структурний метод застосовано для аналізу системи фінансової безпеки та діяльності національних правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку провідних країн світу; визначення адміністративно-правових основ створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує належну фінансову безпеку України; обґрунтування завдань, функцій, повноважень, відповідальності та правового становища забезпечення діяльності єдиного правоохоронного органу (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1); історико-порівняльний метод перебуває в основі дослідження розвитку та становлення правових засад формування системи фінансової безпеки в Україні (підрозділ 1.2); порівняльно-правовим методом користувалися у процесі визначення правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку України та дослідження їх адміністративно-правового статусу (підрозділ 2.1); логічний метод використовувався для формулювання таких понять як «фінансова безпека», «суб'єкт забезпечення фінансової безпеки держави», «правоохоронний орган», «правоохоронний орган, що забезпечує фінансову безпеку держави» та інші (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3).

Нормативною основою дослідження є Конституція України, акти вітчизняного та зарубіжного законодавства з питань забезпечення контролю за міжнародними фінансами. Інформаційна та емпірична база представлені узагальненням статистичних даних діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є однією з перших спроб удосконалення та оптимізації адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. В результаті дослідження

сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого сталого розвитку України як правової держави, зокрема:

вперше:

– надано авторське визначення поняття «адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» як сукупність взаємопов'язаних та внутрішньо узгоджених заходів, що утворюють цілісну систему, функціонування якої направлено на організаційно-правове закріплення діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України;

– запропоновано Концепцію реформування системи фінансової безпеки України, цілями запровадження якої є забезпечення фінансової безпеки держави, протидія економічній злочинності, захист суб'єктів господарювання, збільшення надходжень до Державного бюджету України та ефективний контроль за використанням його коштів;

– запропоновано структуру єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України у вигляді функціонування: Аналітичного підрозділу з визначення ризикових чи протизаконних операцій, Підрозділу фінансового розслідування, Підрозділу з проведення аудиту суб'єктів господарювання, та інших підрозділів, й встановлено систему державних органів, управлінь та департаментів, які замінюються новими структурними одиницями.

удосконалено:

– адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку через окреслення завдань, функцій, повноважень, засад юридичної відповідальності та правового підґрунтя функціонування такого органу;

– обґрунтовано, що «суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави» – це суб'єкти фінансових відносин, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз

фінансовій безпеці держави та проявляється через застосування системи інституційно-правових та організаційних заходів впливу, або є тими суб'єктами, які своїми діями реалізувати конституційне право на формування органів державної влади, діяльність яких в подальшому в тій чи іншій мірі буде направлена на забезпечення фінансової безпеки держави; встановлено, що правоохоронними є органи, основними завданнями діяльності яких є виконання функцій правоохоронної діяльності на підставі положень чинного законодавства України, яка полягає у гарантуванні державної безпеки, захисті державного кордону, охороні і захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення; доведено, що під категорією «правоохоронний орган, що забезпечують фінансову безпеку держави» слід розуміти державний орган, основним завданням діяльності якого є виконання функції правоохоронної діяльності у сфері публічних фінансів та фінансової безпеки, що полягає у гарантуванні такої безпеки та захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення;

– рівні правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні через виокремлення основного рівня як базового рівня правового регулювання сфери, який представлений законодавчими актами, які мають визначальне значення для врегулювання сфери забезпечення фінансової безпеки; функціональний рівень як рівень, в основі якого є спеціальні нормативно-правові акти, які забезпечують функціонування всієї сфери; стратегічний рівень як рівень, який формується на підставі стратегічних документів розвитку сфери фінансової безпеки України.

дістали подальший розвиток:

– визначення дефініції «адміністративно-правовий статус правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави» як систему суспільних відносин правоохоронного характеру, що визначається державою, шляхом закріплення в положеннях чинного законодавства завдання, функції, повноваження та відповідальність, котрі реалізуються через діяльність суб'єктів таких відносин.

– теоретико-правовий та практичний аспекти залучення зарубіжного досвіду щодо забезпечення фінансової безпеки держави через дослідження досвіду функціонування Фінансової гвардії Італії, Національної кримінальної агенції Великої Британії, Фінансової гвардії Румунії, Фінансової гвардії Румунії, Бюро Македонії, Фінансової поліції Хорватії, Фінансової поліції Австрії, Департаменту економічних розслідувань Казахстану, Державної служби боротьби з економічними злочинами Киргизстану, Слідчої служби Міністерства фінансів Грузії, Служби розслідування фінансових злочинів Литви та Служби державних доходів Республіки Латвії. Акцентовано увагу на можливості залучення такого позитивного досвіду як: наявність чіткого розподілу повноважень у сфері забезпечення фінансової безпеки між структурними елементами державного органу; широке коло повноважень єдиного правоохоронного органу щодо протидії економічній злочинності та забезпечення фінансової безпеки держави; можливість використання заходів оперативно-розшукового характеру.

– визначення необхідності прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України», основними завданнями якого мають бути: виділення складових фінансової безпеки у діяльності держави; створення якісно нових можливостей ефективного функціонування усіх способів і засобів, якими забезпечується фінансова безпека держави; впровадження єдиного узгодженого механізму функціонування системи забезпечення фінансової безпеки, у тому числі, забезпечення ефективної координації дій суб'єктів, що володіють правовим статусом у зазначеній сфері, а також впровадження системного підходу до планування та забезпечення виконання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертаційне дослідження має теоретичне та практичне значення, більшість сформульованих теоретичних положень, висновків і пропозицій використані у різних сферах діяльності, зокрема, у:

– науково-дослідній сфері – як основи для подальшої розробки адміністративно-правового механізму функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України (*акт впровадження Сумського державного університету від 10.02.2021 р.*);

– навчальному процесі – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі студентами з дисциплін «Адміністративне право», «Спеціальне адміністративне право», «Органи публічної влади та інститути громадянського суспільства» (*акт впровадження Сумського державного університету від 15.03.2021 р.*);

– практичній діяльності – під час розробки пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств; взаємодії та здійснення обміну інформації з органами державної влади; вжитті заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму (*акт впровадження Головного управління ДФС у Сумській області від 24.02.2021 р.*).

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження оприлюднено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Реформація правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (Суми, 2018); «Актуальні проблеми національного законодавства» (Кропивницький, 2019); «Реформація правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (Суми, 2019); «Реформація правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (Суми, 2020).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в шести статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті, опублікованій у науковому фаховому виданні Канади, дві статті у наукових фахових виданнях, що індексуються науково метричними базами Scopus та WoS у співавторстві (особистий внесок до

кожної з них 70%), та чотирьох тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 233 сторінок. Список використаних джерел включає 305 найменувань та розміщений на 28 сторінках, додатки розташовано на 7 сторінках.

Розділ 1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Фінансова безпека: теоретико-правовий аналіз

Сучасний етап розбудови державності в Україні та реформування економічної та соціальної складової розвитку країни потребує оновленого бачення на загальну проблематику забезпечення національної безпеки, розробку стратегії її побудови та реалізації. Постійно виникаючі глобальні (світові) та локальні (регіональні) економічні кризи, а також євроінтеграційний характер розвитку України заклали в основу - необхідність створення дієвого державного механізму забезпечення національної безпеки нашої країни. Саме глобалізація та інтеграція світової системи безпеки є основою світового розвитку та зовнішнім фактором впливу на розбудову систем національної безпеки кожної окремої держави.

Під впливом саме цих глобалізаційних змін відбувається модернізація завдань і функцій, що постають перед урядами країн щодо забезпечення безпеки. При цьому основними та глобальними є: боротьба з міжнародним тероризмом і організованою транснаціональною злочинністю, а суверенним - забезпечення національної безпеки держави [1, с. 108]. З огляду на це, саме проблеми національної безпеки потребують детального вивчення та чіткого наукового і нормативного окреслення.

Безпека є базисом економічної та соціальної стабільності в державі та першочерговою її функцією. В умовах стрімкого соціально-економічного розвитку країн, посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів на провідне місце виходить питання забезпечення саме національної безпеки держави. При цьому, як зазначають О. С. Власюк та С. В. Кононенко, реалізація принципів системності впровадження та здійснення державної політики у сфері національної безпеки закладає основи сталого та гармонійного функціонування всіх складових [2, с. 28].

Процес становлення національної безпеки як основи державного існування та ефективного функціонування державних органів бере свій початок ще з часів Стародавнього Риму та Єгипту. Цицерон визначав, що «кожній живій істоті даровано природою право захищати себе та своє життя» [3, с. 107].

Розвиток концептуальних принципів національної безпеки припав на ХІХ ст. та був відображений у формуванні Священного союзу європейських країн як основа законодавчого закріплення державності в Європі, безпеки індивіда та суспільства в цілому [4, с. 61]. Однак найбільшого розвитку поняття національна безпека набуло в кінці ХХ століття. Науковий інтерес до цього поняття пояснюється саме світовими глобалізаційними процесами (наприклад, створення Європейського Союзу), появою нових незалежних держав (наприклад, розвал СРСР), зміною політичних курсів новостворених країн та ставленням їх урядів до проблеми забезпечення національної безпеки. Так, у перші роки після проголошення незалежності в Україні та закладення підвалин побудови державності, категорій «національна безпека» та «безпека» фактично не існувало в енциклопедичній та науковій вітчизняній літературі [5, с. 141].

Однак вже через п'ятнадцять років Г. В. Новицький визначає категорію «національна безпека» як одну із найбільш популярних, адже використовується юридичною, військовою, економічною науками, теорією міжнародних відносин, конфліктологією, політологією тощо [6, с. 26].

Саме ж поняття «безпека» є досить широким і всеосяжним та за змістовим наповненням спрямоване на різні сфери життєдіяльності суспільства й кожної людини. Однак ми погоджуємося з твердженням О. О. Бригінця, що для юридичної науки це поняття є відносно новим [7, с. 10].

Так, у своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення техногенної безпеки в Україні» С. С. Засулько звертає увагу, що за останні роки поняття «безпека» набуло більш

гуманістичного значення та стало максимально направленим на людину та безпеку саме людини [8, с. 32].

При цьому говорячи про історичні етапи становлення теоретичного підґрунтя формування даного поняття та його характеристики, Г. В. Козаченко, О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний у своєму дослідженні пропонують виділити наступні етапи:

- 1) побудова змісту категорії національної безпеки та захисту національних інтересів – 40-50-і рр. ХХ ст.;
- 2) вектор дослідження направлений на міжнародну та регіональну безпеку – 60-і рр. ХХ ст.;
- 3) становлення теорії глобальної безпеки – 70-і рр. ХХ ст.;
- 4) основна функція держави та світового співтовариства – формування безпечних умов розвитку людини. Побудовано ієрархію видів безпеки: індивідуальна, локальна, регіональна, національна, міжнародна, глобальна [9, с. 64].

Інтерес до категорії «безпеки» почав проявлятися ще з античних часів, коли філософи намагалися визначити її місце серед політичних та господарських відносин. Так, наприклад, Демокрит визначав, що безпека – це можливість людини пристосуватися до умов життя [10, с. 44]; при цьому, Арістотель ототожнював безпеку із самозбереженням [11, с. 98].

За часів середньовіччя під безпекою розуміли функцію віри та невід’ємний її атрибут [12, с. 241]. Однак, за допомогою філософських поглядів та концепцій Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Б. Спінози безпека почала розглядатися як стан людини, за якого відсутня будь-яка загроза [13, с. 48].

Револьюційні події ХІХ ст. поклали кінець таким судженням та уявленням. Під безпекою розумівся стан не лише окремої конкретної країни, а й міжнародного співтовариства в цілому [13, с. 50].

Поняття «безпека» на території українських земель вперше почало використовуватися в законодавчо-правових актах Російської імперії, котрі поширювали свою юридичну силу і на Україну. Саме в цей період безпека не

мала жодного гуманістичного значення, а розглядалася як боротьба з державними злочинами. В 1881 р. вперше було використано термін «громадська безпека» в Положенні про заходи щодо охорони державного порядку та громадського спокою [14, с. 21].

У відповідності до визначення наведеного в Новому тлумачному словнику української мови, безпека – це такий стан, при якому нікому та нічому ніщо не загрожує [15, с. 115].

Саме як стан захищеності визначається термін «безпека» і в Юридичній енциклопедії [16, с. 207]. Згідно ДСТУ 2156-93 «Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення основних понять» безпека – це відсутність ризику щодо завдання якої-небудь шкоди [17, с. 7]. Іншим ДСТУ 3891-99 «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять» закріплено, що безпека – це стан захищеності усього населення країни, довкілля та об'єктів економіки від небезпеки у надзвичайних ситуаціях [18, с.4; 19, с. 30].

Поняття безпеки може використовуватися як поняття якості буття та є таким, що пов'язане з усіма складовими соціуму. Ю. В. Нікітін доводить, що досліджувати дану категорію можливо лише у вимірі трьох площин: людина – суспільство – держава [5, с. 142].

Вперше національного забарвлення поняття «безпека» зазнало після закріплення дефініції Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р., який втратив чинність. Сьогодні Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. визначено, що національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів держави від реальних та потенційних загроз. Цей Закон визначає, що базис державної політики, направлений на забезпечення захисту національних інтересів та гарантування особистої, суспільної та державної безпеки від будь-яких загроз як внутрішніх, так зовнішніх [20; 19, с.30].

Західна наука активно досліджує проблематику національної безпеки, її можливі загрози та загальну ефективність діяльності держави. В результаті аналізу їх досліджень та поглядів, можна відзначити дві найбільш популярні школи дослідження вище вказаної проблематики. Представниками першої школи дослідників (зарубіжні науковці) проблематики національної безпеки є У. Ліпман [21], Б. Броді [21], С. Хоффман [21], С. Браун [21], Г. Моргентау [22] тощо.

Серед вітчизняних науковців таких поглядів додержуються М. П. Олуйко [23], Г. П. Ситник [24], А. Б. Качинський [25] та інші.

В основу їх теоретичних поглядів покладено національні інтереси держави, котрі є цілями такої держави та її державних органів. Головне їх спрямування – це забезпечення незалежності держави та безпечних умов життя громадян. Науковці стверджують, що під час визначення національних інтересів однієї країни, необхідно звертати увагу і на національні інтереси інших країн та міжнародного співтовариства. В основному, визначення національної безпеки через призму національних інтересів є приманним явищем для американської та західноєвропейської політичної культури.

Деяко альтернативний підхід визначення категорії «національної безпеки» пропонують представники іншої школи, наприклад К. Норр [26], А. Вольферс [26], А. Архарій [26], Д. Кауффман [27], Ф. Трегер [28] тощо. В основу їх бачення даної категорії покладені базові цінності суспільства та інтереси індивіда, а сама безпека виступає невід'ємною цінністю держави [28, с. 48]. Досліджуючи теоретичну складову поняття національної безпеки України, О. М. Гончаренко говорить, що під національною безпекою слід розуміти ступінь захищеності національних інтересів, що дозволяє стверджувати про наявний рівень безпеки в державі [29, с. 6]. У свою чергу, О. В. Шамара та О. Ф. Бантишев розглядають національну безпеку як досить охоплююче поняття, котре включає державний, суспільний, конституційний лад України, суверенітет, політичну систему, недоторканість та

територіальну цілісність, інформаційну, економічну та державну безпеку [30, с. 120].

У відповідності до позиції С. В. Різника національна безпека – це відповідний стан справ в суспільстві та державі, при якому всі національні інтереси захищаються, а будь-які загрози є усуненими та такими, що контролюються [31, с. 82]. Натомість В. А. Ліпкан доводить, що таке наукове та нормативне визначення є не повними та такими, що не розкриває в повній мірі сутність категорії, адже національна безпека – це комплексний та складний процес, де виникнення, зміна та знищення безпеки перебувають у діалектичній взаємозалежності [32, с. 148].

З. Д. Чуйко зазначає, що це певний політико-правовий режим, який реалізується відповідними органами державної влади, місцевого самоврядування та суспільством загалом, метою якого виступає забезпечення національних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечення та гарантування прав, свобод та законних інтересів громадян. Науковець розглядає національну безпеку як багатоаспектне явище із взаємопов'язаними складовими, котре проявляється у різних сферах [33, с. 138].

З даною позицією погоджується О. С. Васюк та визначає, що реалізація політики забезпечення національної безпеки держави включає здійснення цілої низки заходів та аспектів:

- державно-правовий, котрий спрямований на забезпечення територіальної цілісності країни, недоторканість кордонів, захист державного ладу від зміни його неконституційним шляхом, захист прав, свобод та законних інтересів громадян;

- соціально-економічний, який забезпечує стале функціонування соціальної та економічної систем, стійкість до економічних криз, захист від внутрішніх та зовнішніх загроз та подолання їх наслідків;

- національно-культурний, що покликаний створювати механізм захисту інтересів громадян, запобігання конфліктів на національному

підґрунті, здійснення демографічної політики в державі, розвиток національної культури народу;

– екологічний, що полягає в захисті навколишнього природного середовища, охороні здоров'я громадян, створення умов, котрі б мали змогу виключати всі можливості заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу держави з боку інших країн, підприємств, установ, організацій та фізичних осіб [2, с. 28].

Кожна із вище вказаних складових здійснює прямий вплив на загальний стан національної безпеки в Україні, та перебуває в прямій взаємозалежності з іншими. Сьогодні в Україні відбувається впровадження значної кількості реформ і змін у всіх сферах життя – соціальній, політичній, економічній, правовій тощо. Вважаємо, що на першому місці постає проблематика побудова правової держави та нової політичної системи в країні. В такому разі, основою таких змін та перетворень виступає не безпека держави, національна, економічна та фінансова безпеки [34, с. 110], а захист суверенітету та територіальної цілісності визначаються як найважливіші функції країни [35]. Адже, одним із найголовніших завдань є формування та реалізація політики національної безпеки.

Підтвердженням цього є дослідження проведені Міжнародною групою експертів з питань миру разом із Інститутом економіки та миру щодо спроби виміряти спокій у всіх країнах світу. Відповідно результатів дослідження у 2019 році Україна посіла 150 позицію із 163 країн, які досліджувались. Таку ситуацію спричиняють як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, однак в будь-якому разі ключовим є незадовільний стан забезпечення національної безпеки в країні [36].

Щодо інших показників, то згідно Глобального індексу тероризму Україна займає 24 місце серед країн, що створюють найбільшу терористичну загрозу [37].

У відповідності до індексу економічної свободи, то його показник в Україні є найнижчим серед європейських країн та становить 147 місце серед

180 країн світу. Дослідники визначили, що Україна – це держава з низьким рівнем поваги до верховенства закону, інвестиційної, фінансової, податкової та грошової свободи, свободи бізнесу та торгівлі, свободи від корупції [38].

Вітчизняні дослідники визначають, що національна безпека держави виступає своєрідним поєднання взаємопов'язаних складових елементів, що перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємодії. Наприклад, С. М. Попова та Л. М. Попова говорять, що такими складовим можна визначити політичну, соціокультурну, інформаційну, екологічну та економічну безпеки [39, с. 55]. О. С. Власюк вказує на такі складові національної безпеки, як державно-політична, національно-культурна, екологічна, інформаційна, соціальна, економічна [2, с. 32].

О. В. Глазов звертає увагу, що на сучасному етапі розвитку науки безпекознавства виокремлюють основні елементи структури національної безпеки: державна, економічна, громадська, техногенна, екологічна безпека і захист від загроз стихійних лих, енергетична, інформаційна, безпека особистості [40, с. 45].

В системі національної безпеки економічна безпека посідає провідне місце, та як стверджує І. І. Яремко забезпечує чітко визначені функції, несе у собі суттєве функціональне навантаження. Сутність економічної безпеки полягає у тому, що остання виступає матеріальною основою національної суверенності, що визначає реальні можливості у забезпеченні інших видів безпеки. Таким чином, економічна безпека виступає своєрідним підґрунтям для функціонування всіх елементів національної безпеки [41].

Категорія «економічна безпека» була вперше сформульована в Конституції України, а її забезпечення визначено однією із найважливіших функцій держави та справою усього Українського народу [35].

Раніше, в системі національної безпеки, котра діяла до цього часу (в період існування СРСР), визначальними були державна та військова безпека. Однак вплив світових глобалізаційних та економічних процесів на Україну став передумовою необхідності побудови стабільної та ефективної

економічної системи в державі. О. О. Бригінець вказує, що від стійкості економічної системи прямо залежить наповненість економічної безпеки. До того ж, науковець акцентує увагу, що як і поняття національної безпеки, поняття економічної безпеки не має єдино прийнятого визначення та формулювання сутності [13, с. 69].

Відповідно до Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: від 29.10.2013 № 1277 «Економічна безпека – це стан економіки держави, котрий характеризується стійкістю до будь-яких зовнішніх та внутрішніх загроз, є конкурентоспроможним на рівні світових відносин та має стале зростання» [42].

Дослідниками Національного інституту стратегічних досліджень визначено, що під категорією «економічна безпека» розуміється такий стан національної економіки держави, при якому зберігається стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, а також задовольняються потреби як усього суспільства загалом, так і кожного його члена окремо [43]. Таким чином, в основу сутності даної категорії покладено безпеку та стабільність життя кожного індивіда, що, в свою чергу, здійснює вплив на економічну безпеку країни загалом. А також навпаки – наявність незадовільного стану економічної безпеки членів суспільства тягне за собою і неефективність економічної безпеки держави.

О. М. Бандурка зазначає, що категорія «економічна безпека» має розглядатися як здатність та стан економічної системи протидіяти та протистояти небезпеці руйнування організаційної структури та недосягнення головних цілей розвитку [44, с. 134]. Як стан забезпечення можливістю створення, становлення та розвитку розуму для плідного життя всього населення, створення перспективи розвитку економіки країни в майбутньому та становлення добробуту всього населення розглядається економічна безпека іншим науковцем – Г. А. Пастернак-Таранушенко [4, с. 29]. Як стан захищеності економічних інтересів індивіда, соціуму та держави від будь-яких загроз національній безпеці трактує дану категорію О. Ф. Новікова [46,

с. 197]. На стан задоволення потреб та економічних інтересів особи та суспільства звертає увагу у своїх наукових розробках З. С. Варналій. При цьому, економічну безпеку він досліджує з різних позицій, адже одночасно це є і частиною національної безпеки, і певною надсистемою, котра, в першу чергу, включає фінансову безпеку [47, с. 120].

Аналізуючи сукупність наукових поглядів та визначень категорії економічної безпеки ми погоджуємося з позицією О. О. Бригінця [13, с. 87], котрий враховуючи багатогранність та багатоаспектність економічної безпеки пропонує розділити всю сукупність визначень на окремі групи:

1) стан економічної системи країни, котрий спроможний здійснювати захист інтересів держави та суспільства;

2) сукупність умов, котрі захищають економічну систему від зовнішніх та внутрішніх загроз та створюють підґрунтя стабільному та стійкому розвитку;

3) ефективність діяльності держави на міжнародній арені та рівень конкурентоспроможності національної економіки [13, с. 88].

Складовими економічної безпеки відповідно до Методичних рекомендацій «Щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», затверджених Наказом міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 є:

- фінансова безпека;
- виробнича безпека;
- демографічна безпека;
- енергетична безпека;
- зовнішньоекономічна безпека;
- макроекономічна безпека;
- продовольча безпека;
- соціальна безпека [42].

Однак, на нашу думку, найголовнішою ланкою економічної безпеки виступає саме фінансова безпека. Такої думки дотримується й О. О.

Бригінець, посилаючись на офіційну статистичну інформацію Business Insider 2017 р., у відповідності до якої Україна визнана країною, в якій рівень фінансової безпеки є найслабшим [48]. Адже в результаті економічної кризи наша держава отримала послаблення інвестиційного клімату (значне зниження інвестиційного притоку в країну), залежність від іноземного капіталу, зростання розміру державного боргу, високий рівень корупції та різноманітні законодавчі й адміністративні перепони та недостатність фінансування всіх галузей економіки [13, с. 90]. Питання важливості та значимості становлення стійкої фінансової безпеки для держави підіймалася ще в 1997 р. головою КНР Цзян Цземінем, який визначав, що без фінансової безпеки країни не може забезпечуватися економічна безпека [49, с. 29; 19, с. 30].

Вважаємо, що традиційно формування фінансової системи будь-якої країни відбувається разом із трансформаційними змінами національної економіки та системи державного управління. Тому проблематика фінансової безпеки займає провідне місце в системі як економічної безпеки, так і фінансового права [50, с. 32; 19, с. 30].

О. Мелих стверджує, що категорія «фінансова безпека» як для науки, так і для практики, є порівняно новою категорією та належним чином не дослідженою. Фінансова безпека – це явище, котре відоме всім, всі про нього знають та вказують на важливість і актуальність, однак не отримало вичерпного дослідження та вивчення без чіткого формування теоретико-понятійного апарату [51, с. 268; 19, с. 30].

Фінансова безпека є складовою економічної безпеки та відповідно частиною національної безпеки. Враховуючи світові глобалізаційні процеси та динамічний розвиток суспільних та економічних відносин, погоджуємося з твердженням Т. О. Луцик-Дубової, котра говорить про те, що враховуючи сучасні реалії головний чинник незалежності будь-якої країни є стан фінансової безпеки всередині неї [52, с. 4; 19, с. 31]. До того ж саме фінансова безпека є складовою національної безпеки та як стверджує Е. С. Дмитренко є

однією із головних її складових, адже справляє вплив на реалізацію завдань та функції в середині країни державними органами та органами місцевого самоврядування. Фінансова безпека перебуває у нерозривному зв'язку з незалежністю, в тому числі фінансовою та загальною політичною стабільністю [53, с. 40; 19, с. 31]. О. В. Тихонова ототожнює фінансову безпеку зі станом, при якому відсутній ризик ймовірного заподіяння неприпустимої шкоди фінансовій системі будь-якої держави [54, с. 140; 19, с. 31]. На думку А. Б. Миколайчук, фінансова безпека держави – сукупність взаємопов'язаних економічних, соціальних та правових відносин в країні, котрі мають змогу створити фінансовий стан, котрий виявляє стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз [50, с. 32; 19, с. 31].

Дещо інша позиція у О. В. Макарика [55, с. 125; 19, с. 31] та А. С. Марина [56, с. 47; 19, с. 31], котрі стверджують, що фінансова безпека – це ступінь захищеності фінансових інтересів на будь-якому рівні фінансових відносин, від фінансових інтересів громадянина до фінансових інтересів міжнародного співтовариства.

Досліджуючи це поняття з боку захисту державних інтересів, деякі науковці стверджують, що фінансова безпека – це здатність держави реалізовувати власну фінансово-економічну політику [57, с. 33; 19, с. 31] та вона проявляється у вигляді комплексу заходів державної політики, котрий реалізується з метою досягнення відповідних цілей, а саме стійкість фінансової системи [58, с. 35; 19, с. 31].

На думку О. В. Івашка саме економічне зростання, стабільність та незалежність фінансової системи виступають підґрунтям фінансової безпеки країни [59, с. 63; 19, с. 31]. Фінансова безпека є забезпеченням такого розвитку фінансової системи і фінансових відносин, а також процесів в економіці, при якому створюються необхідні фінансові умови для соціально-економічної та фінансової стабільності країни, збереження цілісності та єдності фінансової системи (включаючи грошову, бюджетну, кредитну, податкову та валютні системи), успішного подолання внутрішніх і зовнішніх

загроз України у фінансовій сфері [60, с. 20; 19, с. 31]. У своїх наукових дослідженнях О. В. Смирнов під фінансовою безпекою визначає рівновагу у фінансові та кредитній системах, для якої є характерним баланс всіх інструментів, фінансових технологій та послуг, стійкість до кризових явищ [61, с. 90; 19, с. 31].

Аналізуючи дану категорію О. О. Бригінець вказує, що для найбільш детального та повного теоретичного обґрунтування даного поняття необхідно проводити дослідження з позицій широкого та вузького його розуміння [13, с. 101]. Ми погоджуємося з даним твердженням та вважаємо його найбільш вдалим для окреслення проблематики теоретичного аспекту категорії «фінансова безпека». Якщо у вузькому значенні фінансову безпеку можна охарактеризувати як відповідний стан, при якому відбувається забезпечення належного функціонування усіх суб'єктів фінансових правовідносин в країні, для яких характерним є стійкість до негативних проявів та впливів як зовнішнього, так і внутрішнього походження. Це стан при якому відбувається розвиток та цілісне, ефективне функціонування національної фінансової системи [19, с. 31].

Натомість в широкому значенні О. О. Бригінець пропонує розглядати фінансову безпеку як стан захищеності всіх фінансових інтересів держави та суспільства, впровадження інструментів протидії загрозам та безпеці, першочергове задоволення потреб суспільства та економічне зростання, наявність позитивного інвестиційного клімату, нейтралізація зовнішнього впливу міжнародних фінансів на національну безпеку та відповідність вітчизняної нормативно-правової бази вимогам та стандартам міжнародної спільноти [13, с. 102; 19, с. 31].

Окрім акцентування уваги на ототожненні змісту категорії «фінансова безпека» із ступенем захищеності фінансової системи та фінансових інтересів, О. І. Барановський пропонує також розглядати вище вказане поняття в наступних розуміннях:

- як складову економічної безпеки держави, для якої є характерними такі властивості, зокрема незалежність, ефективність, стабільність;

- ступінь забезпеченість фінансовими ресурсами всіх суб'єктів фінансової системи;

- стан фінансової системи загалом та її складових, зокрема валютної, бюджетної, кредитної, податкової, інвестиційної, фондової систем, для якого є характерним збалансованість, та стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз;

- якість фінансових послуг та інструментів, що протидіє негативному впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [63, с. 22; 19, с. 31].

Іншу наукову позицію у своїх дослідженнях висловлює О. М. Підхомний, котрий вказує, що фактично фінансова безпека – це здатність уникати будь-яких загроз та їх проявів, котрі в майбутньому можуть спричинити фінансові втрати [64, с. 52; 19, с. 31]. Фінансова безпека, на думку О. М. Підхомного також може розглядатися ще як:

- рівень етики та компетенції населення держави в цілому, та посадових осіб зокрема, щодо правильності прийняття рішень, ефективного і справедливого розподілу фінансових ресурсів [65, С.105; 19, с. 31];

- перебування індивіда у борговій залежності перед будь-яким інших суб'єктом;

- уникнення втрат під час використання фінансових інструментів;

- відповідність та співрозмірність між правами та обов'язками певних осіб.

Досліджуючи проблематику визначення даної категорії І. Ф. Шлемко приходять до висновку, що це загальний стан фінансової, податкової, банківської, бюджетної, кредитної систем, для кожної з яких характерним є збалансованість, стійкість до будь-яких негативних впливів та проявів та спроможність забезпечення ефективного функціонування національної економічної системи [66, с. 84; 19, с. 31].

За фактом дослідження проблематики фінансової безпеки в Україні такими дослідниками як М. М. Єрмоленко [67], О. А. Кириченко [68], О. М. Колісник [69], Р. О. Костирко [70], В. М. Костюченко [71], А. І. Сухоруков [72] було виділено основні її характеристики:

- фінансова безпека є незалежною від будь-яких внутрішніх та зовнішніх загроз, проявляє свою стійкість та незалежність;
- забезпечена необхідними ресурсами для подальшого економічного зростання в країні, забезпечення стійкого розвитку та взаємодія з усіма складовими економічної безпеки;
- мотивуючим елементом виступають фінансові інтереси та базисом становлення фінансової безпеки є ефективне використання фінансових ресурсів;
- незалежність, ефективність та конкурентоспроможність всієї фінансової системи держави.

У нинішніх умовах розвитку економіки й посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів на перше місце виходить питання забезпечення саме фінансової безпеки держави як найважливішої складової національної безпеки, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, які стоять перед державою. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки зовнішніх та внутрішніх загроз таких як: фінансові кризи, геополітична ситуація, вплив діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, нестабільність правової системи тощо.

Разом з тим, звернемо увагу, що законодавчо в Україні дефініцію «фінансова безпека» та її складові. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 р. №1277 визначено, що фінансова безпека – це стан фінансової системи держави, у відповідності до якого створюються необхідні фінансові умови для сталого соціального і економічного розвитку країни в цілому, забезпечується її стійкість до дисбалансу, створюються умови для збереження цілісності та

єдності фінансової системи [42]. При цьому систему фінансової безпеки держави утворюють наступні складові:

- банківська безпека,
- бюджетна безпека,
- боргова безпека,
- валютна безпека,
- грошово-кредитна безпека,
- безпека небанківського фінансового сектору [24].

Однак, Б. Ю. Кишакевич стверджує, що вище зазначену сукупність складових системи фінансової безпеки держави необхідно доповнити ще такими елементами як страхова, фондова, податкова, інвестиційна безпеки. У свою чергу, основними показниками фінансової безпеки держави він визначає розмір зовнішнього та внутрішнього боргу, рівень інфляції в країні, стабільність національної валюти [62, с. 204; 19, с. 31]. Крім того, як зазначає М. І. Крупка, фінансова безпека виступає першочерговою умовою стабільного перебігу процесів у фінансовій системі держави [58, с. 35; 19, с. 31].

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо категорія «фінансова безпека» має своє чітке закріплення в Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 р. №1277, а сутність дефініції повністю відповідає потребам часу. Однак, вважаємо, що елементи системи фінансової безпеки держави мають нецілісний характер у зв'язку з відсутністю закріплення таких елементів як податкової, страхової та фондово-інвестиційної безпеки.

Фінансова безпека виступає своєрідним індикатором успішності застосування інструментів та впровадження відповідних заходів в державі щодо стабілізації її фінансової системи. Враховуючи особливості нормативно-правового закріплення даної категорії та функціонування фінансової системи, а також ґрунтуючись на юрисдикційних визначеннях

суміжних термінів, на нашу думку, фінансова безпека виступає в якості стану захищеності фінансової системи країни, її стійкості та стабільності до внутрішніх та зовнішніх загроз задля сталого соціально-економічного розвитку держави.

Вважаємо, що на сьогодні зміна вектору дослідження та актуальності з економічної безпеки на фінансову є доречною у зв'язку із реформуванням фінансової системи та намаганням побудови чіткої структури та взаємодії всіх її елементів. Адже формулювання точного понятійного апарату ключових категорій в цій сфері надасть змогу сформувати систему фінансової безпеки та уникнути прогалини в законодавчому регулюванні. Вказуючи на важливість та значимість фінансової безпеки О. О. Бригінець доводить, що без її забезпечення відсутня реальна можливість щодо вирішення базових проблем окремого громадянина, суспільства та держави [13, с. 105].

Реалізуючи заходи, спрямовані на забезпечення фінансової безпеки в країні, держава ставить перед собою відповідні цілі, досягнення яких так чи інакше вплине на соціально-економічний розвиток. О. М. Судакова та О. О. Бригінець під такими цілями визначає національні інтереси, ключовими з яких виступають:

- забезпечення бюджетної стабільності та дієздатності держави, а також стабільності курсу національної валюти;
- посилення взаємодії фінансової політики держави з її векторами економічного і соціального розвитку;
- забезпечення стабільності банківського сектору, створення передумов для збільшення національних заощаджень;
- побудова правового базису для ефективного функціонування та формування фінансової системи;
- реалізації лише цільового фінансування програм державного розвитку;

- унеможливлення будь-якого паралелізму в діяльності та неузгодженості в роботі органів державної влади, щодо забезпечення ефективного функціонування фінансового сектору;
- залучення іноземних інвестицій;
- зменшення наслідків впливу світових фінансових криз на економічну ситуацію в країні;
- протидія легалізації та відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом;
- забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення фінансової безпеки держави;
- підвищення ефективності фінансової системи шляхом підтримки державних витрат та забезпечення цільового інвестування [73, с. 80; 74, с. 16; 19, с. 31].

Одним із головних елементів формування системи уявлення про фінансову безпеку є загрози, тобто фактичні причини порушення уявлення про таку безпеку. При цьому мета реалізації безпеки в державі є подолання таких загроз та їх наслідків. В теоретичних розробках та дослідженнях науковців, а також на законодавчому рівні всі можливі загрози фінансовій безпеці держави розподіляються на дві основні групи – внутрішні та зовнішні. Основні загрози для фінансової безпеки України наведені нижче в Таблиці 1 складеної автором на підставі проведених досліджень.

Таблиця 1. Основні загрози фінансовій безпеці України.

Внутрішні загрози
нестабільна політична ситуація в державі; значний рівень корупції; низький рівень інвестування; низький рівень правової культури; неефективність бюджетної, податкової систем; наявність значних боргових зобов'язань держави; низький рівень доходів громадян; невиконання головної функції Національним банком України – забезпечення стабільності національної валюти; тінізація економіки; високий рівень інфляції;

відсутність дієвого механізму здійснення контролю в фінансовій сфері; недосконалість та наявність прогалин в правовому регулюванні.
Зовнішні загрози
відсутність стабільного становища держави в світових геополітичних процесах; вплив наслідків світової фінансової кризи на соціально-економічне становище і розвиток; низький рівень ефективності від залучених кредитних коштів міжнародних фінансових організацій та іноземних країн і урядів; надмірне втручання міжнародних фінансових організацій та іноземних країн і урядів у внутрішньо-політичну ситуацію України; низький рівень доходу від експорту продукції; відсутність дієвого механізму валютного регулювання і контролю.

Джерело: складено автором.

Разом з тим, О. М. Підхомний та О. І. Барановський розширюють класифікацію видів загроз фінансовій безпеці держави і поряд з внутрішніми і зовнішніми загрозами, залежно від такої класифікаційної ознаки як відношення до об'єкта виділяють транснаціональні та глобальні. Також дослідники здійснюють ґрунтовний аналіз можливим загрозам та проводять їх визначення та групування:

- 1) залежно від стійкості: постійні, миттєві, раптові, прогностичні;
- 2) залежно від тривалості: швидкоплинні та тривалі;
- 3) залежно від терміну дії: тимчасові, постійні, поточні довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- 4) залежно від стадії: виникаючі, затухаючі, ті, що розвиваються, ті, що загострюються;
- 5) залежно від ступеню реалізації: не реалізовані, частково реалізовані, реалізовані;
- 6) залежно від характеру зіткнення: паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;
- 7) залежно від характеру впливу: прямі, безпосередні, домінуючі, опосередковані;
- 8) залежно від масштабу впливу: загальнонаціональні, локальні, індивідуальні, групові;
- 9) залежно від становлення до криз: суб'єктивні, об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні;

10) залежно від значущості: несуттєві, мало суттєві, суттєві, найбільш суттєві;

11) залежно від вірогідності: вірогідні, маловірогідні, невірогідні, досить вірогідні, цілком вірогідні;

12) залежно від повторюваності: нові, традиційні;

13) залежно від виду: зовнішньо-економічні, внутрішньо-економічні, техногенні, соціально-політичні, природні, антропогенні, управлінсько-правові;

14) залежно від характеру спрямованості: непрямі, прямі [49, с. 146; 64, с. 149].

Досліджуючи проблематику теоретичного визначення та характеристики загроз фінансової безпеки О. С. Борисова доводить, що першочерговим в механізмі забезпечення фінансової безпеки та запобігання і протидії її загрозам виступає забезпечення фінансової безпеки окремого громадянина країни. А нехтування даного факту можна ототожнити з нехтуванням фінансової безпеки всієї країни, що в майбутньому може призвести до негативних наслідків, наприклад підрив системи життєзабезпечення держави з можливою частковою втратою власного суверенітету та незалежності.

У сучасних реаліях роль та місце фінансової безпеки як складової економічної й, відповідно, національної безпеки України складно недооцінювати будь-якій країні. З огляду на це, побудова ефективних правових механізмів її належного забезпечення залишаються ключовими завданнями. Розвиток економіки, глобальних та інтеграційних процесів стали передумовою того, що найважливішою складовою національної безпеки визнано було саме фінансову безпеку, яка фактично виступає в ролі індикатора успішності застосування інструментів та впровадження заходів щодо стабілізації фінансової системи. Враховуючи сутність та значення категорії «фінансова безпека», можна виокремити такі базові характеристики: стабільність та стійкість до впливу внутрішніх та зовнішніх

загроз, котрі потребують постійного відстеження, захищеність інтересів на загальнодержавному рівні у фінансовій сфері, здатність досягати тактичних та стратегічних напрямків розвитку системи, наявність дієвої структурної організації, ключовим вектором діяльності якої є забезпечення фінансової безпеки в державі.

1.2. Правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні

Кожна країна світу намагається побудувати власну систему національної безпеки, котра повністю б відповідала як чітким концептуальним національним державним інтересам, так і інтересам усього суспільства і індивіда. При цьому, базисною особливістю такого процесу є становлення сталої фінансової безпеки, а наявність уніфікованої нормативно-правової бази стає ключовим елементом цього процесу. Більшість вітчизняних науковців, зокрема К. С. Радзивіл, О. М. Колодізев, А. В. Середіна, котрі зазначають, що в сучасній Україні не розроблено достатньої кількості якісних нормативно-правових актів, котрі б врегулювали функціонування всієї системи та забезпечили теоретичне підґрунтя існування інституту фінансової безпеки України [75, с. 50], а діючі законодавчі акти не відповідають вимогам сучасності та не мають змоги чіткого управління системою фінансової безпеки держави [76]. Разом з тим, звертаємо увагу, що акцентування уваги на кількісному показнику наявності законодавчих актів є недоречним. Адже ефективність функціонування в нормативному полі будь-якого процесу або явище прямо залежить від якості законодавчого розроблення та удосконалення, а не кількості законів і підзаконних актів. Підкреслимо, що станом сьогодні стан розвитку відносин у фінансовій сфері є стрімким, постійно з'являються якісно нові проблеми та питання, які потребують ретельного вивчення та швидкого вирішення. Сучасне вітчизняне законодавство не завжди може настільки швидко реагувати на

такі зміни, цим самим створює прогалини та колізії в правовому регулюванні.

Генезис законодавчого регулювання проблематики фінансової безпеки на території України розпочався ще за часів, коли Україна перебувала у складі СРСР. Саме Декларація про державний суверенітет від 16.07.1990 р. №55-ХІІ та Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 03.08.1990 №142-ХІІ заклали підвалини прийняття Основного Закону та інших нормативно-правових актів, що регулюють дану сферу та займають визначальний рівень правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні. З 1990 р. органами державної влади УРСР національні інтереси та їх захист від внутрішніх та зовнішніх загроз стали підґрунтям формування концепції фінансової безпеки України. Положеннями Декларації про національний суверенітет закріплена економічна спрямованість національних інтересів щодо володіння, розпорядження землею, надрами, природними багатствами з метою забезпечення матеріальних та духовних потреб українського народу [77; 78, с. 62].

На основі Декларації про державний суверенітет відбулося прийняття Закону УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 03.08.1990 №142-ХІІ, яким визначено зміст, основні принципи та мету економічної самостійності держави як суверенної країни, механізм господарювання, регулювання соціальної сфери та економіки, організацію грошової, кредитної, бюджетної та фінансової системи держави [79; 78, с. 62]. Аналізуючи даний законодавчий акт, М. В. Патарідзе-Вишинська звертає увагу, що він являється першим в історії України офіційним документом, котрий закріпив право нашої держави на самостійне визначення економічного статусу, окреслив майбутню стратегію економічного та фінансового розвитку, охарактеризував напрями державної політики, в тому числі і в сфері фінансової безпеки [80, с. 170; 78, с. 62].

Наступним кроком у сфері фінансової безпеки було прийняття Акту проголошення незалежності України, затвердженого Постановою Верховної

Ради України «Про проголошення незалежності України» від 24.08.1991 р. №1427-ХІІ, яким закріплена повна незалежність, в тому числі і фінансова [81; 78, с. 62]. Такі нормативно-правові акти у своїй сукупності утворюють визначальний рівень правового регулювання сфери фінансової безпеки в Україні.

Фінансова безпека суб'єктів господарювання також не залишилася поза увагою. Прийняття Верховною Радою України 14.05.1992 р. Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» №2343-ХІІ, який вміщував положення щодо врегулювання питання проведення експертизи фінансового стану підприємств в період підготовки справи про банкрутство, окреслено можливі шляхи та напрями оздоровлення фінансового стану суб'єктів господарювання, став кроком до забезпечення фінансової безпеки вітчизняних підприємств [82; 78, с. 62].

Суттєвих змін правове регулювання системи фінансової безпеки зазнало вже після прийняття Конституції України, котра стала абсолютно новим рівнем в розбудові системи фінансової безпеки [80, с. 170; 78, с. 62] та базисом для прийняття інших нормативно-правових актів в країні. Адже, з цього часу, було прийнято та реалізовано значну кількість нормативно-правових актів, котрі в тій чи іншій мірі стосуються даної сфери. При цьому, у своїй сукупності вони виступають джерелами права, адже є зовнішньою формою об'єктивації правової норми сфери забезпечення фінансової безпеки в державі. На нашу думку, Конституція України, а також Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV і Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII утворили основний рівень правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні [83, с. 218; 78, с. 62].

Саме статтею 17 Конституції України визначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності, а також забезпечення економічної та фінансової безпеки є одними із найважливіших функцій як держави в цілому, так і всього населення зокрема [35]. При цьому, Президент України виступає

гарантом забезпечення державних інтересів та безпеки в країні. Саме Конституцією, в Україні вперше задекларовано порядок формування законодавства та прийняття нормативно-правових актів з питань податкових, бюджетних, кредитних, митних відносин, окреслено головні аспекти побудови фінансової системи держави [35; 78, с. 62].

З прийняттям Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV було визначено основи державної політики в даній сфері та напрями її реалізації. Саме даний нормативно-правовий акт вперше розподіляє види загроз національній безпеці, в тому числі і фінансовій, та використовує таку категорію як зовнішні загрози; вперше надано визначення таким термінам як «національна безпека», «загрози національної безпеки», «національні інтереси»; визначено базові національні інтереси та їх внутрішні і зовнішні загрози. Чітко окреслені внутрішні загрози безпеці України – зменшення доходу бюджету України, зростання державного боргу, криза в економіці, нестабільна ситуація кредитної та грошової систем [84; 78, с. 62].

Разом з тим зауважимо, що Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV має ряд недоліків, зокрема, відсутність чіткого визначення кола суб'єктів відповідальності за стан національної безпеки в державі, а також наявна нормативна прогалина у визначенні меж впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на фінансову безпеку [80, с. 172; 78, с. 62]. Аналізуючи Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV О. О. Бригінець приходять до висновку про декларативний характер положень такого акту, що породжує передумови для суб'єктивної оцінки змісту положень закону. При цьому, дослідник акцентує увагу, що будь-який законодавчий акт, а особливо загальнодержавний закон, повинен вміщувати в себе норми у вигляді загальнообов'язкових правил поведінки учасників правовідносин без жодного суб'єктивного тлумачення [13, с. 129; 78, с. 62].

Даний Закон втратив чинність на підставі Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII, котрий було розроблено на виконання основних положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 р. №287 та у зв'язку з фактичною необхідністю у вдосконаленні законодавство даної сфери [85; 78, с. 62]. Основною метою прийняття цього Закону визначено окреслення механізмів керівництва у сфері національної безпеки та оборони, унормування структури і складу сектору безпеки і оборони, системи управління, координації та взаємодії його органів, втілення в життя комплексного підходу до планування у даній сфері для забезпечення сталого та ефективного цивільного демократичного контролю над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони. Зазначимо, що особливу увагу у даному нормативно-правовому акті присвячено питанню інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного та правового простору, перспективного набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північно-Атлантичного договору [78, с. 62].

Прийняття Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII підвищує ефективність реалізації державної політики з питань забезпечення фінансової безпеки в країні [86].

М. М. Коваленко та Н. М. Омельченко визначають, що одним із напрямів реалізації заходів фінансової безпеки є здійснення фінансового контролю, базовими принципами якого визначаються незалежність, гласність, превентивність, дієвість, регулярність, об'єктивність, всеохоплюючий характеру [87; 78, с. 62].

Законом України «Про систему державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII визначено, що ключовими завданнями, які покладаються на органи державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань,

ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням бюджетного законодавства, дотриманням законодавства про закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні [88; 78, с. 62].

Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. №2755-VI окреслено здійснення податкового контролю, способи його здійснення та повноваження відповідних органів державної влади. При цьому, даним нормативно-правовим актом визначено, що податковий контроль являє собою систему заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [89; 78, с. 62].

Бюджетним кодексом України від 08.07.2010 р. №2456-VI закріплюється здійснення фінансового контролю, а саме контролю за дотриманням бюджетного законодавства, спрямованого на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та такого,

що здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу у чіткій відповідності до положень Бюджетного кодексу України та чинного законодавства України [90; 78, с. 62].

Захист прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом визначення правового механізму протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної бази даних для надання правоохоронним органам України та іноземних держав можливості виявляти, перевіряти і розслідувати злочини, пов'язані з відмиванням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями відбувається на підставі Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII [91; 78, с. 63].

Даним законом така сукупність заходів, спрямована на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення визначена як державний фінансовий моніторинг. При цьому, А. А. Хмелюк визначає фінансовий моніторинг як різновид фінансового контролю. Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику в даній сфері є Державна служба фінансового моніторингу України, повноваження якої визначені Положенням про Державну службу фінансового моніторингу України, затвердженого постановою КМУ від 29.07.2015 р. № 537 [93; 78, с. 63].

Одним із базових рівнів правового регулювання фінансової безпеки України є концептуальний, адже розглядаючи концепцію як сукупність ідей, поглядів, ключових положень, теорій можна визначити, що вся сукупність ідей та поглядів на проблематику забезпечення фінансової безпеки в державі

закріплена саме на концептуальному рівні та втілена в Україні в Концепції національної безпеки України, схваленої Верховною Радою України від 16.01.1997 р. №3/97-ВР, Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р [95], Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. №2411-VI [96; 78, с. 63].

На нашу думку, необхідно зазначити, що питання забезпечення фінансової безпеки в державі перебувала в даний період лише на зародковому етапі. Вище вказані положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України були продовжені та більш детально розкриті в Концепції національної безпеки України, схваленої Верховною Радою України від 16.01.1997 р. №3/97-ВР. В даному документі окреслено основні напрями політики щодо питання забезпечення економічної безпеки в країні, визначено національні інтереси та можливі їх загрози. Сутність Концепції визначалася «... можливість національної економіки здійснювати та забезпечувати незалежний, самостійний розвиток, забезпечити стабільність громадянського суспільства та всіх інститутів та обороноздатний потенціал України за будь-яких несприятливих варіантів виникнення та розвитку подій, та здатність держави до забезпечення захисту національних інтересів від будь-яких внутрішніх та зовнішніх загроз» [98; 78, с. 63]. М. В. Патарідзе-Вишинська у своєму дослідженні «Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки» вказує, що фактично в змісті Концепції було розкрито характер можливих внутрішніх та зовнішніх загроз: відсутність ефективної системи державного регулювання економічних відносин, економічна та фінансова ізоляція держави від світової фінансової системи, значний відтік з України матеріальних та інтелектуальних ресурсів[80, с. 184; 78, с. 63].

На нашу думку, документ мав свій головний недолік – не розкривав питання компетенції органів державної влади та зокрема Ради національної безпеки і оборони України в сфері економічної та фінансової безпеки. Згодом

Концепція втратила чинність на підставі Закону України «Про основи національної безпеки України» в 2003 р.

Законодавчий акт, положення якого мають безпосереднє відношення до фінансової безпеки держави є Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалена розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р [95]. Головною передумовою прийняття Концепції слугувала світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., котра породила негативні наслідки на подальший економічний та соціальний розвиток України. Така криза виявила вразливість та нестабільність фінансової системи держави, у зв'язку з чим саме забезпечення фінансової безпеки в країні стало першочерговою необхідністю. У відповідності до положень Концепції фінансова безпека вміщує в себе проблематику безпеки у різних сферах, зокрема бюджетній, податковій, банківській, валютній, управління державним та гарантованим боргом і боргом корпоративного сектору, сфері фінансів реального сектору економіки, функціонування небанківського фінансового сектору та фондового ринку. Саме проведення структурних перетворень та реформ визначено базовим способом вирішення проблеми забезпечення фінансової безпеки [78, с. 63]. Тому Концепція покликана на:

- реалізації основних положень та їх виконання Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»;
- визначення Кабінетом Міністрів України середньострокових макроекономічних цільових показників;
- визначення макроекономічної стабільності.

Основними результатами, котрі уряд запланував отримати від реалізації положень та вимог Концепції мають стати:

- передбачуваність і послідовність політики Кабінету Міністрів України та Національного банку України;
- зниження рівня інфляції;

- утримання рівня інфляції в межах установлених цільових значень [95; 78, с. 63].

Зі змісту даного нормативно-правового акту вбачається, що фінансова безпека – це складова економічної безпеки, для якої характерним є фактичний стан захищеності ключових інтересів громадян, суб'єктів господарювання, регіонів, країни у фінансовій сфері від безпосереднього впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, при цьому, основними критеріями такої безпеки виступають: наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, їх стабільність та збалансованість [80, с. 185; 78, с. 63].

Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері має недоліки, ключовими з яких є те, що в Концепції відсутні конкретні та дієві методики і шляхи досягнення відповідних результатів і показників, котрі прямо впливають на стан фінансової безпеки в країні. Вважаємо, що для розвитку як економічного, так соціального, першочерговим є наявність ефективного та стійкого, від будь-яких загроз, механізму фінансової безпеки України (Таблиця 2).

Таблиця 2. Проблеми та шляхи їх вирішення забезпечення фінансової безпеки в Україні у відповідності до положень Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схваленої розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р

Проблеми та шляхи їх вирішення забезпечення фінансової безпеки в Україні			
№ п/п	Сфери державної фінансової політики	Основні аспекти	Шляхи вирішення
1.	Безпека у бюджетній сфері	<ul style="list-style-type: none"> - ігнорування викликів світової фінансово-економічної кризи; - проведення популістської бюджетної політики; - виникнення загрози стабільності та стійкості всієї фінансової системи; - розбалансування системи державних фінансів; 	<ul style="list-style-type: none"> - припинення надання державної підтримки державним монополіям; - забезпечення відповідності цілей бюджетної політики фінансовим можливостям держави; - забезпечення дотримання індикативних прогностичних показників державного бюджету; - посилення контролю за

			цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів;
2.	Безпека у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору	<ul style="list-style-type: none"> - виникнення пікових навантажень на державний бюджет; - збільшення обсягу державного боргу та обсягу гарантованого державою боргу; - недостатній розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів. 	<ul style="list-style-type: none"> - створення умов для розвитку та функціонування внутрішнього ринку капіталу; - зменшення залежності від зовнішніх фінансових ринків і запозичень короткострокового капіталу; - створення умов для спрямування вітчизняного капіталу на розвиток реального сектору економіки
3.	Безпека у податковій сфері	<ul style="list-style-type: none"> - приховування суб'єктами господарювання значних сум доходів від оподаткування; - виведення фінансового капіталу з України; 	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення системи податкового адміністрування; - проведення аналізу економічної співпраці українських резидентів із суб'єктами підприємницької діяльності, які зареєстровані в офшорних зонах; - удосконалення нормативно-правової бази; - розроблення ефективного механізму здійснення контролю та звітності, взаємодії між суб'єктами податкової системи; - уникнення подвійного оподаткування
4.	Безпека у сфері фінансів реального сектору економіки	<ul style="list-style-type: none"> - невідповідність між активами та зобов'язаннями підприємств реального сектору економіки 	<ul style="list-style-type: none"> - запровадження системи здійснення моніторингу за збалансованістю активів і пасивів підприємств реального сектору економіки
5.	Безпека у банківській сфері	<ul style="list-style-type: none"> - накопичення дисбалансів внаслідок орієнтації банків на швидке отримання прибутків та збільшення частки такого сектору на ринку капіталу без проведення адекватної оцінки ризиків 	<ul style="list-style-type: none"> - створення умов для підвищення якості кредитного аналізу платоспроможності позичальників і забезпеченості кредитів; - удосконалення оцінки кредитних ризиків банків;

			<ul style="list-style-type: none"> - формування власної ресурсної бази та переорієнтації банківської системи на внутрішні ринки фінансових ресурсів; - підвищення довіри населення до банків
6.	Безпека у сфері функціонування валютного ринку	<ul style="list-style-type: none"> - ризик значних коливань курсу гривні внаслідок різкої та непрогнозованої зміни у валютних курсах світових валют і напрямках потоків капіталу 	<ul style="list-style-type: none"> - мінімізація використання готівкової іноземної валюти на території України; - встановлення рівних умов участі резидентів та нерезидентів на рику інвестиційних операцій України в частині визначення обов'язку щодо проведення іноземними інвесторами розрахунків за інвестиційними операціями на території України виключно в національній валюті України; - запобігання нелегальному використанню іноземної валюти як засобу платежу на території України
7.	Безпека у сфері функціонування фондового ринку	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень капіталізації і ліквідності; - недосконалість депозитарної системи, системи клірингу і проведення розрахунків за договорами щодо цінних паперів; - низький рівень захисту прав інвесторів; - недостатня протидія маніпулюванню на ринку цінних паперів 	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення механізмів захисту прав інвесторів; - удосконалення ринкової інфраструктури; - збільшення капіталізації та ліквідності фондового ринку; - удосконалення умов і правил державного регулювання та нагляду на фондовому ринку
8.	Безпека у сфері небанківського фінансового сектору	<ul style="list-style-type: none"> - небанківський фінансовий сектор не став головним та зручним механізмом забезпечення реального сектору економіки необхідними фінансовими ресурсами 	<ul style="list-style-type: none"> - проведення моніторингу та поточного аналізу ринку фінансових послуг; - створення системи ідентифікації ризиків; - підвищення платоспроможності та фінансової стійкості небанківських фінансових установ; - забезпечення належного захисту споживачів послуг; - посилення прозорості та

			<p>відкритості у діяльності фінансових установ та органу, який здійснює державне регулювання і нагляд за такими установами;</p> <p>- запобігання використанню небанківських фінансових установ для непродуктивного виведення капіталу за кордон</p>
--	--	--	---

Джерело: складено автором на підставі Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схваленої розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р. [95];

Дослідники досить критично відносяться до прийняття Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. №2411-VI [96]. Даним законодавчим актом вперше введено в нормативний обіг категорію «засади внутрішньої політики України у сфері національної безпеки і оборони». Окрім цього, статті 6 даного Закону визначений вичерпний перелік таких засад. Фактично це не нове визначення засад внутрішньої політики в даній сфері, а лише, як стверджує, О. О. Бригінець відбувається уточнення закріплених статтею 8 Закону України «Про основи національної безпеки України» [13, с. 132].

Окрім цього, вважаємо за необхідне додати, що недоліком законодавчого регулювання сфери забезпечення фінансової безпеки також є неоднозначне використання дефініцій «засади» та «основи» в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та Законі України «Про основи національної безпеки України»

Звертаючись до Словника юридичних термінів, зазначимо, що основи – це основні засади державної політики, направленої на захист національних інтересів і гарантування в безпеки державі, суспільству, особі від будь-яких загроз як внутрішнього, так і зовнішнього характеру [99, с. 104; 78, с. 64]; засади – це забезпечення життєво важливих інтересів держави, суспільства та громадянина, нейтралізація та запобігання загроз як дійсних,

так і потенційних, національним інтересам у всіх сферах, в тому числі і у фінансовій [100, с. 109; 78, с. 64].

На нашу думку, відсутність такої чіткої визначеності створює перешкоди в реалізації основних положень законів та стратегічних планів забезпечення безпеки в державі, укладених на їх підставі. Також таке колізійне сприйняття ускладнює взаємодію суб'єктів забезпечення безпеки та як результат прямо впливає на їх продуктивність. При цьому, вважаємо, що стратегічний рівень правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні є одним із найбільш важливих, адже враховуючи, що стратегія – це план досягнення цілей, то завдяки нормативно-правових актів даного рівня відбувається побудова та узагальнення основних дій, необхідних для досягнення фінансової безпеки в державі.

Система економічної безпеки, до якої входила і фінансова в Україні розпочала формування разом із схваленням Верховною Радою України Програми діяльності Кабінету Міністрів України від 15.10.1996 р. №412/96-ВР [101]. В даному документі було вміщено цілий розділ присвячений питанню боротьби зі злочинністю та офіційно вказано на необхідність приділення особливої уваги забезпеченню економічної безпеки в країні шляхом:

- здійснення контролю за законним використанням бюджетних коштів та іноземних кредитних коштів;
- виявлення протизаконних дій на ринку цінних паперів, запровадити заходи щодо унеможливлення шахрайства, легалізації та відмивання доходів одержаних незаконним шляхом тощо;
- реалізація контрольних заходів за провадженням діяльності суб'єктів господарювання;
- запровадження заходів щодо удосконалення механізму дієвої взаємодії контролюючих та правоохоронних органів [100; 78, с. 64].

Наявна проблематика в діяльності суб'єктів забезпечення безпеки в державі, відсутність попередньо очікуваних результатів такої діяльності,

наявність реальної загрози національній безпеці стали передумовою до прийняття Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України», яким визначено втрату чинності попереднього Указу Президента України від 12.02.2007 р. №105 «Про Стратегію національної безпеки України» [78, с. 64]. До передумов прийняття указу також відносить і той факт, що діюча на той період Стратегія національної безпеки не була виконана. Залишилися поза увагою її основні положення, а саме основні цілі прийняття та впровадження, завдання, які вирішувала така стратегія та її роль для держави, суспільства та окремого громадянина [13, с. 133]. Необхідним залишалася потреба в удосконаленні законодавчої бази в сфері забезпечення як національної, так і фінансової безпеки. В 2020 р. Стратегія національної безпеки України була оновлена Указом Президента України від 14.09.2020 р.

Методичне забезпечення правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні відображений двома законодавчими актами – Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженою наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. та Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277 [78, с. 64].

Зазначимо, що лише в 2007 р. термінологічний апарат проблематики забезпечення фінансової безпеки було розширено та визначено завдяки прийняття Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60. Даним документом офіційно введено в обіг такі терміни як «економічна безпека», «критерії економічної безпеки», «індикатори економічної безпеки», «загрози економічної безпеки», «оптимальні значення індикаторів», «критичні значення індикаторів», «порогові значення індикаторів», «макроекономічна безпека», «зовнішньоекономічна безпека», «фінансова безпека», «бюджетна безпека». Визначено, що фінансова безпека – це стан

бюджетної, валютної, банківської, грошової та кредитної системи та фінансових ринків, для якого характерним є збалансованість, стійкість до будь-яких негативних загроз як внутрішніх, так і зовнішніх, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [78, с. 64]. Таким чином, даною Методикою визначено не лише сам термін «фінансова система», а й окреслено перелік основних її складових (Таблиця 3).

Таблиця 3. Складові фінансової безпеки України у відповідності до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. №60.

Складові фінансової безпеки України		
№ п/п	Складові фінансової безпеки	Визначення
1.	Бюджетна безпека	Стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів
2.	Валютна безпека	Стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках
3.	Грошово-кредитна безпека	Стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення.
4.	Боргова безпека	Рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи.
5.	Безпека страхового ринку	Рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування
6.	Безпека фондового ринку	Оптимальний обсяг капіталізації ринку (з огляду на представлені на ньому цінні папери, їх структуру та

		рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів та держави в цілому.
--	--	--

Джерело: складено автором на підставі Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. №60 [101].

Термінологічний апарат окреслений Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. зберігся і в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277. Однак, попередній нормативно-правовий акт втратив чинність на підставі останнього. Особливу увагу в Методичних рекомендаціях приділено можливим загрозам економічної безпеки в державі, а їх основне використання можливе з метою визначення рівня складових економічної безпеки під час прийняття відповідних рішень, в тому числі і управлінських, спрямованих на аналіз, запобігання, попередження реальних і потенційних загроз національним інтересам як держави в цілому, так і окремої сфери [78, с. 64]. Вважаємо за необхідне звернути увагу, що як у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277, так і в Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р., фінансова безпека окреслена як провідна частина економічної безпеки України. Разом з тим, ми приходимо до висновку, що на даному етапі розвитку проблематики правового регулювання фінансової безпеки відсутні чіткі положення законодавчих актів, при реалізації яких можливе реальне забезпечення фінансової безпеки, побудову її стійкої від внутрішнього і зовнішнього впливу [78, с. 64].

Досліджуючи питання факторів впливу на фінансову безпеку державу, Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник, О. Ю. Мелих та О. О. Бригінець, поряд із такими факторами як стан політичної ситуації в країні, характер державної фінансово-кредитної політики та фактичний рівень незалежності держави визначають ключовим – рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової безпеки та фінансової системи [102, с. 146; 13, с. 135; 78, с. 64].

У своєму дослідженні «Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки» М. В. Патарідзе-Вишинська робить висновок, що аналізуючи всю законодавчу площину у сфері фінансової безпеки, є можливе виокремити наступні рівні правового регулювання даної сфери, а саме: 1) визначальний (наприклад, Декларація «Про державний суверенітет України» від 16.07.1990 р.), 2) базовий (наприклад, Конституція України), концептуальний (наприклад, Постанова ВРУ «Про Концепцію національної безпеки» від 16.01.1997 р.), 3) глобальний (наприклад, Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р.), 4) стратегічний (наприклад, Указ Президента «Про стратегію національної безпеки» від 14.09.2020 р.), 5) методичний (наприклад, Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 р.), 6) адаптаційний (наприклад, проєкт Концепції фінансової безпеки України) [45, с. 173].

На нашу думку, виокремлення такої кількості рівнів правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні є недоречним, адже більшість з них за своєю юридичною силою та значенням збігаються. Таким чином, нами в рамках даного дослідження виокремлено лише основний рівень (є базовим рівнем правового регулювання сфери та охоплює законодавчі акти, які мають визначальне значення для врегулювання сфери), функціональний рівень (рівень, в основі якого є спеціальні нормативно-правові акти, які забезпечують функціонування всієї сфери), стратегічний рівень (формується на підставі стратегічних документів розвитку сфери) (Таблиця 4).

Таблиця 4. Рівні правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні.

№ п/п	Рівень правового регулювання	Нормативно-правові акти, прийняті на відповідному рівні
1.	Основний	<p>Декларація про державний суверенітет від 16.07.1990 р. №55-ХІІ</p> <p>Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 03.08.1990 №142-ХІ</p> <p>Акт проголошення незалежності України, затверджений постановою Верховної Ради України «Про проголошення незалежності України» від 24.0.1991 р.</p> <p>Конституція України від 28.06.1996 р.</p> <p>Концепція національної безпеки України, схвалена Верховною Радою України від 16.01.1997 р. №3/97-ВР</p> <p>Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалена розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р.</p> <p>Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. №2411-VI</p> <p>Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII</p>
2.	Функціональний	<p>Закон України «Про Бюро економічної безпеки» від 28.01.2021 р.</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI</p> <p>Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI</p> <p>Закон України «Про систему державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ</p> <p>Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII</p> <p>Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 р. №183/98-ВР</p> <p>Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 р. №576-VIII</p> <p>Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. №2229-ХІІ</p> <p>Положення про Державну фіскальну службу України, затверджене постановою КМУ від 21.05.2014 р. №236</p> <p>Положення про Державну службу фінансового моніторингу України, затверджене постановою КМУ від 29.07.2015 р. № 537</p> <p>Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України</p>

		від 29.10.2013 р. №1277.
3.	Стратегічний	Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»

Джерело: складено автором.

Досліджуючи загальну проблематику правового регулювання системи фінансової безпеки в Україні ми підтримуємо позицію О. О. Бригінцем, щодо необхідності прийняття профільного закону – Закону України «Про основи фінансової безпеки України». Науковець визначає, що даний законодавчий акт, перш за все, має чітко визначити основні дефініції та категорії, котрі, станом на сьогодні, не мають єдино прийнятого нормативного закріплення актах вищого рівня [13, с. 135; 78, с. 64]. Разом з тим, ми не підтримуємо думку дослідника з приводу того, що такий закон зможе вирішити питання окреслення адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення фінансової безпеки. Вважаємо, що таке окреслення та чітке визначення завдань, компетенції та повноважень по кожному суб'єкту забезпечення фінансової безпеки можливе виключно у випадку ухвалення спеціальних законів України.

Сфера фінансової безпеки в Україні є досить масштабна та належним чином не врегульована. Однак, саме фінансова система та фінансова безпека є основами будь-якої держави, а їх законодавче регулювання є першочерговою необхідністю для належної реалізації всіх повноважень органів державної влади та фактичного забезпечення безпеки на національному рівні. Тому побудова дійсно стійкого, стабільного та ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки в державі та формування відповідної сучасної законодавчої бази є неможливим без правильного використання та аналізу зарубіжного досвіду розвинених країн світу.

1.3. Система забезпечення фінансової безпеки провідних країн світу

Досвід провідних країн світу показує, що забезпечення фінансової безпеки є гарантією до економічного та соціального добробуту такої держави, тому на будь-якому етапі розвитку країни фінансова безпека виступає одним із головних національних пріоритетів. Для України як для країни, котра обрала європейський вектор розвитку, корисним для аналізу, вивчення та запровадження, перш за все, виступає саме досвід західноєвропейських країн щодо побудови системи фінансової безпеки та її нормативно-правове забезпечення.

Забезпечення фінансової та економічної безпеки відіграють ключову роль у визначенні місця та ролі країни серед інших, з урахуванням її геополітичного розташування та потенціалу розвитку [103, с. 15]. Однак, не всі країни мають своє вітчизняне правове забезпечення фінансової безпеки. Так, для більшості європейських країн, наприклад Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки, Італійської республіки характерним є досить обмежене законодавче регулювання економічної та фінансової складових національної безпеки. Дана обставина повністю відповідає тому факту, що категорія «безпека» чітко окреслена Стратегією національної безпеки ЄС [104, с. 49].

В європейських країнах, так само як в Україні, система протидії економічній злочинності складається з таких основних елементів: поліцейські органи; спеціалізовані правоохоронні органи; податкові служби; митні служби; органи фінансової розвідки. При цьому, аналізуючи загальносвітовий досвід інституційної організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки, а також окреслюючи розподіл їх повноважень, можна виділити чотири ключові підходи такої організації:

- 1) поліцейський підхід організації;
- 2) централізований підхід організації;

- 3) підхід – об'єднання податкових і митних служб у єдиний орган;
- 4) інституційна організація з широким розподілом повноважень.

Перший підхід розподілу повноважень у сфері забезпечення фінансової безпеки в країні та протидії злочинності полягає в тому, що функції та повноваження в даній сфері інтегровані в діяльність поліцейських органів як один з напрямків діяльності. В Данії і Норвегії поліція поєднує функції протидії традиційній злочинності щодо порушення майнових прав, а також порушенням податкового, митного законодавства, відмиванню брудних грошей [105]. Для них характерним є невисокий рівень злочинності, відсутність серйозних політичних і соціальних конфліктів, а тому вони не потребують спеціальних поліційних формувань збройних сил [106]. Податкові і митні служби в цих країнах не мають правоохоронних повноважень і здійснюють тільки фіскальне адміністрування. Поліцію Данії (Politiet) очолює Національний комісар та входить до складу Міністерства юстиції.

Так, наприклад, в Данії окрім традиційної організації поліцейських органів та наділення їх традиційними повноваженнями, діють в даній структурі і такі формування як: Національна поліція Данії (RigsPolitiet), котра складається з Департаменту бюджетів та рахунків та Департаменту розслідування даних; Агентство з розвідки і національної безпеки (Politiets Efterretningstjeneste); Підрозділ спеціальних сил (Politiets Aktionsstyrke). До сфери повноважень кожного з вище вказаних підрозділів віднесено здійснення контролю за станом економічної та фінансової безпеки в країні, а також протидіяти злочинності [107].

Другий підхід передбачає централізований розподіл повноважень. Так, в Італійській Республіці наявна потужна воєнізована правоохоронна структура, що спеціалізується на всіх видах економічних злочинів [105]. Для держави властива не тільки жорстка централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання національної поліції та жандармерії.

Фінансова гвардія (Guardia di Finanza) Італії адміністративно підпорядкована міністерству економіки і фінансів. Цьому ж міністерству підпорядкований орган фінансової розвідки, але він не входить до структури Фінансової гвардії. Така модель має більш ніж вікову історію. Вона відбиває італійський досвід держаного будівництва і особливості географічного положення країни [105].

Для Французької Республіки, як прихильника централізованого підходу інституційної та управлінської організації в сфері забезпечення фінансової безпеки, характерним є наявність суттєвих недоліків такої організації, адже історично поліція переважно зосереджувалась на вирішенні загальнодержавних проблем і недостатньо враховувала інтереси окремих територіальних громад (комун). Задля подолання цієї проблеми з 1983 р. у Франції розпочався процес створення муніципальних поліцейських органів. Реформи початку 80-х рр. ХХ ст. внесли істотні зміни і до правового поля функціонування поліції [108]. Це стосувалось, зокрема, запровадження нового інституту комісарів, який змінив традиційний для Франції інститут префектів. Загальний стан національної поліцейської системи Франції почав зазнавати суттєвих змін за рахунок, з одного боку, збільшення кількості муніципальних підрозділів, а з іншого, – «руйнації централізованого корсету, що ускладнював еластичність служб» [109]. Національна жандармерія Французької республіки та Національна поліція Французької республіки виступають найбільш важливими складовими частинами адміністративного апарату виконавчої влади та правоохоронної системи, в тому числі, і щодо виконання правоохоронних функцій у сфері забезпечення фінансової безпеки [110; 108].

Після інтеграції Французької Республіки до ЄС досить активно підіймалося питання забезпечення фінансової безпеки в державі. В результаті цього на державному рівні було прийнято ряд нормативно-правових актів щодо подолання можливих внутрішніх та зовнішніх загроз у державі. Відповідно до них реалізація заходів забезпечення фінансової безпеки

відбувається в рамках концепції національної оборони (*defense nationale*). В результаті чого ключовою категорією, котра використовується в нормативно-правових актах Франції замість терміну «економічна безпека» є «економічна оборона» (*defense economique*) [108].

Враховуючи той факт, що в державі відсутній закон про національну оборону, основні положення в сфері забезпечення безпеки Франції містяться в Ордонансі «Про національну оборону» (фр. *l'ordonnance du 7 janvier 1959 portant organisation générale de la défense*), а також в оборонних і зовнішньополітичних доктринах і стратегіях [108].

У відповідності до Ордонансу та Стратегії національної безпеки економічна безпека – це механізм створення внутрішніх і зовнішніх умов для підвищення та розвитку національного добробуту і зміцнення економічного потенціалу країни. При цьому, основним документом щодо забезпечення економічної та фінансової безпеки в країні все ж таки виступає «Біла книга Франції з оборони й національної безпеки» та виступає своєрідною Стратегією національної безпеки Франції, у відповідності до положень якої однією із найважливіших та найбільш стратегічних функцій держави та державних органів є підвищення ефективності моніторингу в контексті реагування на загрози фінансовій безпеці [104, с. 63; 108]. Стратегія національної безпеки є більш наступальною, послідовною та дієвою, ніж попередні «оборонні» стратегії, що пов'язано з природою «нових» загроз та ризиків, а саме загроз і ризиків економічного і фінансового характеру [111, с. 156; 108].

Міжвідомча координація питання національної, економічної безпеки і оборони покладені на Генерального секретаріату національної оборони, згідно розпорядження якого від 07.01.1957 р. у сферу національної оборони та безпеки включено проблему економіки. Станом на сьогодні, як вказують Л. Д. Чекаленко та М. О. Василенко, концептуальні основи забезпечення національної та економічної безпеки Франції визначено в Білій книзі з оборони і національної безпеки [112; 108].

Центральними органами виконавчої влади, на які покладені повноваження щодо реалізації державної політики фінансової безпеки є Міністерство бюджету, державних рахунків та цивільної адміністрації Франції та Міністерство економіки Франції. При цьому, у складі останнього знаходиться податкова служба Франція, яка виконує функції податкового контролю. Повноваженнями щодо безпосереднього адміністрування податків наділені Головне податкове управління та Головне управління обліку окреслює обсяги державних доходів на основі даних про податкові надходження, що надходять від управлінь податків і мита, інших державних відомств. управління мита та інших надходжень [113, с. 69; 108].

Ознаки італійської та французької моделей мають правоохоронні системи Греції, Туреччини і Ісландії, але зі значно меншою концентрацією повноважень. Так, у Туреччині і Ісландії певні правоохоронні повноваження мають митні служби, а у Греції – ще і податкова служба [105].

Третій варіант інституційної інтеграції полягає в об'єднанні податкових і митних служб у якості правоохоронних органів у рамках одної адміністративної структури. Таку модель мають Австрія, Великобританія, Ірландія, Нідерланди, Португалія, Іспанія. Однак дана організація не охоплює всі функції. Злочини, не пов'язані з порушеннями податкового і митного законодавства (або у випадках, коли такі правопорушення не є визначальними) відносяться до компетенції поліції. Крім того, в усіх зазначених країнах, окрім Іспанії і Південної Африки, поліція здійснює і функції фінансової розвідки (в Іспанії і Південній Африці – міністерство фінансів) [105; 108].

Державна політика Великобританії в сфері забезпечення економічної безпеки орієнтована на захист національних економічних інтересів та традиційно спирається на приватний бізнес, надаючи йому максимальну підтримку. Загрози економічній та фінансовій безпеці поділяють на внутрішні й зовнішні та проводять їхнє ранжування за ступенем важливості й вірогідністю настання, що дозволяє концентрувати зусилля на усуненні

найбільш небезпечних ризиків економічній безпеці держави. У Великобританії створено ефективну систему забезпечення економічної безпеки на основі розгалуженої мережі інститутів, які забезпечують взаємодію парламенту, уряду й бізнесу при розробці й реалізації рішень в сфері забезпечення національної економічної безпеки. До таких впливових інститутів, зокрема, належить Конфедерація британської промисловості, Рада з торгівлі у Східній Європі та інші більш спеціалізовані організації, які представляють інтереси підприємців [114, с. 88; 115].

Базова роль в процесі управління фінансовою системою країни відведена Уряду Великобританії, котрий реалізує свої повноваження через поєднання діяльності з Міністерством фінансів і Міністерством економіки. Т. А. Кобзева вказує, що саме Казначейству належить ключове повноваження в даній сфері, адже воно відповідає за формування та впровадження фінансової та економічної політики уряду. При цьому, метою діяльності визначається забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення якості життя людей, шляхом розширення економічних та фінансових можливостей держави, забезпечення фінансової стабільності. У складі Казначейства як виконавчий орган діє Агентство з питань управління боргом Великобританії, яке здійснює запозичення для фінансування державних витрат, управління державним грошовими залишками та управління боргом [116, с. 135; 115].

Окремі положення, котрі регулюють питання забезпечення фінансової безпеки в державі закріплені в нормативно-правових актах оборонної політики [117]. При цьому, в Великобританії діє Стратегія національної безпеки і оборони, що являє собою головний концептуальний документ щодо визначення економічної безпеки в країні. Базовими положення Стратегії закріплена пряма взаємозалежність стану забезпечення національної безпеки від економічної безпеки та навпаки [115].

Мета забезпечення фінансової безпеки – запобігання та прогнозування будь-яких внутрішніх та зовнішніх ризиків [117]. Така протидія можлива лише за допомогою реалізації масштабних заходів моніторингу в країні.

Однак, аналізуючи законодавчу базу Великої Британії, О. О. Бригінець звертає увагу, що для України даний досвід не може дати позитивного впливу на фактичне забезпечення безпеки в країні. Адже більшість законів та інших нормативно-правових актів були прийняті в даній країні більш ніж півтисячі років тому назад та успішно функціонують до сьогодні. Однак, для України є характерним те, що фактично держава отримала незалежність лише в 1991 р. та рівень економічної і фінансової безпеки закладаються саме в даний короткий проміжок часу [13, с. 150; 115].

У Великій Британії функціонує Національна кримінальна агенція (The National Crime Agency), котра діє як управлінська і оперативна ланка в межах міністерства внутрішніх справ. Сенс її діяльності полягає в інтеграції зусиль існуючих правоохоронних органів при виконанні специфічних функцій, зокрема щодо протидії економічній злочинності національного масштабу, і доповнення цих сил новими критично важливими інструментами, такими як розвідка і спеціально підготовлені оперативні працівники [105; 115].

Останнім підходом до інституційної організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки є підхід з широким розподілом повноважень. У Люксембурзі, Фінляндії, Франції, Чехії податковими розслідуваннями займається поліція, податкова служба здійснює тільки адміністрування, а митна служба має власні правоохоронні повноваження. Різниця між цими країнами полягає у тому, що у Люксембурзі і Фінляндії фінансова розвідка віднесена до компетенції поліції, а у Франції і Чехії – міністерства фінансів [105; 115]. У Німеччині, Швейцарії і Швеції, а поза межами Європи – Нової Зеландії, податкові і митні служби мають власні правоохоронні повноваження, які не перетинаються з функціями поліції, однак поліція здійснює фінансову розвідку [105; 115].

Вважаємо за необхідне звернути увагу в даному дослідженні на Федеративну Республіку Німеччина, адже дана країна є державою з найпотужнішою економікою в Європі, а за рівнем економічного розвитку,

часткою у світовому виробництві та величиною економічного потенціалу входить у так звану «велику сімку» [116, с. 137; 115].

Аналізуючи законодавчу базу щодо врегулювання питання забезпечення фінансової безпеки в ФРН відзначаємо, що вона, на нашу думку, має не досконалий характер, адже окремого профільного закону з питання її забезпечення не прийнято. Загальне правове регулювання заходів фінансової безпеки відбувається через нормативно-правові акти Уряду Німеччини, які в тій чи іншій мірі мають змогу її забезпечувати. Як зазначає О. М. Резнік основні інтереси держави у сфері національної безпеки, у тому числі і її економічної складової, представлені у формі офіційної директиви Міністерства оборони Німеччини [118; 115].

Доводячи це С. П. Завгородня вказує, що фінансова складова забезпечення національної безпеки зазначена в «Білій книзі з питань політики безпеки Німеччини та перспективах розвитку бундесверу» [104, с. 56], де сформульовано нову стратегію країни у сфері безпеки і оборони, яку Уряд ФРН схвалив 13.07.2016 р. Вона розроблена під егідою міністерства оборони та має принципово важливе значення для майбутнього німецької армії – Бундесверу [115].

Нова «Біла книга» врахувала зміни у сфері безпеки, що сталися з 2006 року, коли була ухвалена попередня редакція цього документа. В актуальній версії, зокрема, згадується про напружені відносини з Росією після конфлікту навколо України. У новій редакції Німеччина висловлює готовність взяти на себе більш активну роль на глобальному рівні, а також стати одним з лідерів на світовій арені [119; 115].

Динаміка трансформацій змісту головних небезпек і загроз дозволяє стверджувати, на думку В. А. Мандрагеля, що Німеччина схиляється до найширшого розуміння безпеки й оборони, що враховує не тільки воєнні загрози, але й чинники соціально-економічного, екологічного, етнічного, інформаційного та іншого характеру, які здатні призвести до виникнення криз і конфліктів [120, с. 57; 115]. До головних ризиків і загроз в Німеччині,

В. К. Белозеров відносить міжнародний тероризм, розповсюдження зброї масового ураження, наявність криз і конфліктів у Європі та за її межами, інформаційна боротьба у різноманітних формах. Основоположними принципами при цьому є: спільне забезпечення безпеки, превентивність, широка безпека [121; 115].

Також шляхи реалізації національних інтересів та забезпечення фінансової безпеки закріплені офіційно прийнятою доктриною соціального партнерства міністерства оборони. Головна увага направлена на забезпечення відповідного рівня економічної та соціальної захищеності населення. В. О. Онищенко, А. В. Матковський, В. М. Нижник та О. В. Тимошенко визначають, що ключовими напрямками зміцнення економічної та фінансової безпеки виступають: демократизація держави, Європи та всього світу; економічний та соціальний прогрес; протидія та захист від економічного шпіонажу; сприяння свободі торгівлі [122, с.88; 123, с. 53; 124, с. 143; 115]

Щодо питання прийняття управлінських рішень та забезпечення фінансової безпеки в державі, у відповідності до основних положень Конституції ФРН, федеральний президент має обмежені повноваження у прийнятті будь-яких рішень в сфері забезпечення та реалізації заходів забезпечення національної та фінансової безпеки. Основними органами державної влади в даній сфері є парламент та федеральний канцлер. Стаття 56 Веймарської Конституції визначає: «Рейхсканцлер визначає основні напрямки політики і несе відповідальність за них перед рейхстагом. В межах цих напрямків рейхсміністра самостійно здійснюють керівництво ввіреній йому галузі та несуть відповідальність перед Рейхстагом». Згідно Регламентації діяльності Федерального Уряду ФРН, до повноважень федерального канцлера віднесено окреслення політики в сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки [125, с. 41].

Федеральний канцлер входить до складу членів Федеральної ради безпеки ФРН разом із міністрами закордонних справ, оборони, фінансів, внутрішніх справ, юстиції, економіки та економічної співпраці та розвитку,

які у відповідності до Конституції ФРН та «Білої книги» визначають стратегію та тактику реалізації заходів у сфері забезпечення національної безпеки [126, с. 139]. У ФРН функціонує Федеральна служба безпеки, яка входить до складу федерального уряду та забезпечує практичну реалізацію державної політики в сфері забезпечення фінансової безпеки в державі [104, с. 85].

Федеральна рахункова палата, виступає основним органом фінансового контролю. Адміністративно-правовий статус даного органу визначено Конституцією Німеччини та Законом про Федеральну рахункову палату Німеччини, у відповідності до яких, Федеральна рахункова палата здійснює контроль за бюджетним фінансуванням та загальним управлінням економіки країни. До повноважень віднесено також реалізація заходів щодо проведення ревізії правильності ведення рахунків, за дотриманням положень чинного законодавства та адміністративних приписів [127, с. 8].

У відповідності до Спільної регламентації діяльності федеральних міністерств, ключовими центральними органами виконавчої влади, до повноважень яких віднесено забезпечення фінансової безпеки є:

– Міністерство економіки та експертного контролю (реалізації заходів державної політики щодо економічне сприяння, розвитку та безпеки) [128, с. 140];

– Федеральне міністерство фінансів (впроваджує бюджетно-фінансову політику Німеччини, здійснює фінансове планування з метою забезпечення концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку). У структурі Федерального міністерства фінансів виокремлюють податкову поліцію, на яку покладені повноваження практичної реалізації податкової політики та боротьби з податковою злочинністю. До того, такі є підлеглими ще й Верховним фінансовим дирекціям, які утворюються у кожній землі та виконують контрольні функції;

– Федеральне міністерство оборони (забезпечує інтереси держави у сфері національної безпеки, з урахуванням і її економічної складової, визначені в Офіційній директиві міністерства оборони Німеччини) [129].

Як зазначалось вище, у Німеччині окремого закону, присвяченого концепції економічної та фінансової безпеки не існує. Державна філософія її забезпечення на практиці реалізується переважно через закони, що регламентують найбільш важливі сфери ринкової діяльності та наділяють державу істотними контрольними функціями. Економічна та фінансова безпека базується на економічному та соціальному прогресі, захисті від економічного шантажу, забезпеченні свободи торгівлі та доступу до сировинних ресурсів та ринків в рамках справедливої світової економічної системи. Основними методами забезпечення стабільного та безпечного розвитку економіки в зовнішньо-економічному плані є дії державних органів та суб'єктів господарювання щодо вдосконалення ринків збуту та орієнтація на експортну економіку [118].

У вказаній країні в процесі розробки й прийняття економічних рішень використовуються критерії, які пов'язані зі зниженням вразливості господарської системи і збереження економічного фундаменту самостійної зовнішньої політики. До таких критеріїв відносяться: усунення серйозних диспропорцій на рівні економічного розвитку суб'єктів господарювання; недопущення надмірної зовнішньої залежності в найважливіших секторах економіки: зведення до мінімуму ризиків, пов'язаних із залежністю від зовнішнього світу [130, с. 45].

В 1922 році в Німеччині було організовано податкову поліцію – «Штойфа», яка в 1934 році була реформована. В 1977 році було прийнято Закон про загальний порядок оподаткування, у відповідності до якого до компетенції «Штойфи» віднесено податковий розшук, кримінальне переслідування і розслідування податкових злочинів, а також визначення бази оподаткування у випадках вчинення податкового злочину та порушень

порядку сплати податків та їх вирахування, виявлення невідомих податкових злочинів та обставин [131].

Зауважимо, що все більш значна частина економічних злочинів вчиняється проти приватних або публічних корпорацій, фінансових установ їхніми власними співробітниками, клієнтами або партнерами. Згідно звіту аудиторської компанії «PricewaterhouseCoopers» викриття більшості таких злочинів здійснюється власними службами безпеки корпорацій і фінансових установ, і тільки після цього інформація передається до правоохоронних органів. Нав'язування бізнесу правоохоронного захисту з боку держави у таких випадках може бути контрпродуктивним для розвитку економіки [133].

З цієї точки зору важливішим за інституційні моделі є європейський досвід створення інтерфейсів взаємодії різних правоохоронних структур і функціональної інтеграції інструментів протидії економічній злочинності.

Окрім обміну інформацією і створення спільних баз даних, в європейській практиці широко застосовуються такі методи [135]:

- спільні слідчі групи (метод застосовується в Австрії, Данії, Люксембурзі, Нідерландах, Португалії, Словенії, Туреччині, Фінляндії);
- міжвідомчі центри розслідувань (метод застосовується у Нідерландах, Фінляндії і Швеції);
- відрядження працівників і спільне розпорядження персоналом (метод застосовується у Бельгії, Великобританії, Ірландії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Норвегії, Фінляндії, Франції) [105].

Проблема інтеграції пов'язана з різноманітністю економічних злочинів, характер яких достатньо динамічно змінюється і доповнюється новими способами здійснення правопорушень. Порухення податкового і митного законодавства становить тільки частину економічної злочинності. Такі види, як отримання монопольних надприбутків, порушення правил конкуренції, шахрайство, кіберзлочинність, порушення споживчих норм і стандартів, фальсифікація бухгалтерської звітності однаковою мірою важко віднести як до традиційної компетенції міністерства внутрішніх справ, так і міністерства

фінансів або іншої урядової структури. Взагалі, на сьогодні основним критерієм віднесення злочинних дій до економічних є не суб'єкт злочину і не об'єкт зазіхань, а як стверджують А. К. Бекряшев та І. П. Белозеров, спосіб (метод) здійснення і приховування [132].

Фінансова безпека виступає ключовим фактором сталого розвитку економіки держави та передумовою стабільності. Аналіз загальноєвропейського досвіду забезпечення та формування фінансової безпеки країни свідчить про необхідність удосконалення чинного вітчизняного законодавства України, окреслення стратегічного та концептуального забезпечення механізму фінансової безпеки в країні. Окрім цього, вектор розвитку України направлений на залучення італійської моделі (або центральний підхід організації у сфері управління фінансовою безпекою) функціонування сфери забезпечення фінансової безпеки з розподілом повноважень між органами контролю та адміністрування та існування єдиного органу забезпечення економічної безпеки. Ключовими позитивними рисами функціонування такої моделі є: відбувається охоплення всієї сфери фінансової безпеки в країні; відсутнє розпорошення повноважень між різними державними правоохоронними та контролюючими органами як це відбувається наприклад в Чехії, Франції, Люксембурзі тощо; спостерігається більша ефективність у запобіганні і прогнозуванні будь-яких внутрішніх та зовнішніх ризиків в сфері фінансової безпеки.

Україна обрала шлях до активного використання позитивного західноєвропейського досвіду і вже в грудні 2017 р. п'ятим Президентом України було доручено Комітету з питань податкової та митної політики Верховної Ради України реформувати сферу забезпечення фінансово-економічної безпеки шляхом реформування системи правоохоронних органів. За результатами роботи 28.01.2021 р. було прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки», яким закріплено створення єдиного правоохоронного органу у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Висновки до розділу 1

Отже, проаналізувавши теоретико-правові аспекти фінансової безпеки, її взаємозв'язок з національною та економічною безпекою, а також визначення місце серед останніх, дослідивши правові засади формування системи фінансової безпеки та досвід зарубіжних країн щодо її забезпечення можна зробити такі висновки:

1. В роботі визначено розвиток концептуальних принципів національної безпеки та категорії «безпека» загалом. Акцентовано увагу на світові глобалізаційні процеси, появу нових країн, зміна політичних курсів як каталізатор науковим інтересам до даної сфери.

Встановлено, що сьогодні Україна визнана державою з найслабшим рівнем фінансової безпеки в Європі. Передумовами такого значного послаблення стала економічна криза, котра вплинула на інвестиційний клімат, підвищила залежність від іноземного капіталу, збільшила розмір державного боргу, зріс рівень корупції в країні тощо. При цьому, ключовим чинником такої ситуації визнається саме стан фінансової безпеки в Україні.

Обґрунтовано, що фінансова безпека є головною складовою економічної безпеки та відповідно частиною національної безпеки. Доведено, що фінансова безпека фактично є законодавчо встановленим механізмом забезпечення сталого розвитку фінансової системи держави, діяльність якого направлена на збереження її цілісності та єдності. Запропоновано розширити систему фінансової безпеки держави та представити її у вигляді: кредитно-банківська, бюджетна, податкова, боргова, грошово-валютна, страхова, фондово-інвестиційна безпеки та безпека небанківського фінансового сектору економіки.

2. Визначено, що наявність уніфікованої нормативно-правової бази є основою процесу побудови та функціонування фінансової безпеки. В ході дослідження доведено, що проблема законодавчого врегулювання є актуальною, адже стан розвитку відносин в сфері забезпечення фінансової безпеки є стрімким, а вітчизняне законодавство не завжди може максимально

швидко реагувати та якісно врегульовувати такі відносини. Встановлено, що генезис законодавчого регулювання сфери функціонування фінансової безпеки в Україні розпочався в часи перебування України в складі СРСР (прийняття Закону УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 03.08.1990 р.). Даний нормативно-правовий акт разом із Декларацією про державний суверенітет від 16.07.1990 р. стали підґрунтям формування концепції фінансової безпеки України.

В ході дослідження запропоновано визначити три рівні правового регулювання в сфері забезпечення фінансової безпеки: основний, функціональний, стратегічний. Кожен з цих рівнів базується на відповідних законодавчих актах, які у відповідній мірі утворюють систему правового регулювання даної сфери, зокрема основний рівень є базовим рівнем правового регулювання сфери та охоплює законодавчі акти, які мають визначальне значення для врегулювання сфери (зокрема, Конституція України від 28.06.1996 р., Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалена розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р., Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII); функціональний рівень – це рівень, в основі якого є спеціальні нормативно-правові акти, які забезпечують функціонування всієї сфери (зокрема, Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 05.03.1998 р. №183/98-ВР, Закон України «Про систему державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII, Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI, Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI, Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII, Закон України «Про Бюро економічної безпеки» від 28.01.2021 р.); стратегічним є рівень, який формується на підставі стратегічних документів розвитку сфери (зокрема,

Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»).

3. Визначено, що побудова дійсно стійкого, стабільного та ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки в державі та формування відповідної сучасної законодавчої бази є неможливою без правильного використання та аналізу зарубіжного досвіду розвинених країн світу. Запропоновано виокремити чотири базові підходи щодо окреслення принципів інституційної та управлінської організації в сфері забезпечення фінансової безпеки: 1) поліцейський; 2) централізований; 3) підхід об'єднання податкових і митних служб у єдиний правоохоронний орган; 4) інституційна організація з широким розподілом повноважень. Обґрунтовано, що центральний підхід інституційної та управлінської організації в сфері забезпечення фінансової безпеки може бути найбільш ефективним для України та має ряд позитивних рис, зокрема: відбувається охоплення всієї сфери фінансової безпеки в країні; відсутнє розпорошення повноважень між різними державними правоохоронними та контролюючими органами як це відбувається; спостерігається більша ефективність у запобіганні і прогнозуванні будь-яких внутрішніх та зовнішніх ризиків в сфері фінансової безпеки.

Розділ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України

Стабільність фінансової системи є надзвичайно важливою для держави, адже високий рівень захищеності такої системи від зовнішніх та внутрішніх загроз створює передумови для стабільного функціонування економіки країни та стабільного і дієвого виконання обов'язків органами державної влади, органами місцевого самоврядування щодо акумулювання фінансових ресурсів. Наявність стабільної фінансової системи дозволяє забезпечити ефективний розвиток підприємництва та вкладення зарубіжних інвестицій у розвиток вітчизняного бізнесу без страху зазнати збитки. Таким чином, стабільність фінансової системи прямо пов'язана із забезпеченням фінансової безпеки держави.

Досліджуючи питання функціонування адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки України, слушно зазначив О. М. Резнік у своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України», що перш ніж вивчати категорію «адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки» необхідно дослідити етимологію її ключових понять [136, с. 56].

Так, В. Аверьянов та Д. Лафти під юридичним змістом категорії «механізм» розуміють набір взаємозалежних та взаємоузгоджених засобів, методів, відносин, які створюють передумови для належного і ефективного функціонування загальної системи [137, с. 41]. В. Нерсесянц стверджує, що механізм – це відповідна функціональна характеристика конкретного об'єкту, котру можна використовувати для визначення функціональної специфіки окремих частин [138, с. 158]. У свою чергу, С. Комаров визначив,

що механізмом є способом функціонування, системою елементів впливу [139, с. 120]. На нашу думку, найбільш вдалу характеристику юридичної категорії «механізм» було надано О. І. Беспаловою, котра зазначила, що механізм – це сукупність форм, методів, способів, прийомів, завдяки використанню яких стає можливим досягнення оптимальної організації та ефективного функціонування всіх елементів системи, що в кінечному результаті призводить до отримання бажаного результату [140, с. 37].

Під категорією «забезпечення» З. Д. Чуйко визначає гарантування чого-небудь, побудову надійних умов для здійснення чого-небудь, захист когось або чогось від небезпеки [141, с. 82]. При цьому, І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова стверджують, що дана категорія дозволяє визначити мету, котра була поставлена законотворцем перед суспільством з приводу встановлення прав і свобод людини [142, с. 43]. Таким чином, в юридичному аспекті забезпечення фінансової безпеки виступає у вигляді створення умов, у процесі здійснення управлінської діяльності, з метою належного її виконання та одержання бажаного результату [136, с. 60].

Механізм забезпечення фінансової безпеки держави є складною та структурованою системою реагування на виклики сьогодення. Фінансова безпека забезпечується завдяки реалізації ефективної та продуманої фінансової політики в усіх сферах суспільного життя. Досліджуючи питання функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки держави О. О. Бригінець приходять до висновку, що у науковій літературі відсутні ґрунтовні дослідження даної сфери та відсутні наукові розробки з приводу окреслення базових вимог щодо побудови механізму забезпечення фінансової безпеки. Наразі в Україні діє Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р [94]. Однак даний акт має ряд неузгодженостей та направлений на подолання світової фінансової кризи 2008-2009 р [143].

Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р. визначає, що загальний стан фінансової безпеки держави є залежним від чинників та явищ зовнішньої та внутрішньої фінансово-кредитної політики країни, загальнодержавної політичної ситуації, досконалості та дієвості чинного законодавства з приводу забезпечення функціонування фінансової системи та міжнародних грошових зобов'язань України. При цьому, фінансова безпека держави вміщує питання безпеки у бюджетній, банківській сферах, у сфері управління державним, гарантованим державою боргом, боргом корпоративного сектору, у сфері валютного ринку, сфері фінансів реального сектору економіки, у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору [94].

Ключовими елементами механізму забезпечення фінансової безпеки держави є:

- 1) діяльність держави щодо виявлення та попередження зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовій безпеці;
- 2) встановлення соціально-економічних показників, котрі характеризують стан фінансової системи України;
- 3) моніторинг фінансової системи держави [143].

Досліджуючи питання функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки держави, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на наукових позиціях І. О. Ревак та В. Ю. Прокопенко, котрі наголошують, що ефективне функціонування та забезпечення фінансової системи в державі можливе через становлення адміністративно-правового механізму забезпечення фінансової безпеки, зміст якого відображає взаємозв'язок ключових складових: захист національних цінностей та інтересів, належне функціонування фінансової системи країни в цілому та окремих її елементів, недопущення втрат фінансової незалежності [144]. При цьому, основними елементами такого адміністративно-правового механізму науковці виділяють діяльність суб'єктів та становлення об'єктів фінансової безпеки. Аналогічну

позицію у своїх дисертаційних дослідженнях висловлюють і М. М. Єрмошенко [145] та О. І. Барановський [146].

Разом з тим, О. Саєнко розширює адміністративно-правовий механізм забезпечення фінансової безпеки, включаючи до нього такі складові як інституційно-організаційні, нормативно-правові, кадрові та інформаційно-аналітичні елементи [147, с. 14]. У свою чергу, А. Присяжнюк доповнює вище викладену позицію та обґрунтовує виокремлення таких елементів як нормативно-правовий блок (сукупність нормативно-правових актів, норм права та юридичних фактів), інформаційно-аналітичний блок (аналітичне відображення стану розвитку та функціонування об'єкта забезпечення фінансової безпеки), інституційно-організаційний блок (система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки), процедурно-функціональний (становлення базових інструментів, методів та принцип регулювання, алгоритми дій суб'єктів забезпечення фінансової безпеки), забезпечувальний блок (матеріально-технічне, інформаційне, кадрове забезпечення) [148, с. 810].

С. Лекарь акцентує увагу на включенні до механізму забезпечення фінансової безпеки держави лише першочергових складових: системи суб'єктів, які під час виконання покладених на них обов'язків і здійснюють забезпечення фінансової безпеки; інструменти, важелі, методи впливу таких суб'єктів; нормативно-правовий базис діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави [149, с. 18]. О. Користін у своїй роботі «Теоретико-методологічні й організаційні проблеми забезпечення економічної безпеки» взагалі відходить від ідеї розширення адміністративно-правового механізму забезпечення фінансової безпеки держави та звертає увагу на можливість актуалізації ролі системи суб'єктів забезпечення фінансової безпеки. Так, дослідник виокремлює три складові механізму: державний апарат, органи влади АРК, система органів місцевого самоврядування [150, с. 19].

Досліджуючи питання механізму забезпечення фінансової безпеки держави, вважаємо за можливе визначити, що враховуючи наукові суперечки

та обґрунтовані дослідження з приводу ключових елементів такого механізму, зауважимо, що єдиний елемент, який є незмінним – суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави. Так, О. Користін, який взагалі висловлює позицію щодо можливості функціонування адміністративно-правового механізму забезпечення лише в суб'єктивній площині, зазначає, що провідну роль у цьому механізмі мають: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства, правоохоронні органи, Конституційний суд України, суди загальної юрисдикції, органи місцевої державної влади та органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, підприємства, установи, організації та інші об'єднання громадян у відповідності до чинного законодавства України [150, с. 19].

На відміну від О. Користін, А. Ковальчук групує всіх суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави на три категорії: державні суб'єкти, недержавні суб'єкти, громадяни України [151, с. 137].

З. В. Гбур досліджуючи питання забезпечення фінансової та економічної безпеки у своїй роботі «Основні функції держави у забезпечення економічної безпеки» звертає увагу, що система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави не може вважатися повною без включення до неї суб'єктів господарювання, а саме підприємств, установ та організацій та взаємопов'язаних з ними інститути громадянського суспільства, зокрема організації підприємців, професійні спілки, громадські об'єднання, політичні партії тощо та самих громадян як первинного елемента. Адже саме громадянам України надано право формувати органи державної влади та органи місцевого самоврядування через участь у виборах та референдумах. Для забезпечення своїх конституційних прав та свобод вправі отримувати інформацію про діяльність таких органів із забезпечення фінансової безпеки держави, привертають увагу суспільства та відповідних державних інститутів до небезпечних процесів і явищ у сфері фінансової безпеки [152, с. 4].

Таку позицію підтримує О. О. Бригінець та у своєму дисертаційному дослідженні «Правове забезпечення фінансової безпеки України» приходять до висновку щодо необхідності прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України», в якому на законодавчому рівні мають бути закріплені базові категорії [13, с. 75]. У запропонованому тексті проекту такого закону науковець окремо виділяє суб'єктів забезпечення фінансової безпеки та розподіляє їх лише на 3 групи:

- 1) фізичні особи;
- 2) юридичні особи усіх форм власності, котрі приймають участь у фінансовій системі України;
- 3) державні органи.

При цьому, дослідник наводить вичерпний перелік державних органів, котрі є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки:

- органи загальної компетенції (Верховна Рада України, Президент України);
- органи спеціальної компетенції (Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата України, Національний банк України, Державна аудиторська служба України, Державна фіскальна служба України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку) [13, с. 78].

Окремі дослідники визначають, що вище викладені позиції мають обмежувальний характер та не в повній мірі відповідають сучасним тенденціям, особливо враховуючи глобалізаційні процеси сучасності. Так, на думку І. О. Рєвак та В. Ю. Прокопенко до кола суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України необхідно віднести ще міжнародні фінансові інституції та організації, регіональні фонди, асоціації, консорціуми,

домогосподарства та все населення без прив'язки до громадянства України [144].

О. В. Макарик також надзвичайно широко виділяє коло суб'єктів забезпечення фінансової безпеки, зазначаючи при цьому, що фінансова безпека держави виражається у ступені захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин, тобто є рівнем забезпеченості громадян України, домашнього господарства, всіх верств населення, підприємств, установ, організацій, держави, суспільства в цілому, міждержавних утворень та світового співтовариства фінансовими ресурсами, у кількості, достатній для задоволення потреб та виконання визначених зобов'язань [153, с. 126]. Однак, на нашу думку, наукові позиції щодо максимального розширення кола суб'єктів забезпечення фінансової безпеки є помилковими, адже в такому випадку відбувається ототожнення категорій «суб'єкт фінансової системи» та «суб'єкт забезпечення фінансової системи», що в свою чергу є неможливим.

В дослідженні проблематики становлення кола суб'єктів фінансової системи А. Т. Ковальчук приходять до висновку щодо існування суб'єктів макрорівня (державні та місцеві органи) та суб'єктів мікрорівня (суб'єкти господарювання та фізичні особи) [154, с. 213]. О. Р. Романенко дещо розширено досліджує фінансові відносини та додає до системи суб'єктів фінансової безпеки – суб'єктів міжнародного рівня (міжнародні організації та інституції) [155, с. 102].

Вважаємо найбільш повним дослідженням системи суб'єктів фінансової безпеки – дослідження Ю. В. Гаруста, який виокремлює 4 рівнів фінансових відносин:

- 1) суб'єкти світового рівня (зарубіжні країни, міжнародні фінансові організації, інституції та фонди);
- 2) суб'єкти макрорівня (державні та місцеві органи влади: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата,

Міністерство фінансів України, Національний банк України, центральні органи виконавчої влади; головні та територіальні управління в областях та на місцях центральних органів виконавчої влади);

- 3) суб'єкти мікрорівня (суб'єкти господарювання, банки, страхові фонди тощо);
- 4) суб'єкти субмікрорівня (громадяни України, особи без громадянства, іноземці) [156, с. 29].

О. П. Кириченко виокремлює специфічні принципи забезпечення фінансової безпеки держави, до яких відносить: забезпечення територіальної цілісності та державного суверенітету, національної єдності та суверенності прав держави на використання фінансового і економічного потенціалу; подолання фінансових суперечок і збалансування індивідуальних, корпоративних і загальнодержавних інтересів; захист права власності і свободи економічного вибору; демократизація прийняття і ефективності виконання державних рішень у фінансовій сфері; забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів і капіталу, забезпечення державного контролю за їх використанням; забезпечення макрофінансової стабільності, відносної фінансової незалежності країни та динамічного зростання економіки [157, с. 140].

О. В. Іващенко та В. М. Гельман визначають, що забезпечення фінансової безпеки держави потребує вирішення кола проблем, котрі стосуються формування критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, проведення постійного відстеження факторів, що викликають загрози та небезпеки фінансовій безпеці держави та вжиття заходів щодо їх попередження та подолання. При цьому, науковці визначають, що ключовими напрямками забезпечення фінансової безпеки держави є: прогнозування, аналіз, моніторинг загроз фінансової безпеки; розробка заходів та механізмів забезпечення фінансової безпеки держави; окреслення

критеріїв фінансової безпеки та їх значень; активізація діяльності відповідних органів державної влади щодо реалізації системи заходів, спрямованих на попередження та послаблення загроз національним фінансовим інтересам [158, с. 125].

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки держави є суто державною прерогативою та направлено на здійснення ряду заходів з боку держави. Тому вважаємо недоречним до системи суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави включати міжнародний рівень у вигляді міжнародних фінансових організацій, інституцій та фондів. Міжнародні суб'єкти не здійснюють жодних заходів направлених на виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави, зокрема в Україні. Вони не визначають пріоритетні національні інтереси у фінансовій сфері. Адже всі ці дії є виключними повноваженнями органів державної влади України, котрі у відповідності до Конституції України діють від імені народу України та в інтересах населенням шляхом забезпечення їх прав, свобод та інтересів.

Враховуючи все вище викладене, вважаємо за можливе визначити систему суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України у такому вигляді:

- 1) фізичні та юридичні особи як первинна ланка в забезпеченні фінансової безпеки України;
- 2) органи державної влади як ключові суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави, на які покладені базові завдання в здійсненні заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки України.

При цьому, вважаємо, що суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави – це суб'єкти фінансових відносин, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави та проявляється через застосування системи інституційно-правових та організаційних заходів впливу, або є тими суб'єктами, які своїми діями реалізувати конституційне право на формування

органів державної влади, діяльність яких в подальшому в тій чи іншій мірі буде направлена на забезпечення фінансової безпеки держави.

Слушною є позиція О. П. Кириченко, у відповідності до якої науковець до органів державної влади, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки держави відносить: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду національної безпеки і оборони України, Національний банк України, органи прокуратури України, органи судової гілки влади, Службу безпеки України, Державну прикордонну службу України, місцеві державні адміністрації [157, с. 142].

С. Лекарь у своїй роботі «Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму» досить детально досліджую проблематику виокремлення системи суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави здійснив класифікацію таких суб'єктів за критерієм їх компетенції (Таблиця 5).

Таблиця 5. Система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави

№ п/п	Група суб'єктів забезпечення фінансової безпеки	Державні органи
1.	Органи загальної компетенції	Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АРК
2.	Органи спеціальної компетенції	Міністерство фінансів, Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство закордонних справ, Міністерство юстиції
3.	Органи спеціальної функціональної компетенції	Рада Національної безпеки і оборони України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, органи прокуратури України, судові органи України

4.	Органи територіального управління	Територіальні управління в областях та на місцях центральних органів виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та
----	-----------------------------------	---

Джерело: складено автором на підставі досліджень С. Лекарь [149, с. 19].

О. О. Бригінець серед державних органів як суб'єктів забезпечення фінансової безпеки визначає Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата України, Національний банк України, Державна аудиторська служба України, Державна фіскальна служба України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [13, с. 79].

Разом з тим, вважаємо, що вище викладені дослідження науковців є неповними, адже недостатньо уваги приділено правоохоронним органам як суб'єктам забезпечення фінансової безпеки держави. Підтримуємо позицію О. Є. Користіна та С. М. Бортник, які визначають, що окреслення такого напрямку діяльності правоохоронних органів як забезпечення фінансової безпеки держави та її захист є очевидними та однозначними. Саме вектор забезпечення фінансової безпеки в діяльності правоохоронних органів став ключовим [159, с. 120].

Аналогічну позицію висловлюють В. І. Мельник та Ю. В. Гаруст, котрі вказують на беззаперечність того факту, що правоохоронні органи України є суб'єктами забезпечення фінансово-економічної безпеки держави [135, с. 95].

О. М. Резнік взагалі акцентує увагу на тому, що вітчизняні науковці сформулювали нову категорію «правоохоронний орган як суб'єкт забезпечення фінансово-економічної безпеки держави» [136, с. 68]. Так, А. Детюк зазначає, «правоохоронний орган як суб'єкт забезпечення фінансово-економічної безпеки держави» – це той правоохоронний орган, котрий бере участь у забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави, суспільства та особи шляхом протидії економічній злочинності, яка являється загрозою фінансово-економічній безпеці держави [160, с. 34].

О. М. Бандурка зазначає, що правоохоронні органи – це державні установи й організації, які функціонують у суспільстві та основним завданням діяльності котрих є забезпечення законності, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями [161, с. 154; 162, с. 63].

Під категорією «правоохоронні органи» М. І. Мельник та М. І. Хавронюк запропонували розуміти державні органи, які діючи в межах кримінально-процесуальної або адміністративної процедури ведуть боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями, що тягнуть за собою юридичну відповідальність у сфері публічного права [163, с. 72; 162, с. 63].

На думку, А. Колодія та А. Олійника, правоохоронні органи – це структуровані колективи службовців, що здійснюють державні і недержавні функції контролю, нагляду, досудового слідства, охорону і захист усіх форм власності, охорону природи, охорону прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, виконують інші правоохоронні функції [164, с. 254; 162, с. 63].

У свою чергу, Р. Тевлін до таких органів відносить всіх державні органи, які наділені певними повноваженнями в галузі контролю за додержанням законності і правопорядку [165, с. 52; 162, с. 63]. Аналогічну позицію у своїх дослідженнях висловлюють і Ю. Ведерніков, А. Папна. До таких органів науковці віднесли: органи поліції, прокуратури, Служби безпеки України, охорони державних кордонів, Державної контрольно-ревізійної служби, Державної податкової служби, а також органи юстиції та адвокатури [166, с. 52; 162, с. 63].

Т. О. Пікуля вказує на можливість характеристики даного поняття у широкому та вузькому розумінні. Так у широкому розумінні, науковець до правоохоронних органів відносить судові органи, органи прокуратури та правоохоронні органи по боротьбі зі злочинністю. У вузькому розумінні дослідником запропоновано обмежитися та віднести лише органи поліції, податкової міліції, Служби безпеки України, державної митної служби, Управління державної охорони, Державної прикордонної служби, Військової

служби правопорядку у Збройних Силах України, Державного департаменту України з питань виконання покарань [167, с. 12; 162, с. 63].

М. Ковальов та К. Гуценко стверджують, що правоохоронними органами є спеціально створені органи для виконання функції правоохоронної діяльності [168, с. 146; 162, с. 63]. Б. Бож'єв, у свою чергу, вказує, що для таких органів характерним є професійна діяльність, котра спрямована на виконання спеціальних завдань [168, с. 147; 162, с. 63].

На думку С. Лихова правоохоронними є органи, які наділені лише правоохоронними функціями [169, с. 74; 162, с. 63]. Однак, В. В. Нагорна зауважує, що таке твердження є помилковим, адже в тій чи іншій мірі кожен орган можна назвати правоохоронним [170, с. 268; 162, с. 63].

У свою чергу, Д. Фіолевський стверджує, що правоохоронними можна назвати лише ті органи, які Конституцією України та законами України віднесені до переліку спеціальних установ, організацій і підрозділів, на які покладено правоохоронну діяльність в країні [171, с. 124; 162, с. 63].

У вітчизняному законодавстві значна кількість визначень поняття «правоохоронні органи», котрі закріплені і в законах України, і в підзаконних актах (Таблиця 6). Вважаємо, що відсутність чіткого окреслення дефініції «правоохоронні органи» негативно впливає на діяльність правоохоронних органів, адже неточності та суперечки щодо їх адміністративно-правового статусу створюють перешкоди у виваженому та ґрунтовному окресленні компетенції та повноважень таких органів, соціально-правового статусу їх працівників.

Таблиця 6. Визначення поняття «правоохоронні органи», закріплені в положеннях чинного законодавства України

№ п/п	Термін	НПА
1.	Правоохоронні органи – це органи, на які покладені спеціальні завдання щодо гарантування державної безпеки і захисту державного кордону України.	Конституція України від 28.06.1996 р. [35].

2.	Правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції	Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 № 3781-ХІІ [172].
3.	Правоохоронні органи – це органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, державної контрольно-ревізійної служби та державної податкової служби	Наказ Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним відділом Державної судової адміністрації України від 29.07.2011 № 120 [173].
4.	Правоохранительные органы – это государственные органы, которые в соответствии с национальным законодательством Сторон обеспечивают безопасность государства, общества, граждан и ведут борьбу с преступностью.	Договір про порядок перебування та взаємодії співробітників правоохоронних органів на територіях держав-учасниць СНД від 04.06.1999 р. [174].

Джерело: складено автором на підставі офіційних текстів чинних нормативно-правових актів [162, с. 64].

На нашу думку, для положень чинного законодавства України характерним є не визначення дефініції «правоохоронні органи» з чіткою характеристикою даного органу, окресленням його правового статусу та особливостей діяльності. Вектор декларування направлений на перелік органів, які можуть бути віднесені до правоохоронних. Враховуючи дану ситуацію, В. Півненко вказує на можливість розмежування переліку правоохоронних органів за гілками влади. Так, науковець пропонує правоохоронними органами виконавчої гілки влади визначити Міністерство внутрішніх справ України, Службу безпеки України, Державну прикордонну службу України тощо; правоохоронними органами законодавчої гілки влади – Уповноваженого Верховної Ради України із прав людини та Рахункову палату; правоохоронними органами судової гілки влади – загальні та

спеціальні суди. Окреме місце в даній системі органів дослідник виділяє для органів прокуратури. В. Півненко стверджує, що прокуратура за своїм статусом посідає особливе місцеве та виступає як спеціальний конституційний орган [175, с. 103; 162, с. 64]. При цьому? дослідник звертає увагу на сам Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII, який не відносить органи прокуратури до правоохоронних. У відповідності до частини 1 статті 1 даного Закону Прокуратура України становить єдину систему, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальний інтерес суспільства та держави [176; 162, с. 64].

Враховуючи все вище викладене, вважаємо, що правоохоронними є органи, основними завданнями діяльності яких є виконання функцій правоохоронної діяльності на підставі положень чинного законодавства України, яка полягає у гарантуванні державної безпеки, захисті державного кордону, охороні і захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення. З огляду на це, пропонуємо виділити наступні ознаки правоохоронних органів:

- правоохоронні органи уповноважені положеннями чинного законодавства України до виконання правоохоронних функцій;
- виконують правоохоронну діяльність, котра за своїм змістом полягає у гарантуванні державної безпеки, охороні та захисті національних інтересів держави, громадського порядку, захисті справ, свобод і законних інтересів населення, захисті державного кордону;
- правила та процедури діяльності даних органів чітко встановлені законодавством;
- передбачена можливість застосування такими органами засобів примусу;
- рішення цих органів мають бути законними та обґрунтованими та є обов'язковими до виконання відповідними посадовими чи

службовими особами, фізичними чи юридичними особами [162, с. 64].

Досліджуючи питання статусу правоохоронних органів, які забезпечують фінансову безпеку державу та чіткого окреслення переліку таких органів, окремі дослідники посилаються на положення статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. [172]. Зокрема, О. М. Резнік стверджує, що саме дане положення законодавства України дає підстави вважати, що до системи правоохоронних органів, які забезпечують фінансову безпеку держави можна віднести виключно органи Національної поліції України, органи Служби безпеки України, органи прокуратури, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служб України та Національне антикорупційне бюро України [136, с. 89; 162, с. 64].

Але звертаючись до змісту даного Закону, зазначимо, що в ньому надається характеристика поняттю «правоохоронні органи» та перелічено, які саме органи можна віднести до правоохоронних. Більш того, у жодному положенні не надано характеристики поняттю «правоохоронні органи, які забезпечують фінансову безпеку держави», а зміст поняття «правоохоронні органи» значно ширший ніж вказує дослідник та включає: «органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [172; 162, с. 64].

Звертаємо увагу, що положенням Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. все ж таки не надано вичерпний перелік правоохоронних органів, а саме

положення завершується словами: «... інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [172].

Враховуючи той факт, що фінансова безпека є складовою національної безпеки, то звертаючись до змісту Закону України «Про національну безпеку», зазначимо, що даний нормативно-правовий акт закріплює перелік державних органів, одним із завдань яких є забезпечення національної безпеки і оборони країни: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику [85; 162, с. 64].

Звертаємо увагу, що на законодавчому рівні надано лише загальний перелік органів, які забезпечують національну безпеку держави. Тому пропонуємо, базуючись на ключових завданнях та меті діяльності таких органів, виокремити ті, з них, які функціонують з метою забезпечення фінансової безпеки України [162, с. 64].

У відповідності до частини 1 статті 1 Закону України «Про національну поліцію» від 05.07.2015 р. № 580-VIII, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [177; 162, с. 64]. Завданнями Національної поліції визначені наступні:

- 1) надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) надання поліцейських послуг у сфері протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [177; 162, с. 65].

Аналізуючи адміністративно-правовий статус Національної поліції, зауважимо, що не всі завдання Національної поліції направлені на забезпечення фінансової безпеки держави. Разом з тим, більшість з таких завдань все ж таке має економічне забарвлення. У зв'язку з чим, даний державний орган можна віднести до суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави. Аналогічна позиція висловлена і в роботах О. О. Сосновик, В. І. Мельника та Ю. В. Гаруста [135, с. 134; 162, с. 65].

Законом України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р. № 794-VIII частиною 1 статті 1 прямо закріплено, що Державне бюро розслідувань є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції [178; 162, с. 65]. При цьому, Державне бюро розслідувань вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування:

1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України;

2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків,

коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України [178; 162, с. 65].

У своєму дослідженні «Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України» О. М. Резнік не відносить Державне бюро розслідувань, до суб'єктів забезпечення фінансової безпеки. Однак, на нашу думку, така позиція є хибною. Адже аналізуючи положення Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р. № 794-VIII можна дійти висновку, що один із аспектів діяльності державного органу направлений на протидію корупційним правопорушенням, котрі негативно впливають на загальний стан фінансової системи та економіки країни.

Законом України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-XII визначено, що Служба безпеки України – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [179; 162, с. 65]. Статтею 2 даного Закону закріплено, що на Службу безпеки України покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам

України [179; 162, с. 65]. Однак, у дослідженні І. О. Ревак «Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки – базові складові системи фінансової безпеки держави» на рівні державному рівні фінансової безпеки науковцем не віднесено Службу безпеки України до органів забезпечення фінансової безпеки. Так, науковцем виокремлено лише Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Раду національної безпеки і оборони України, Міністерство фінансів України, Державну казначейську службу України, Національний банк України, Державну фіскальну службу, Рахункову палату, інвестиційні фонди та Державну комісії з цінних паперів та фондового ринку. На нашу думку, таке ігнорування адміністративно-правового статусу Служби безпеки України є недоречним, адже в змісті нормативного положення чітко закріплено, що на Службу безпеки України покладено захист економічного потенціалу, попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів у сфері корупційної діяльності, у сфері управління та економіки.

Аналогічний статус мають і такі органи як Національне антикорупційне бюро України та Прокуратура України. Так, Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. №1698-VII визначено, що Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [180; 162, с. 66]. А статтею 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII на прокуратуру покладаються функції нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання,

досудове слідство [176; 162, с. 66]. Таким чином, до списку суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України можна також віднести і Національне антикорупційне бюро України та Прокуратуру України.

У складі Державної фіскальної служби України та її територіальних підрозділів функціонують підрозділи податкової міліції, ключовими завданнями яких є:

1) запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;

2) розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;

3) запобігання і протидія корупції у контролюючих органах та виявлення її фактів;

4) забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків [89; 162, с. 66].

З приводу визначення статусу податкової міліції та її місця в забезпеченні фінансової безпеки в Україні, слушною є позиція В. І. Мельника та Ю. В. Гаруста, котрі досліджуючи питання визначення суб'єктів забезпечення фінансової безпеки констатували, що більшість завдань даного органу спрямована на забезпечення та підтримку належного рівня фінансово-економічної складової державної безпеки в Україні. Таким чином, податкова міліція також може розглядатися як суб'єкт забезпечення фінансової безпеки держави [135, с. 123; 162, с. 66].

У відповідності до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року № VIII пунктом 41.1 внесено зміни до Податкового кодексу України шляхом доповнення його змісту дефініцією контролюючі органи, згідно якої це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову, державну митну політику, державну політику з адміністрування

єдиного внеску, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, законодавства з питань сплати єдиного внеску та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган, його територіальні органи [181].

Станом на сьогодні, дана дефініція вилучена з Податкового кодексу України, однак пунктом 41.1 статті 41 визначено, що до контролюючих органів належать податкові органи (щодо дотримання законодавства з питань оподаткування (крім випадків, визначених підпунктом 41.1.2 пункту 41.1 статті 41 Податкового кодексу України), законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи) та митні органи (щодо дотримання законодавства з питань митної справи та оподаткування митом, акцизним податком, податком на додану вартість, іншими податками та зборами, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв'язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони) [89].

Митним кодексом України від 13.03.2012 №4495-VI закріплено призначення митних органів, яке полягає у створенні сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України [182; 162, с. 67]. Вважаємо, що за фактом виконання покладених на митні органи завдань, вони прямо впливають на економіку в країні та загальний стан забезпеченості фінансової безпеки. При здійсненні митної справи, митні органи виконую наступні завдання:

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;

2) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

3) здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на органи доходів і зборів відповідно до цього акту та інших законів України;

4) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

5) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

6) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

7) здійснення в межах повноважень, визначених цим актом, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами, надання дозволів на здійснення зазначених видів діяльності; видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора;

8) здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на митні органи [182; 162, с. 67].

Реалізує митну та державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи Державна митна служба України, яка і є суб'єктом забезпечення фінансової безпеки держави. У свою чергу, реалізація податкової політики закріплена за Державною податковою службою України, котра у відповідності до Положення про Державну податкову службу України затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227 є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [183; 162, с. 67]. Основними завданнями Державної податкової служби України є:

1) реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону;

2) внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування: державної податкової політики; здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів; державної політики у сфері контролю за

виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального; державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску; державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону [183; 162, с. 67].

У відповідності до пункту 1 Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43, Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [184; 162, с. 68]. Основними завданнями Держаудитслужби є:

1) реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю;

2¹) внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державного фінансового контролю;

3) здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів;

4) надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг [184; 162, с. 68].

У своїх дослідження О. М. Резнік, О. П. Кириченко, С. І. Лекарь окреслюючи коло суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави оминають Державну аудиторську службу України вказуючи, що цей орган не

має прямого відношення до сфери забезпечення фінансової безпеки в Україні. Ми не можемо погодити із вказаним твердженням, адже на підставі змісту Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43 можемо стверджувати, що даний орган є органом державного фінансового контролю [184; 162, с. 68]. Згідно статті 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ головними завданнями органу державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням бюджетного законодавства, дотриманням законодавства про закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні [88; 162, с. 68].

Отже, правоохоронні органи у сфері забезпечення фінансової безпеки виконують життєво важливі для всього суспільства завдання. Однак, а ні в законодавстві України, а ні в науковій літературі не вироблено єдиного підходу до визначення правоохоронних органів, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки. Разом з тим, дослідивши положення

чинного законодавства України, а також позиції провідних юристів-дослідників з питань забезпечення фінансово-економічної безпеки в Україні, можемо стверджувати, що правоохоронними органами, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки України є Національна поліція, податкова міліція Державної фіскальної служби України, Державне бюро розслідування, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Прокуратура України, а контролюючими в цій сфері - Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна аудиторська служба України [162, с. 69].

Однак, дана система правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку України не є сталою. Так, 28.01.2021 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», у відповідності до якого всю систему правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку держави замінює єдиний правоохоронний орган – Бюро економічної безпеки України. Однак, до початку фактичного виконання своїх повноважень новоствореним органом Національна поліція, податкова міліція Державної фіскальної служби України, Державне бюро розслідування, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Прокуратура України виконують свої повноваження у межах чинного законодавства України.

Більш того, враховуючи проведені дослідження щодо теоретичного окреслення категорії «правоохоронний орган, що забезпечують фінансову безпеку держави» вважаємо за можливе розуміти державний орган, основним завданням діяльності якого є виконання функції правоохоронної діяльності у сфері публічних фінансів та фінансової безпеки, що полягає у гарантуванні такої безпеки та захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення.

2.2. Законодавчі засади створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України

Подолання економічної кризи сучасності тісно пов'язане із пріоритетами державної політики, направленими на забезпечення фінансової безпеки України, адже злочини у сфері фінансово-економічної діяльності стали реальною загрозою національній безпеці України. Протидіяти такому процесу можливо лише шляхом системної протидії економічній злочинності та консолідованій роботі правоохоронних органів, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки.

Науковий інтерес до даної проблеми став базисом для окреслення диференційованого підходу до дослідження та визначення даного виду злочинів. У результаті чого виникли такі категорії як «економічні злочини», «злочини у сфері економіки», «злочини у сфері господарської діяльності», «економічна злочинність», «тіньова економіка», «злочини економічної спрямованості» тощо.

Вперше термін «економічна злочинність» було введено у загальне використання Е. Сатерлендом, який називав їх «білокомірцевими злочинами» та визначив, що це антисуспільна, спрямована на збагачення поведінка осіб, котрі посідають соціально високе місце в суспільстві та в межах своєї професійної діяльності можуть діяти таким чином, що при одночасній законослухняній поведінці решти осіб, вони зловживають суспільною довірою, котру використовує інша група. Базовою ознакою таких злочинів на думку Е. Сатерленда є зловживання владою з метою отримання прибутку, тобто злочинного збагачення [186].

Сучасні вітчизняні науковці змінили вектор дослідження даної категорії та більше акцентують увагу на характері злочинної діяльності. Так, Є. Л. Стрельцов під економічними злочинами розуміє протиправні діяння, спрямовані на порушення відносин власності та існуючого порядку здійснення господарської діяльності [187, с. 146]. В. М. Попович зазначає, що

економічна злочинність – це сукупність економічних злочинів, вчинених у сфері цивільного обігу речей, прав, дій за певний період часу з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-господарських і цивільно-господарських інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повноважень [188, с. 231]. Дану позицію підтримує С. Кравчук, виокремлюючи при цьому ознаки економічної злочинності: має високий характер легітимності, триваючий характер, посягає на визначений порядок управління економікою, має тісний взаємозв'язок із організованою злочинністю, корупцією та тіньовою економікою, вчиняється фізичними особами, спричиняє значні збитки громадянам, суспільству та державі [189].

Досліджуючи проблеми економічної злочинності в Україні А. П. Закалюк стверджує, що категорія «економічна злочинність» може вживатися як у розумінні сфери суспільних відносин та соціальної спрямованості злочинних посягань, так і у розумінні наявності економічного інтересу у вигляді мети незаконного отримання вигоди [190, с. 354].

А. М. Бойко визначає, що такі злочини охоплюють не тільки господарський механізм національної економіки, а і посягають на ключові структурні елементи фінансово-економічної системи. Таким чином, науковець приходиться до висновку, що категорія «економічні злочини» за своїм змістом охоплює будь-яку злочинну діяльність, направлена на отримання економічної вигоди. Враховуючи це, А. М. Бойко наполягає на тому, що явище економічної злочинності можна позначити категорією «злочини у сфері господарської діяльності» [191, с. 195].

Вважаємо, що найбільш виважена та точна характеристика категорії «економічної злочинності» була надана Т. О. Скакун, у відповідності до якої це протиправна дія, яка вчиняється у сфері економіки із зловживанням влади, що посягає на порядок здійснення економічного управління та має на меті одержання економічної вигоди [192, с. 156].

Категорія «економічні злочини» знайшла своє відображення і в нормативно-правових актах. Так, робота окремих правоохоронних органів направлена на попередження, виявлення, здійснення досудового розслідування злочинів, які задекларовані в Кримінальному кодексі України – розділ 7 «Злочини у сфері господарської діяльності». Саме ці злочини і досліджуються теоретиками і практиками як економічні злочини. Станом на 01.04.2020 р. Кримінальним кодексом України визначено 34 правопорушення, які віднесено до економічних злочинів [193].

У відповідності до Єдиного звіту Офісу Генерального прокурора України, за минулий рік в Україні органами Національної поліції обліковано лише 104 кримінальних правопорушення, діяння по яким кваліфіковані за статтями розділу 7 Кримінального кодексу України «Злочини у сфері господарської діяльності» (Таблиця 7) [194].

Таблиця 7. Статистичні дані Офісу Генеральної прокуратури України за 2019 р. щодо кримінальних правопорушень, досудове розслідування у яких здійснюється органами Національної поліції.

№ п/п	Назва злочину	Обліковані кримінальні правопорушення у звітному періоді	Кримінальні правопорушення, у яких провадження закрито
1	Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів, ст.199	16	4
2	Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення, ст.200	10	0
3	Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва, ст.203-1	0	0
4	Зайняття гральним бізнесом, ст.203-2	34	4
5	Фіктивне підприємництво, ст.205	1	0
6	Піддроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців, ст.205-1	2	0

7	Протидія законній господарській діяльності, ст.206	5	3
8	Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації, ст.206-2	5	0
9	Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, ст.209-1	0	0
10	Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням, ст.210	0	1
11	Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону, ст.211	0	0
12	Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом, ст.213	17	31
13	Доведення банку до неплатоспроможності, ст.218-1	0	0
14	Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності, ст.220-1	0	0
15	Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи, ст.220-2	0	0
16	Шахрайство з фінансовими ресурсами, ст.222	0	0
17	Маніпулювання на фондовому ринку України, ст.222-1	0	0
18	Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, ст.223-1	0	0
19	Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів, ст.223-2	0	0
20	Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів, ст.224	0	0
21	Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції, ст.227	5	1
22	Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, ст.229	0	0
23	Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, ст.231	0	0
24	Розголошення комерційної або банківської таємниці, ст.232	0	0
25	Незаконне використання інсайдерської інформації, ст.232-1	0	0
26	Приховування інформації про діяльність емітента, ст.232-2	0	0
27	Незаконна приватизація державного, комунального майна, ст.233	0	0
28	Інші	9	2
29	Разом	104	46

Джерело: складено автором на підставі Єдиного звіту Офісу Генерального прокурора України [194].

Аналізуючи дані Таблиці 7 вважаємо за можливе вказати на незадовільний характер роботи Національної поліції України з питань розслідування економічних злочинів. Національна поліція є одним із ключових правоохоронних органів в даній сфері. У відповідності до статистичних даних 2017 р., всіма правоохоронними органами, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки розслідувано 8740 кримінальних проваджень, котрі було внесено до ЄДР за вчинення злочинів даної категорії [185]. В 2019 р. Національна поліція облікувала по всій території України лише 104 кримінальних правопорушень. На нашу думку, на такий характер роботи даного правоохоронного органу впливає системне реформування. Адже, у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення територіального органу Національної поліції» від 13 жовтня 2015 р. № 830, в Україні функціонував Департамент захисту економіки Національної поліції України як міжрегіональний територіальний орган у складі кримінальної поліції Національної поліції України, який у відповідності до своїх повноважень здійснював оперативно-розшукову діяльність [195].

Наказом Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки» № 81-07.11.2015 р. визначені завдання Департаменту захисту економіки Національної поліції України: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування;

проти дія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією; установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [196].

Фактично, оперативно-розшукові дії за лівовою частиною економічних злочинів здійснювалися даним Департамент. Разом з тим, тодішній прем'єр-міністр України Олексій Гончарук визначив, що Національна поліція не має втручатися в діяльність бізнесу, та вказавши на ключові недоліки роботи Департаменту, останній було ліквідовано як юридичну особу публічного права на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції» від 02.09.2019 р. № 841 [197]. Функції, які виконувалися даним органом було перерозподілено на інші структурні підрозділи Національної поліції України.

У відповідності до звітів роботи Служби безпеки України, даним правоохоронним органом за 2019 р. було здійснено 32 перевірки підприємств щодо дотримання ними законодавства у сфері фінансово-економічної діяльності; на суму 110 млн. грн. викрито корупційних зловживань; працівники Служби безпеки України попередили незаконне привласнення коштів під час виконання державного оборонного замовлення на суму 750 млн. грн.; наявні 2 обвинувальних вирока суду, які набрали законної сили щодо засудження осіб за ст. 201 Кримінального кодексу України – контрабанда [198].

Для 2019-2020 років роботи Служби безпеки України є характерним постановка питання щодо реформування. Так, Президентом України та Прем'єр-міністром України неодноразово підіймалося питання щодо ліквідації Департаменту конррозвідувального захисту економіки та Управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю. Планувалося всі повноваження Департаменту та Управління передати новоствореному органу, діяльність якого буде направлена на забезпечення фінансової безпеки в країні та розслідування злочинів в даній сфері [198].

За словами директора Національного антикорупційного бюро України, 2019 р. став роком активізації боротьби з корупцією. Так, станом на 31.12.2019 р. проваджень в роботі Національного антикорупційного бюро України – 892, 32 обвинувальних вироки, що набрали законної сили та 273,24 млн. грн відшкодовано збитків [199].

Натомість для Державного бюро розслідування минулий рік став провальним та даний правоохоронний орган не впорався із виконання завдань поставлених Стратегічною програмою діяльності Державного бюро розслідування на 2017-2022 рр. [200]. Центральним апаратом Державного бюро розслідування за 2019 р. зареєстровано 9 486 заяв і повідомлень про злочини. При цьому, станом на 31.12.2019 р. у Державному бюро розслідування перебуває 37 128 проваджень (Таблиця 8).

Таблиця 8. Кількість проваджень відкритих Державним бюро розслідування щодо злочинів, вчинених у сфері корупції та службової діяльності

№ п/п	Злочини вчинені у сфері корупції та службової діяльності	Кількість проваджень
1.	Правопорушення, вчинені Президентом України, повноваження якого припинено	20
2.	Правопорушення, вчинені народними депутатами	55
3.	Правопорушення, вчинені членами Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступниками міністрів	45
4.	Правопорушення, вчинені особами, посади яких належать до категорії «А»	50
5.	Інші	7 809
6.	Разом	7 979

Джерело: складено автором на підставі даних звіту Державного бюро розслідування за 2019 рік [201].

Одним із найбільш актуальних питань сьогодення – питання функціонування податкової міліції, яка є спеціальним підрозділом Державної фіскальної служби України, органом досудового розслідування, який займається податковими правопорушеннями та порушеннями в бюджетній

сфері. Дослідники акцентують увагу на тому, що з початку заснування даного органу, останній проявляв себе досить позитивно. Наприклад, лише за 2012 р. завдяки злагодженій та ефективній роботі податкової міліції до Держбюджету України повернуто 3,5 млрд. грн., вилучено з незаконного обігу товарів на 760 млн. грн., скорочення тіньового ринку алкоголю до 6 % з 20 % та вилучено лікєро-горілчаних напоїв на суму 110,2 млн. грн [202]. Однак, зловживання силовими повноваженнями, застарілі та некоректні методи роботи поставили податкову міліцію в центр реформування системи забезпечення фінансової безпеки України.

У минулому році слідчими податкової міліції було зареєстровано 1287 кримінальних проваджень за ухилення від сплати податків. У той же час, на стадії досудового розслідування було закрито 262 кримінальних проваджень, з яких 259 проваджень закрито на підставі – відсутність складу кримінального правопорушення. За 2019 р. у ЄДРСР зареєстровано 18 вироків, з яких 10 обвинувальних (3 з яких прийнято на підставі угоди про визнання винуватості) та 8 виправдувальних [203].

На нашу думку, вище вказані статистичні дані свідчать про неефективну роботу податкової міліції. Так, 10 жовтня 2019 року Верховна Рада України Постановою №188-IX затвердила програму Кабінету міністрів України. Одним з пунктів цієї програми в рамках фінансового напрямку зазначено створення органу, який буде розслідувати злочини у сфері публічних фінансів [204]. У зв'язку з чим, відповідно до Перехідних положень Податкового кодексу України, розділ «Податкова міліція» буде виключено з кодексу, а саму податкову міліцію буде ліквідовано з моменту прийняття відповідного закону про створення нового органу.

Також, звертаємо увагу, що ряд повноважень податкової міліції Державної фіскальної служби України, Служби безпеки України та Національної поліції дублюються (Таблиця 9).

Таблиця 9. Аналіз чинного законодавства України щодо дублювання повноважень податкової міліції Державної фіскальної служби України, Служби безпеки України та Національної поліції.

№ п/п	Повноваження органу	Податкова міліція Державної фіскальної служби України	Служба безпеки України	Національна поліція
1.	Здійснення заходів досудового розслідування кримінальних правопорушень	пп.350.1.2 пп. 350.1.4 п. 350.1 ст. 350 Податкового кодексу України	п. 3 ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України»	ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»
2.	Повноваження щодо складання протоколу про адміністративні правопорушення	пп. 350.1.10 п. 350.1 ст. 350 Податкового кодексу України	п. 4-1 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України»	п. 1 ч. 1 ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення
3.	Повноваження щодо здійснення профілактичних та превентивних заходів	пп. 350.1.5 п. 350.1 ст. 350 Податкового кодексу України	п. 8 ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України»	п. 1-2 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»
4.	Повноваження щодо проведення оперативно-розшукової діяльності	пп. 350.1.2, пп.350.1.4 п. 350.1 ст. 350 Податкового кодексу України	п. 8 ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України»	п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»

Джерело: складено автором на підставі положень Податкового кодексу України, Закону України «Про Службу безпеки України», Закону України «Про Національну поліцію», а також досліджень Резніка О. М.

Зважаючи та значну розгалуженість правоохоронних органів та їх повноважень, ключовими проблемами, які виникають у зв'язку із неефективним виконанням повноважень є:

1) застарілі методи протидії кримінальним загрозам у сфері публічних фінансів, що застосовуються у роботі правоохоронних органів, а також недосконалістю методики збирання, обробки та аналізу інформації;

2) низький рівень функціональної взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами, відсутністю єдиної інформаційної системи державних органів, конкуруванням між правоохоронними органами та високим рівнем стороннього впливу на такі органи;

3) відсутність уніфікованих із зарубіжними правоохоронними інституціями методів виявлення та розслідування економічних злочинів, скоєних із використанням можливостей транснаціональних злочинних фінансових схем [206].

Досліджуючи сучасні проблеми функціонування системи правоохоронних органів, які забезпечують фінансову безпеку України, В. С. Чубань та К. М. Пасинчук вказують на неефективність їх роботи, яка пов'язана з функціонуванням надзвичайно низького рівня взаємодії та взаємоузгодженості дій між правоохоронними та контролюючими органами; наявність конкурування між правоохоронними органами; відсутність єдиної інформаційної системи функціонування правоохоронних органів; використання проблемної методи аналізу, збирання та обробки інформації; наявності застарілих методів роботи у сфері протидії кримінальним правопорушенням; наявність високого рівня зовнішнього впливу на роботу правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку держави; відсутність узгодженої роботи в напрямку консолідації та уніфікації зарубіжного досвіду роботи правоохоронних органів в даній сфері [207, с. 1; 208, с.16; 209].

Зазначимо, що для вітчизняного наукового та правового поля характерним є не лише окреслення нагальних потреб у реформування системи правоохоронних органів та системи забезпечення фінансової безпеки, а й вчинення конкретних дій. Визначається, що для функціонування дієвої системи та проведення ефективної реформи у сфері забезпечення

фінансової безпеки України та протидії кримінальним загрозам, необхідним є:

1) створення єдиного правоохоронного органу, завданням якого має стати усунення та виявлення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому;

2) створення єдиного аналітичного центру концентрації та аналізу інформації про стан фінансової системи держави, що збирається держаними органами України та органами самоврядування;

3) запровадження нової моделі організації правоохоронної діяльності, керованої аналітикою, так звану модель ILP (Intelligence Led Policing), що застосовується аналогічними підрозділами правоохоронних органів країн Європейського союзу та ОБСЄ;

4) створення підґрунтя для переходу державних контролюючих органів від наглядово-каральної до профілактично-сервісної моделі роботи [206; 208, с.16; 209].

Створення єдиного правоохоронного органу у сфері забезпечення фінансової безпеки є надзвичайно актуальним, адже, як зазначає О. М. Резнік змінилися базові принципи функціонування економіки в країні та принципу руху фінансових ресурсів, що створює необхідність консолідації ресурсів всієї системи правоохоронних органів, які забезпечують фінансово-економічну безпеку [136, с. 305; 208, с.16; 209].

В. С. Чубань та К. М. Пасинчук акцентують увагу на тому, що завданням нового правоохоронного органу має стати виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів та запобігання їх виникнення в майбутньому. Такий орган має виконувати роль єдиного аналітичного центру аналізу та концентрації інформації про загальний стан функціонування фінансової системи держави. Окрім цього, науковці звертають увагу, що ключовим завданням в роботі органу має стати побудова підґрунтя для переходу державних контролюючих органів від наглядово-каральної моделі

роботи та виконання повноважень, до профілактично-сервісної [207, с. 154; 208, с.16; 209].

О. П. Рябченко, В. Я. Мацюк, Г. В. Соломенко у своїх наукових дослідженнях прогнозують, що новий правоохоронний орган, діяльність якого буде направлена на забезпечення фінансової безпеки України буде європейського зразку та виступатиме гарантом забезпечення такої безпеки, протидіятиме фінансовим злочинам, забезпечуватиме повернення тіньових фінансових ресурсів у легальне русло, здійснюватиме заходи детінізації економіки. Базовими завданнями має стати: профілактика шахрайства у сфері публічних фінансів, формування правової свідомості та правової культури громадян щодо добровільної сплат податків і зборів, а саме оподаткування має перетворитися на звичай, а не здійснюватися під впливом жорсткого примусу [210, с. 1; 208, с.16; 209].

І. Б. Беззуб взагалі порівнює функціонування майбутнього органу з «інтелектуальним центром, робота якого базуватиметься на використанні сучасних ризик-орієнтованих методів кримінального аналізу» [211; 208, с.16; 209]. Окрім цього, в основі роботи даного органу має бути методика OLAF – новітня методологія правоохоронної діяльності, котра керується аналітикою, що передбачає збір інформації з чітко визначених джерел, її акумулювання в системі управління ризиками та подальший аналіз для повного виявлення ризиків і загроз фінансовій безпеці України [207, с. 154; 208, с.16; 209].

Вважаємо, що створення єдиного правоохоронного органу у сфері забезпечення фінансової безпеки є нагальною проблемою. На початку 2020 р. центром Разумкова було проведено соціологічне дослідження з приводу визначення рівня довіри до роботи правоохоронних органів в Україні. З 2018 чоловік опитаних віком від 18 років у всіх регіонах України, 65 % висловили недовіру Національному антикорупційному бюро України, 66 % органам прокуратури, 69 % Національній поліції України [212; 208, с.16; 209].

У відповідності до офіційної інформації, котра зазначається на офіційному сайті Верховної Ради України, в Україні зареєстрована ціла низка

проектів законів про створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки держави. Так, в 2018 р. було зареєстровано 3 таких проекти:

– проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України № 8157 від 19.03.2018 р. [213]. Ініціатори законопроекту: Южаніна Н. П., Курячий М. П., Герасимов А. В., Лукянчук Р. В., Король В. М. У законопроекті запропоновано створити Національне бюро фінансової безпеки України (далі – НБФБ) як державний правоохоронний орган, на який на основі кримінального аналізу та аналізу ризиків покладається усунення загроз фінансовій безпеці держави, у тому числі шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, віднесених до його підслідності, які прямо чи опосередковано завдають шкоди публічним фінансам, а також запобігання їх вчиненню у майбутньому. Даний орган є підзвітний Верховній Раді України та Президенту України. Узагальнюючий висновок по даному проекту закону: за результатами розгляду в першому читанні, законопроект повернуто суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання [214; 208, с.17; 209].

– проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України № 8157-1 від 20.03.2018 р. [215]. Ініціатори законопроекту: Журжій А. В., Войціцька В. М., Голуб В. В., Заліщук С. П., Сотник О. С., Найєм М., Чумак В. В., Новак Н. В., Ємець Л. О., Кацер-Бучковська Н. В., Бабак А. В., Опанасенко О. В. Даним альтернативним законопроектом передбачається, що діяльність органу координується та спрямовується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України (а не підпорядковується Президентові України, як це передбачено в законопроекті № 8157). Узагальнюючий висновок по даному проекту закону: за результатами розгляду в першому читанні, законопроект повернуто суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання [216; 208, с.16; 209].

– проект Закону про правові засади організації та діяльності Фінансової поліції № 8157-2 від 03.04.20 р. [217]. Ініціатори законопроекту: Острікова Т. Г., Семенуха Р. С., Романова А. А., Пастух Т. Т., Вадатурський А. О., Івченко В. Є., Подоляк І. І., Березюк О. Р., Пташник В. Ю., Лещенко С. А., Костенко П. П., Мірошніченко І. В., Сидорович Р. М. В тексті проекту закону запропоновано розділити сервісну та правоохоронну функції фіскальної служби, ліквідувати податкову міліцію, оптимізувати структуру та чисельність органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунути дублювання їх функцій та створити Фінансову поліцію як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Разом з тим, у відповідності до висновку Головного науково-експертного управління від 10.05.2018 даний проект має також ряд недоліків щодо його відповідності діючим положенням Конституції України та законам України. У зв'язку з чим його і було повернуто на доопрацювання суб'єктам права законодавчої ініціативи [217; 208, с. 17; 209].

У 2019 р. були зареєстровані нові законопроекти щодо створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України:

– проект Закону про Бюро фінансових розслідувань № 1208 від 30.08.2019 р. [218]. Ініціатор законопроекту: Гетманцев Д. О. Метою даного законопроекту визначено розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідація податкової міліції, оптимізація структури та чисельності органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій та створення Бюро фінансових розслідувань – центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу у сфері фінансів. Передбачається, що діяльність Бюро фінансових розслідувань спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів

України. Не передбачається ліквідається будь-яких підрозділів Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України, однак до даного органу переходять повноваження щодо розслідування всіх економічних злочинів. У відповідності до висновку Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики від 20.09.2019 р. проект закону направлено на доопрацювання [218; 208, с. 17; 209].

– проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України № 1208-1 від 10.09.2019 р. [219; 208, с. 17; 209]. Ініціатори законопроекту: Южаніна Н. П., Фріз І. В., Іонова М. М., Саврасов М. В., Княжицький М. Л., Геращенко І. В., Синютка О. М., Сюмар В. П., Князевич Р. П., Забродський М. В., Луценко І. С., Ар'єв В. І., Величкович М. Р., Бондар М. Л., Кубін С. І., Федина С. Р., Павленко Р. М. Головною метою законопроекту визначено: створення організаційно-правових засад діяльності Національного бюро фінансової безпеки України, головним завданням якого є забезпечення фінансової безпеки держави шляхом побудови на основі використання нових ризик-орієнтованих методів кримінального аналізу системи своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому. Проектом закону також передбачена незалежність Національного бюро фінансової безпеки України від усіх державних інституцій, з метою мінімізації корупційних ризиків та уникнення впливу на діяльність бюро всіх державних органів та їх посадових осіб, що прямо або опосередковано приймають участь у процедурах наповнення державного бюджету та/або розподілу і використання його коштів. Визначено, що Бюро підзвітне Верховній Раді України та суспільству [219; 208, с. 17; 209].

– проект Закону про Бюро фінансових розслідувань № 1208-2 від 18.09.2019 р. [220]. Ініціатори законопроекту: Васильєвська-Смаглюк О. М., Монастирський Д. А. Передбачається створення Бюро фінансових розслідувань – центрального органу виконавчої влади, що утворюється Кабінетом Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання,

попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності. Однак, у зв'язку із отриманням негативного висновку Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України від 14.11.2019 р. Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики на своєму засіданні від 13.11.2020 р. відхилив даний законопроект [220; 208, с. 17; 209].

В 2020 р. до Верховної Ради України було подано новий проект закону про створення єдиного правоохоронного органу:

– проект Закону про Бюро економічної безпеки № 3087 від 19.02.2020 р. [221]. Ініціатори законопроекту: Железняк Я. І., Цабаль В. В., Васильченко Г. І., Устінова О. Ю., Юрчишин Я. Р., Лозинський Р. М., Осадчук А. П., Василенко Л. В., Піпа Н. Р., Макаров О. А., Рудик К. О., Клименко Ю. Л., Руцишин Я. І. Бюро економічної безпеки – це центральний орган виконавчої влади, що утворюється Кабінетом Міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності. Його діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. У відповідності до змісту проекту Закону, до підслідності Бюро економічної безпеки будуть належати такі злочини: ст.ст. 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 223-2, 224, 229, 231, 231-1, 232, 232-1, 232-2, 233, 191, 206-2, 210, 211 Кримінального кодексу України [221; 208, с. 18; 209].

– проект Закону про Бюро економічної безпеки № 3087-1 від 06.03.2020 р. [222]. Ініціатори проекту: Устенко О. О., Холодов А. І. У відповідності до проекту Закону, Бюро економічної безпеки – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує економічну безпеку держави у сфері публічних фінансів. Бюро є підзвітний Президенту України, Верховній Раді України та вирішує завдання із: протидії поширенню кримінальних загроз у сфері економіки; запобігання, виявлення,

припинення, розкриття і розслідування злочинів у сфері економіки, що створюють загрозу життєво важливим інтересам України. До підслідності Бюро належать такі злочини: ст.ст. 159-1, 204, 205-1, 212, 212-1, 218-1, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 223-2, 224, 231, 232, 232-1, 232-2, 233, 210, 211 Кримінального кодексу України [222; 208, с. 18; 209].

– проект Закону України про Бюро економічної безпеки України від 02.07.2020 р. № 3087-д (прийнятий як основний) [223]. Ініціатори законопроекту: Гетьманцев Д.О., Василенко-Смаглюк О. М., Аллахвердієва І. В., Кінзбурська І. О., Ковальчук О. В., Істенко О. О., Ковальов О. І., Заблоцький М. Б., Горват Р. І., Колісник А. С., Мотовиловець А. В., Петруняк Є. В., Діденко Ю. О. Відповідно до проекту закону, Бюро економічної безпеки України утворюється Президентом України відповідно до цього закону [223; 208, с. 19; 209].

Питання створення єдиного правоохоронного органу як суб'єкта забезпечення фінансової безпеки України з наданням його широкого кола повноважень з питання досудового розслідування економічних злочинів є абсолютно виправданою потребою часу. Доктринальні розробки даної проблеми та аналіз ставлення суспільства до роботи системи правоохоронних органів в даній сфері стали базисом для здійснення ряду дій в законотворчій площині. Нами було наведено ряд проектів законів щодо функціонування та визначення напрямів діяльності такого правоохоронного органу. Це були: Бюро економічної безпеки, Бюро фінансових розслідувань, Національне бюро фінансової безпеки України, Фінансова поліція. Зазначимо, що ці законопроекти мають як позитивні аспекти в повноті та правильності декларування механізму забезпечення фінансової безпеки та роботі органу, так і неоднозначні положення, котрі потребують детального доопрацювання.

Після такого тривалого обговорення питання необхідності створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечуватиме фінансову безпеку України та питання формату функціонування такого органу, вже в 2021 році, 28 січня Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Бюро

економічної безпеки». В основі цього закону проєкт № 3087-д від 02.07.2020 р, відповідно до якого Бюро економічної безпеки є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності.

Таким чином, фактичне створення нового органу, який має повністю відповідати світовим тенденціями у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, вкотре доводить актуальність обраної тематики дослідження. Для ефективного функціонування держави в цілому, сфера забезпечення фінансової безпеки має надзвичайне значення, а тому кожна суверенна і незалежна країна має дієво реалізувати трансформаційні перетворення зумовлені процесами глобалізації в даній сфері.

2.3. Адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави

Створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки держави є необхідністю вітчизняного державотворення. Зміст та особливості функціонування такого органу відображаються у його адміністративно-правовому статусі, який максимально широко характеризує функціонування будь-якого державного органу в Україні та виступає основоположною категорією правової науки.

У перекладі з латинського «status» - це положення, стан чого-небудь або будь-кого [224, с. 476]. Юридична енциклопедія під ред. Ю. С. Шемшученко визначає поняття «статус», як правове становище (сукупність прав та обов'язків) фізичної або юридичної особи [225, с. 545].

А. Б. Барахін зазначає, що статус виступає правовим положенням якогось суб'єкта, як юридичної особи, так і фізичної, що характеризується і визначається його організаційно-правовою формою, свідоцтвом про

реєстрацію, статутом, правами і обов'язками, повноваженнями, відповідальністю, що впливає з нормативно-правових актів [226, с. 352].

Для юридичної науки характерним є дослідження категорії «правовий статус», котра має загальний характер, та вміщує в себе всі загальні характеристики суб'єкта права. Більшість вітчизняних наукових досліджень щодо окреслення сутності даної категорії належать представникам теорії держави і права. Наприклад, Н. М. Оніщенко та О. В. Зайчук під правовим статусом пропонують розуміти системи законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, обов'язків, свобод та законних інтересів відповідного суб'єкта суспільних відносин [227, с. 210]. З даною позицією повністю погоджується О. Ф. Скакун [228, с. 214]. При цьому, науковці визначають характерні ознаки категорії:

- правовий статус відображає індивідуальні особливості конкретного суб'єкта, та його місце в системі суспільних відносин;
- має універсальний характер, адже притаманний для всіх суб'єктів публічного і приватного права;
- всі складові правового статусу чітко зв'язані між собою та не можуть існувати окрема, наприклад там де є права та свободи, завжди існують і обов'язки та відповідальність;
- категорія «правовий статус» забезпечує системність прав, свобод та обов'язків [227, с. 211].

Досліджуючи питання правового статусу юридичної особи С. Г. Стеценко визначає дану категорію як сукупність прав, свобод, обов'язків та гарантій їх реалізації, котрі закріплені в нормативно-правових актах [229, с. 230].

Як специфічну якісну характеристику (або властивість), котра визначає положення конкретного суб'єкта у відповідній сфері суспільних відносин через юридичне закріплення прав та обов'язків С. Л. Курило визначає поняття «правовий статус» у своїх наукових дослідженнях [230, с. 524].

На наш погляд, найбільш вдалим є визначення поняття «правовий статус» А. В. Павчишина. Так, дослідник зазначає, що це багатоаспектна, універсальна, комплексна категорія, що має чітку стабільну структуру та встановлює характер і принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також шляхом встановлення прав, свобод, обов'язків та гарантій їх реалізації, визначає місце суб'єкта в системі правовідносин. Таким чином, базисом категорії «правовий статус» виступають права, свободи, обов'язки та гарантії реалізації [23, с. 98].

Одним із видів поняття «правовий статус» є «адміністративно-правовий статус», який може бути конкретизований в залежності від виду суб'єктів забезпечення адміністративно-правових відносин (юридичних або фізичних осіб) [232].

Н. В. Загородня вказує на традиційне в науці адміністративного права розуміння категорії «адміністративно-правовий статус» – сукупність комплексу прав та обов'язків, визначеними нормами адміністративного права [233, с. 75]. О. А. Гусар вважає, що дана категорія є значно ширшою, аніж «комплекс прав та обов'язків, визначених нормами адміністративного права». Дослідник наділяє дану категорію такими властивостями як: порядок утворення, наявність юридичних ознак, структура, цілі діяльності, назва, місце реєстрації, компетенція, мета функціонування, відповідальність [234, с. 117]. Як ключову правову категорію, котра має як практичне, так і теоретичне значення С. Л. Курило визначає адміністративно-правовий статус. Науковець досліджує її як якісний показник, на підставі якого робляться висновки про рівень правової зрілості суспільства і держави [230, с. 524].

О. М. Бандурка декларує, що адміністративно-правовий статус розкривається через правосуб'єктність суб'єкта, тобто через його адміністративну правоздатність, дієздатність та деліктоздатність [235, с. 129].

Зазначимо, що неоднозначним в правовій науці є дослідження адміністративно-правового статусу саме державних органів, адже структурно

такий статус вміщує політичні та державно-правові властивості відповідних органів, їх місце в загальній системі органів державної влади та взаємозв'язок і взаємодію з іншими органами.

А. І. Берлач досліджуючи дану проблематику акцентує увагу саме на завданнях та компетенції як головних елементах адміністративно-правового статусу, котрі впливають із прав та обов'язків державного органу [236, с. 461; 237, с. 54].

В. В. Оксамитний та О. В. Міцкевич взагалі обмежуються лише компетенцією державного органу під час визначення адміністративно-правового статусу. С. В. Ківалов до компетенції додає органу додає ще функції та завдання діяльності [238, с. 210; 237, с. 54].

У свою чергу, Т. В. Сараскіна надзвичайно широко пропонує визначити елементи адміністративно-правового статусу державного органу. Так, науковець структуру органу визначає через: мету створення та функціонування; загальне призначення органу; окреслення місця в системі органів державної влади; окреслення сфер діяльності, завдань та функцій; регламентацію прав, обов'язків, відповідальності; можливість реалізації нормотворчої та правозастосовної функції; визначення джерел фінансування діяльності; структура та штат працівників; повноваження щодо прийняття, реалізації та контролю за виконанням власних владних рішень; інформаційне забезпечення діяльності даного органу та його структурних підрозділів [239, с. 123; 237, с. 54].

Вважаємо, що таке надзвичайно шире визначення елементів адміністративно-правового статусу є недоречним та таким, що нагромаджує сутність самого поняття. В даному випадку погоджуємося з позицією С. Л. Курило, який стверджує, що адміністративно-правовий статус – це система суспільних відносин та механізм державного управління, що визначається державою шляхом закріплення в положеннях адміністративного законодавства завдань, функцій, повноважень, відповідальності, котрі реалізуються зазначеними суб'єктами через відповідні адміністративно-

правові відносини. Фактично, С. Л. Курило виокремив лише завдання, функції, повноваження та відповідальність як базис категорії «адміністративно-правовий статус» [230, с. 524; 237, с. 54].

Досліджуючи статус правоохоронних органів В. К. Колпаков вказує, що адміністративно-правовий статус таких органів завжди зв'язаний з державним управлінням та є його невід'ємною частиною [240, с. 180; 237, с. 54].

О. І. Безпалова та Д. О. Горбач вказують на іншу особливість – в основі адміністративно-правового статусу правоохоронних органів перебувають правоохоронні відносини, котрі виникають у процесі застосування заходів адміністративного примусу за вчинення правопорушення [232; 237, с. 54].

На думку, В. А. Юсупова адміністративно-правовий статус правоохоронного органу є правовим становищем такого органу, що визначає його конкретні особливості адміністративної діяльності як невід'ємного елемента системи державного управління, що закріплюється в нормативних актах, у сфері адміністративної діяльності правоохоронного органу [241, с. 137; 237, с. 54].

А. М. Куліш взагалі пропонує досліджувати адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як цілісну структуру. При цьому, дослідник поділяє такий статус на складові частини: функціонально-цільовий комплекс, організаційно-структурний комплекс, комплекс, пов'язаний із компетенцією правоохоронного органу, визначення законодавством гарантій діяльності [242; 237, с. 55].

Базуючись на даному дослідженні В. А. Юсупов вказує на можливість виокремлення таких структурних частин: цільове призначення (завдання, мета, функції діяльності); сукупність прав, обов'язків, повноважень органу; організаційно-правове забезпечення [237, с. 55].

На нашу думку, виокремлення саме таких структурних елементів адміністративно-правового статусу правоохоронного органу як, мета, завдання, функції, повноваження, відповідальність, правове підґрунтя

діяльності, може найбільш точно охарактеризувати загальне функціонування органу та його статус. В рамках нашого дослідження, нами було визначено окрему категорію правоохоронних органів – правоохоронних орган, що є суб'єктом забезпечення фінансової безпеки держави. Поряд із окресленням системи таких правоохоронних органів, у відповідності до положень чинного законодавства України, акцентовано увагу на актуальності та необхідності утворення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України. Тому нами пропонується визначити адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки держави на підставі теоретичного дослідження загального функціонування правоохоронних органів та їх адміністративно-правового статусу [237, с. 55]. При цьому, загальна категорія адміністративно-правового статусу правоохоронного органу може визначатися як відповідне правове становище такого органу з урахуванням специфік окресленими його адміністративною правосуб'єктністю.

Очевидним є те, що перед будь-якими державними органами у момент їх створення ставиться кінцева мета функціонування. Сучасна філософська думка тлумачить мету як елемент діяльності суб'єкта, який характеризує майбутній результат діяльності [243, с. 106; 237, с. 55].

В. Я. Малиновський переконаний, що мета завжди пов'язана з завданнями, адже якщо мета – це прогноз кінцевого результату управлінської діяльності, то завдання – головний інструмент, реалізатор у досягненні мети [244, с. 143; 237, с. 55].

О. М. Резнік також вказує на тісний взаємозв'язок мети із завданнями діяльності, зокрема дослідник зазначає, що спрямованість діяльності державного органу завжди трансформується в завдання [136, с. 120; 237, с. 55]. Л. В. Шестак при цьому вважає, що завдання – це цілі, досягнення яких бажане до чітко визначеного моменту в часі в межах періоду, на який розраховане управлінське рішення [245, с. 70; 237, с. 56].

Слушною на нашу думку є дослідницька позиція щодо окреслення ключових завдань функціонування правоохоронного органу: захист конституційних прав і свобод громадян; боротьба зі злочинністю у всіх її проявах; захист та збереження конституційного ладу; розвиток системи правоохоронної діяльності; захист законних інтересів вітчизняних товаровиробників [246, с. 162; 237, с. 56].

Аналізуючи положення Закону України «Про бюро економічної безпеки України», зазначимо, що мета функціонування такого органу не визначена. Законодавець обмежився лише включенням положень щодо завдань діяльності. Окрім цього, в пункті 2 статті 1 Закону вказано, що особливість статусу Бюро економічної безпеки окреслена його завданнями, функціями, повноваженнями.

На нашу думку, таке ігнорування мети прийняття та функціонування закону, який врегулює одну з найбільш важливих сфер функціонування держави – сферу забезпечення фінансової безпеки, є недоречним. На нашу думку, узагальнена мета діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України має бути забезпечення фінансової безпеки України шляхом побудови та дієвого функціонування системи своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому.

При цьому завдання діяльності єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України мають бути направлені на:

- захист конституційних прав і свобод громадян;
- запобігання, попередження, виявлення, припинення кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави;
- здійснення оперативно-розшукові заходи, направлені на розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави;

– здійснення заходів, направлених на протидію кримінальним правопорушенням у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави;

– участь у формуванні державної політики у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави.

Законом України «Про бюро економічної безпеки України» визначено дещо вузький спектр завдань цього органу, зокрема не приділено уваги можливій участі Бюро економічної безпеки України у формуванні державної політики у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави. Вся діяльність новоствореного органу направлена на фактичну боротьбу з економічною злочинністю через запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття таких злочинів. Разом з тим, текст закону вміщує досить розмите трактування одного із завдань функціонування органу – участь у забезпеченні економічної безпеки шляхом комплексної протидії кримінальним правопорушенням, які несуть суттєвий негативний вплив на національну економіку, сприяють її тінізації, витоку капіталу та іншим негативним явищам, які уповільнюють темпи економічного зростання та загрожують національним інтересам у сфері економіки [223].

Погоджуємося з позицією, В. А. Юсупова, який вказує, що проміжне місце між метою та завданнями діяльності державного органу, займають функції. При цьому, за своєю правовою природою всі функції в системі управління мають вигляд практичної діяльності для реалізації конкретних цілей. Дослідник зауважує, що всі функції безпосередньо пов'язані із організацією структури адміністративно-правового статусу правоохоронних органів та сприяють швидкій організації адміністративної діяльності таких органів, знаходженню нових ефективних й управлінських напрямів діяльності всього апарату управління правоохоронного органу [241, с. 138; 237, с. 57].

У своєму загальному розумінні, функцією називається призначення, обов'язок, виконання, діяльність, коло діяльності [247, с. 205; 237, с. 57]. При

цьому, юридична наука вивчає функції не як якусь діяльність, а як юридично визначений вид діяльності [248, с.25; 237, с. 57].

Т. Д. Момотенко вказує на надзвичайно важливе значення функцій діяльності, котрі виступають визначальним фактором функціонування будь-якого правоохоронного органу. Так, у своїй роботі «Правоохоронні органи: поняття і сутність» науковець дійшов висновку, що метою діяльності правоохоронного органу є виконання законодавчо закріплених за ним завдань, та нерозривно з метою та завданнями потрібно розглядати саме функції, які є колом діяльності правоохоронних органів, що визначають їх призначення в механізмі держави [249, с. 128; 237, с. 58].

Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII, розділ XVIII-2 «Податкова міліція» Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI взагалі окремо не виділяє функції органів Національної поліції та податкової міліції. Натомість, Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-XII декларує: «Служба безпеки України – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями». Таким чином, даним Законом вказується на виконання лише правоохоронної функції Службою безпеки України [237, с. 58].

Аналізуючи проекти законів про створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки держави, зауважимо, що автори проекту Закону про Національне бюро фінансової безпеки від 2018 р. вказують також на виконання даним органом правоохоронної функції. А вже в 2019 р. текст проекту вміщує конкретику у вигляді розподілу функцій структурних підрозділів Національного бюро фінансової безпеки: «функції аналітично-інформаційних підрозділів», «функції слідчо-оперативних підрозділів», «функції Колегії», «функції підрозділів внутрішньої безпеки», «функції підрозділів кібербезпеки», «функції підрозділів фізичного захисту», «функції Тренінгового центру». Разом з тим, в тексті проекту чітко

визначено, що «Національне бюро фінансової безпеки України – є державним правоохоронним органом» [237, с. 59].

Абсолютне протилежна позиція визначена проектом Закону «Про Бюро фінансових розслідувань», де не відбувається конкретизація функціональної складової адміністративно-правового статусу Бюро фінансових розслідувань. Лише закріплено: «особливості діяльності Бюро фінансових розслідувань зумовлюється його функціями». В тексті проекту немає жодної згадки про такі функції. А сам орган визначається як «центральный орган виконавчої влади». Таким чином, проектом Закону взагалі не віднесено Бюро фінансових розслідувань до правоохоронних органів [237, с. 59].

Прийнятим Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» в частині 2 статті 1 визначено, що особливості функціонування даного органу зумовлюються його завданнями, функціями та повноваженнями. Однак, в тексті Закону жодним чином не конкретизовано, які саме функції покладено на новостворений орган, окрім уточнення, що Бюро економічної безпеки України – це державний правоохоронний орган.

У зв'язку з цим, звертаючись до наукових розробок, зауважимо, що наприклад, М. В. Завальний вказує, що правоохоронна функція державного органу є основною, адже такі органи здійснюють свої повноваження, спрямовані на захист прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, охорона правопорядку [250; 237, с. 60].

В. І. Осадчий стверджує, що правоохоронною функцією є гарантування функціонування суспільних відносин, врегульовані нормами права [251, с. 28; 237, с. 60]. І. Лавринчук пропонує під даною функцією розуміти охорону кожного члена суспільства від несправедливого поводження з боку інших осіб (фізичних або юридичних) [252, с. 35; 237, с. 60].

Д. І. Бородін зазначає, що до органів, які виконують правоохоронну функцію, слід віднести тих, що пов'язані з боротьбою зі злочинністю та правопорушеннями, які тягнуть за собою юридичну відповідальність. При цьому, правоохоронною діяльністю займаються лише спеціально створені

для цього державні органи. Також дослідник виділяє основні та допоміжні елементи правоохоронної функції державного органу. Зокрема, до основних належать: профілактична, захисна, охоронна, оперативно-розшукова, розслідування злочинів, виконавча; до допоміжних – контрольна, дозвільна, правороз'яснювальна, аналітична, інформаційна, нормотворча, координаційна [253, с. 48; 237, с. 60].

Зауважимо, що функції нині діючого Бюро економічної безпеки України збігаються з повноваженнями, компетенцією та завданням, а тому не виділяються окремо. Така обставина свідчить про неналежну увагу законодавця до ключового елемента адміністративно-правового статусу. У даному випадку, погоджуємося з дослідниками, котрі вважають за необхідне законодавче закріплення кожного елемента адміністративно-правового статусу окремо. Зокрема, Р. Гречанюк та О. М. Резнік зазначають про можливість визначення наступних функцій правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України: оперативно-розшукова діяльність, досудове розслідування, превентивна та профілактична діяльність, взаємодія з правоохоронними та іншими державними і недержавними органами щодо забезпечення фінансової безпеки України [254, с. 47; 136, с. 150; 237, с. 61].

Юридична наука традиційно використовує категорію «повноваження» для позначення сукупності прав та обов'язків державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових та службових осіб, закріплених за ними для здійснення покладених на них функцій. Фактично повноваження виступають ознакою їх владної діяльності. В. Б. Авер'янов акцентує увагу на тому, що категорія «повноваження» відображає взаємозв'язок прав та обов'язків [255; 237, с. 61].

Характеризуючи зміст поняття повноваження, В. Я. Малиновський визначає його як обов'язковим елементом правового статусу державного органу. На його думку, повноваження – це закріплені за органом виконавчої влади права й обов'язки (в тому числі обов'язки нести відповідальність за наслідки виконання повноважень, так звані юрисдикційні обов'язки) [256, с.

136; 237, с. 61]. Ю. А. Тихонов характеризує повноваження як гарантована законом міра прийняття рішення відповідним державним органом [257, с. 29; 237, с. 61].

Враховуючи вище викладені позиції, приходимо до висновку, що категорія «повноваження» відображається через взаємозв'язок прав та обов'язків діяльності відповідних органів, адже там де є права, там є обов'язки і навпаки [237, с. 61].

Досліджуючи категорію «повноваження», як складову функцію діяльності органів прокуратури та сукупність ефективних правових форм реалізації закріплених чинним законодавством прав і обов'язків прокурорів, враховуючи їхній статус, посадове становище та сферу діяльності, і О. Ю. Муравенко у своїй дисертаційній роботі «Роль і місце прокуратури в забезпеченні законності в державному управлінні», науковець звертає увагу, що Законом України «Про прокуратуру» чітко окреслено «повноваження Генерального прокурора» (стаття 9 Закону), «повноваження керівника обласної прокуратури» (стаття 11 Закону), «повноваження керівника окружної прокуратури» (стаття 13 Закону), «повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій» (розділ IV Закону) тощо [258, с. 13; 237, с. 62].

Законом України «Про Бюро економічної безпеки України», визначено, що в межах своїх повноважень Бюро економічної безпеки України: проводить оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування; здійснює розшук осіб, які переховуються від органів слідства та суду за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності; здійснює аналітичне забезпечення досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності; збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, факторів, що їх детермінують, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру в цій сфері; залучає у межах компетенції на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих

спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців; здійснює правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, на підставі законів та міжнародних договорів України; за письмовим рішенням Директора Бюро економічної безпеки України або його заступника, погодженим із прокурором, створює спільні слідчі групи, відповідно до цього Закону, інших законів та міжнародних договорів України; забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Бюро економічної безпеки України, бере участь у формуванні державного замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у відповідних сферах; формує аналітичні матеріали з метою оцінювання загроз та ризиків щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; провадить діяльність із зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; за рішенням Директора Бюро економічної безпеки України, погодженим з прокурором, витребує від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; витребує за рішенням керівника структурного підрозділу органу Бюро економічної безпеки України та одержує в установленому законом порядку від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання повноважень Бюро економічної безпеки України; ознайомлюється в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро економічної

безпеки України; ініціює у закордонних юрисдикційних органах розгляд справ про захист прав та інтересів держави з питань, що стосуються виконання обов'язків Бюро економічної безпеки України, виступає як представник держави під час розгляду таких справ, залучає з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних; за пред'явлення службового посвідчення особи, які мають спеціальне звання мають право входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю; надсилає державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій; вносить подання прокурору про звернення до суду з метою визнання недійсним правочину за наявності підстав, передбачених законом, а також право бути залученим за своєю заявою до таких справ як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору; одержує у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [223].

Аналізуючи вище закріплені в законі повноваження Бюро економічної безпеки України, зазначимо, що навіть таке широке коло повноважень. Яке надав законодавець цьому органу, не може в повній мірі відобразити потреби ефективного та дієвого забезпечення фінансової безпеки України. На нашу думку, до повноважень Бюро економічної безпеки України мають бути додатково віднесені наступні повноваження: приймати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії економічній злочинності; проводити інформаційну взаємодію з усіма правоохоронними органами, органами державної влади і управління; розробляти і затверджувати

методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; розробляти і затверджувати методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; приймати участь в розробці проектів міжнародних договорів України у сфері запобігання та боротьби з кримінальними правопорушеннями, котрі віднесені до компетенції даного органу.

Одним із найбільш актуальних питань юридичної науки є юридична відповідальність, адже одні науковці її характеризують як вид правовідносин, що забезпечує права та інтереси взаємопов'язаних сторін (А. В. Мелехин [259], А. С. Пиголкін [260], С. А. Носков [261], Б. Т. Базилев [262]), інші – як соціально-правовий регулятор (Н. І. Матузов [263], Н. В. Іванчук [264], О. Ф. Скакун [228]).

С. О. Носков характеризує інститут юридичної відповідальності як систему взаємозалежних, взаємодіючих субінститутів юридичної відповідальності та їх окремих норм, дотримання яких забезпечує правопорядок, а їхнє застосування при здійсненні правопорушення відтворює його, карає правопорушника й попереджає вчинення нових правопорушень [261, с. 17; 237, с. 63]. У свою чергу, І. Н. Юсупова зазначає, що це загальний, комплексний за змістом, своєрідний за структурою, охоронний за призначенням, функціональний інститут матеріального права, що регулює деліктні суспільні відносини методом покарання правопорушників [265, с. 79; 237, с. 63].

М. Терещук говорить про інститут юридичної відповідальності як про базис будь-якої галузі права, її будь-якої діяльності і являє собою, при цьому, інтегративну основу всієї системи права. Держава своєю примусовою силою забезпечує охорону і зумовлює реалізацію правових норм. З цією метою приписами законодавчих актів передбачається притягнення до юридичної відповідальності осіб, поведінка яких не відповідає обов'язковим приписам. Фактично юридична відповідальність настає в результаті порушення будь-

якого припису правового положення і проявляється у формі застосування до правопорушника примусових заходів [266, с. 19; 237, с. 64].

Враховуючи це А. С. Піголкін виокремлює такі основні ознаки юридичної відповідальності: представлена у вигляді державного примусу; виступає результатом правопорушення; тягне настання негативних наслідків для суб'єкта правопорушення; реалізується у встановлених законом процесуальних формах [260, с. 259; 237, с. 64].

Зазначимо, що коли мова йде про юридичну відповідальність державного органу, то в даному випадку можливе притягнення саме працівників і службовців даного органу до відповідальності. Зокрема, аналізуючи положення Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» – за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків працівники Бюро економічної безпеки України несуть відповідальність згідно із законом. Фактично даним положенням законодавець зафіксував можливість притягнення працівників органу до відповідальності, однак жодної вказівки щодо видів відповідальності не зафіксовано.

Попередньо в актах, що визначали адміністративно-правовий статус правоохоронних органів було визначено види юридичної відповідальності. Наприклад, у відповідності до частини 1 статті 19 Закону України «Про Національну поліцію» у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону. Аналогічне положення закріплено і в частині 1 статті 35 Закону України «Про Службу безпеки України» щодо співробітників Служби безпеки України; в частині 2 статті 20 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо діяльності працівників Національного антикорупційного бюро України тощо [237, с. 64].

Враховуючи те, що новостворений орган, Бюро економічної безпеки України, – державний, а працівники даного органу – державні службовці, то планувалося, що питання притягнення до відповідальності працівників Бюро

економічної безпеки України буде врегульовуватися профільним Законом України «Про державну службу», де акцентовано максимальну увагу на дисциплінарній та матеріальній відповідальності. На нашу думку, таке ігнорування процедури притягнення до юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України є неприпустимим, враховуючи особливий статус цього органу та специфіку виконання повноважень.

Якщо питання притягнення до дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців чітко окреслені Законом України «Про державну службу», то питання притягнення до адміністративної і кримінальної залишається дискусійним. Так, притягнення до адміністративної відповідальності працівників правоохоронних органів в Україні має свою специфіку. Так, на підставі статті 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення можемо стверджувати, що в окремих випадках працівники таких органів виступають як уповноважені представники влади, котрі мають чітко визначене коло повноважень, а в іншому – як звичайні громадяни. Таку ж позицію у своїх дослідженнях висловлює і В. Г. Гриценко [269, с. 17; 237, с. 66]. Звертаємо увагу, що чинним законодавством України не визначено особливостей притягнення працівників правоохоронних органів та звичайних громадян за вчинення одних і тих же адміністративних правопорушень. Наприклад, положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення задекларовано такі правопорушення: стаття 172-4 (порушення обмежень щодо сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності); стаття 172-5 (порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків); стаття 172-6 (порушення вимог фінансового контролю); стаття 172-7 (порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів); стаття 172-8 (незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень); стаття 172-9 (невжиття заходів щодо протидії корупції); стаття 192-9-1 (порушення заборони розміщення ставок

на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням) [205; 237, с. 66].

Аналізуючи особливості притягнення державних службовців та працівників правоохоронних органів до адміністративної відповідальності, О. С. Літошенко вказує, що даний різновид юридичної відповідальності відображає реакцію держави на скоєне адміністративне правопорушення, що виражається у праві висувати обвинувачення особі, офіційно оцінити характер діяння, та у випадки негативної оцінки – застосувати адміністративне стягнення [270, с. 145; 237, с. 66].

Кримінальним кодексом України чітко окреслено, що працівники правоохоронних органів виступають спеціальними суб'єктами кримінальних правопорушень та можуть притягатися до кримінальної відповідальності за вчинення діянь, передбачених положеннями даного кодексу, зокрема: стаття 364 (зловживання владою або службовим становищем); стаття 365 (перевищення влади або службових повноважень); стаття 366 (службове підроблення); стаття 367 (службова недбалість); стаття 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою); стаття 369 (пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі); стаття 370 (провокація підкупу) [193; 237, с. 66]. При цьому, звертаємо увагу на специфіку статусу працівників правоохоронних органів. Такі особи можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності за вище вказаними статтями Кримінального кодексу України як уповноважені представники влади, та на загальних підставах можуть нести відповідальність за злочини, котрі можуть вчинятися будь-якою фізичною особою незалежно від перебування на державній службі та наявності владних повноважень.

На нашу думку, питанню притягнення до юридичної відповідальності працівників правоохоронних органів, а саме дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної, кримінальної, на законодавчому рівні приділено достатньо уваги. Кожен вид чітко визначений в залежності від специфіки

функціонування самого органу. Однак функціонування новоствореного Бюро економічної безпеки України потребує чіткого окреслення свого статусу та статусу працівників. Вважаємо, що найбільш важливою складовою в питанні притягнення до юридичної відповідальності працівників єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України є чітке визначення його адміністративно-правового статусу, декларування його правоохоронної функції та діяльності. Це унеможливить виникнення в майбутньому неточностей щодо визначення правого статусу працівників даного органу.

Висновки до розділу 2:

Отже, проаналізувавши особливості функціонування суб'єктів забезпечення фінансової безпеки в Україні, окресливши систему суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України, дослідивши законодавчі засади створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України та визначивши його адміністративно-правовий статус, можна зробити наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави – це суб'єкти фінансових відносин, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави та проявляється через застосування системи інституційно-правових та організаційних заходів впливу, або є тими суб'єктами, які своїми діями реалізувати конституційне право на формування органів державної влади, діяльність яких в подальшому в тій чи іншій мірі буде направлена на забезпечення фінансової безпеки держави. Доведено, що система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави складається з: 1) фізичних і юридичних осіб; 2) органів державної влади.

2. Встановлено, що в законодавстві України є кілька дефініцій категорії «правоохоронні органи», що негативно впливає на їх діяльність, адже неточності та суперечності щодо їх адміністративно-правового статусу

створюють перешкоди у виваженому та ґрунтовному окресленні компетенції та повноважень органу, соціально-правового статусу їх працівників. Доведено, що правоохоронними є органи, основними завданнями діяльності яких є виконання функцій правоохоронної діяльності на підставі положень чинного законодавства України, яка полягає у гарантуванні державної безпеки, захисті державного кордону, охороні і захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення. Запропоновано виділити наступні ознаки правоохоронних органів: правоохоронні органи уповноважені положеннями чинного законодавства України до виконання правоохоронних функцій; виконують правоохоронну діяльність, котра за своїм змістом полягає у гарантуванні державної безпеки, охороні та захисті національних інтересів держави, громадського порядку, захисті справ, свобод і законних інтересів населення, захисті державного кордону; правила та процедури діяльності даних органів чітко встановлені законодавством; передбачена можливість застосування такими органами засобів примусу; рішення цих органів мають бути законними та обґрунтованими та є обов'язковими до виконання відповідними посадовими чи службовими особами, фізичними чи юридичними особами.

3. Запропоновано під категорією «правоохоронний орган, що забезпечують фінансову безпеку держави» розуміти державний орган, основним завданням діяльності якого є виконання функції правоохоронної діяльності у сфері публічних фінансів та фінансової безпеки, що полягає у гарантуванні такої безпеки та захисті прав, свобод і законних інтересів держави і населення.

4. В ході дослідження акцентовано увагу на необхідності розмежування правоохоронних та контролюючих функцій в сфері забезпечення фінансової безпеки держави та обґрунтовано систему державних органів за напрямком виконання функцій в сфері забезпечення фінансової безпеки. Так, доведено, що до початку фактичного виконання повноважень новоствореним Бюро економічної безпеки України, правоохоронними органи, які є суб'єктами

забезпечення фінансової безпеки України є Національна поліція, податкова міліція Державної фіскальної служби України, Державне бюро розслідування, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Прокуратура України. Разом з тим, контролюючими органами в сфері забезпечення фінансової безпеки залишаються Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна аудиторська служба України [162, с. 69].

4. Доведено, що категорія адміністративно-правового статусу правоохоронного органу може визначатися як суспільні відносини, які визначають відповідне правове становище такого органу з урахуванням специфік окресленими його адміністративною правосуб'єктністю. При цьому, запропоновано до структурних елементів адміністративно-правового статусу правоохоронного органу віднести мету діяльності, завдання, функції, повноваження, відповідальність, що може найбільш повно охарактеризувати загальне функціонування органу та його статус.

5. Встановлено, що метою функціонування правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави є забезпечення фінансової безпеки України шляхом побудов та дієвого функціонування системи своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому.

6. Доведено, що завданнями діяльності єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України мають стати: захист конституційних прав і свобод громадян; запобігання, попередження, виявлення, припинення кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; здійснення оперативно-розшукові заходи, направлені на розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; здійснювати заходи, направлені на протидію кримінальним правопорушенням у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави; приймати участь у формуванні державної

політики у сфері публічних фінансів та забезпечення фінансової безпеки держави.

7. Запропоновано виділити такі функції діяльності правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України: оперативно-розшукова діяльність, досудове розслідування, превентивна та профілактична діяльність, взаємодія з правоохоронними та іншими державними і недержавними органами щодо забезпечення фінансової безпеки України.

8. Доведено, що положення Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» щодо повноважень новоствореного органу необхідно доповнити наступними пунктами: приймати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії економічній злочинності; проводити інформаційну взаємодію з усіма правоохоронними органами, органами державної влади і управління; розробляти і затверджувати методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; розробляти і затверджувати методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; приймати участь в розробці проектів міжнародних договорів України у сфері запобігання та боротьби з кримінальними правопорушеннями, котрі віднесені до компетенції даного органу.

9. Запропоновано під адміністративно-правовим статусом правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави розуміти систему суспільних відносин правоохоронного характеру, що визначається державою, шляхом закріплення в положеннях чинного законодавства завдання, функції, повноваження та відповідальність, котрі реалізуються через діяльність суб'єктів таких відносин.

Розділ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

3.1. Світовий досвід забезпечення фінансової безпеки через призму функціонування єдиного правоохоронного органу

Актуальність питання реформування в Україні системи правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку держави та їх трансформації збільшилася у зв'язку із нагальною необхідністю наближення такої системи до загально прийнятих світових стандартів. Попередньо нами було проаналізовано досвід країн світу щодо організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки та окреслено підходи розподілу повноважень в даній сфері. Було обґрунтовано, що сучасні вітчизняні тенденції у сфері забезпечення фінансової безпеки держави направлені на впровадження центрального підходу організації у сфері управління і забезпечення фінансової безпеки, а також організацію чіткого розподілу повноважень між органами контролю та адміністрування. Особливе місце центрального підходу займає функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави. Окрім цього, наголошуємо, що саме глобалізація є ключовим фактором, що впливає на упорядкування діяльності правоохоронних органів. А модернізація загальної системи державної служби України сприяє інтегрованим змінам і в системі органів, що забезпечують фінансову безпеку на підставі закономірного зарубіжного досвіду.

Інститут правоохоронних органів, в умовах глобалізаційних світових процесів, має велике значення та повинен відповідати загальносвітовому рівню та стандарту. Що в свою чергу, тісно пов'язано з модернізацією такої системи. Суть модернізації – створити нові та оновити діючі інституції, що породжує передумови для перетворення міжлюдських стосунків у сфері

економічних, правових, політичних, суспільних відносинах на підставі принципів законності, верховенства права, дотримання прав людини і громадянина.

Модернізація системи правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку в Україні є необхідністю часу, та має виражатися у здійсненні удосконалення діяльності правоохоронних органів та виокремлення єдиного правоохоронного органу, метою діяльності якого має стати забезпечення фінансової безпеки країни, здійснення системних перетворень у правовому регулюванні даної сфери, оптимізація професійної підготовки персоналу, соціальне забезпечення працівників тощо.

М. Голомша вказує, що сьогодні, в Україні відсутнє системне бачення щодо реформування, що в свою чергу створює передумови для існування конфліктів, колізій, дублювання повноважень і функцій, та колапсу в системі попередження, розслідування та розкриття злочинів [272].

Нами досліджено, що сьогодні в Україні функціонує ряд правоохоронних органів, котрі є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки. Разом з тим, дана ситуація створює передумови для відсутності єдиного підходу в розподілі повноважень та чіткого розмежування завдань в сфері забезпечення фінансової безпеки та попередження, виявлення, розслідування економічних злочинів. У відповідності до ст. 216 Кримінально-процесуального кодексу України, економічні злочини підслідні таким органам як Національна поліція України, Податкова міліція Державної фіскальної служби України, Національне антикорупційне бюро України, Службі безпеки України, Державному бюро розслідування (Таблиця 10) [273].

Таблиця 10. Економічні злочини, які підслідні правоохоронним органам України, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки України (на підставі ст. 216 КПК України).

Економічні злочини, підслідні Національній поліції України Статті 199, 200, 203-2, 206, 213, 220-2, 222, 222-1, 224, 232-2 КК України	Економічні злочини, підслідні податковій міліції Державної фіскальної служби України Статті 204, 205-1, 212, 212-1, 216, 218-1, 219 КК України	Економічні злочини, підслідні Національному антикорупційному бюро України Статті 206-2, 209, 210, 211 КК України	Економічні злочини підслідні Службі безпеки України Статті 201, 201-1 КК України
Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (стаття 199 Кримінального кодексу України)	Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (стаття 204 Кримінального кодексу України)	Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (стаття 206-2 Кримінального кодексу України)	Контрабанда (стаття 201 Кримінального кодексу України)
Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (стаття 200 Кримінального кодексу України)	Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (стаття 205-1 Кримінального кодексу України)		
Зайняття гральним бізнесом (стаття 203-2 Кримінального кодексу України)	Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (стаття 212 Кримінального кодексу України)	Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (стаття 209 Кримінального кодексу України)	
Протидія законній господарській діяльності (стаття 206 Кримінального кодексу України)			
Порушення порядку	Ухилення від сплати	Нецільове використання	Переміщення через

здійснення операцій з металобрухтом (стаття 213 Кримінального кодексу України)	єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (стаття 212-1 Кримінального кодексу України)	бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (стаття 210 Кримінального кодексу України)	митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (стаття 201-1 Кримінального кодексу України)
Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (стаття 220-2 Кримінального кодексу України)			
Шахрайство з фінансовими ресурсами (стаття 222 Кримінального кодексу України)	Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок (стаття 216 Кримінального кодексу України)	Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (стаття 211 Кримінального кодексу України)	
Маніпулювання на фондовому ринку (стаття 222-1 Кримінального кодексу України)			
Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів (стаття 224 Кримінального кодексу України)	Доведення банку до неплатоспроможності (стаття 218-1 Кримінального кодексу України)		
Приховування інформації про діяльність емітента (стаття 232-2 Кримінального кодексу України)			

Джерело: складено автором на підставі статті 216 Кримінально-процесуального кодексу України [273].

Законодавчо окремо визначено підслідність кримінальних правопорушень у фінансово-економічній сфері за слідчими Державного бюро розслідувань. У відповідності до частини 4 статті 216 Кримінально-

процесуального кодексу України, слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування злочинів:

– вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії "А", крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

– вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу

внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України [273].

Окрема увага, в кримінально-процесуальному законодавстві України приділена злочинам, визначених статтею 209 Кримінального кодексу України (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом) та статтею 209-1 Кримінального кодексу України (умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення). Так, у відповідності до частини 9 статті 216 Кримінально-процесуального кодексу України, у кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 209 і 209-1 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, який розпочав досудове розслідування або до підслідності якого відноситься злочин, що передував легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом, крім випадків, коли ці злочини віднесено згідно із цією статтею до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Фактично, досудове розслідування за даними злочинами може бути розпочато і слідчими Національної поліції, і слідчими податкової міліції або іншого правоохоронного органу, що є суб'єктом забезпечення фінансової безпеки. Вважаємо, що така ситуація створює ряд перепон у ефективному виявленні, розслідуванні, розкритті кримінальних правопорушень у даній сфері, що в свою чергу прямо впливає на фінансово-економічну безпеку України.

Враховуючи вище викладене, зауважимо, що кожний перерахований нами правоохоронний орган здійснює розслідування економічних злочинів відповідно до Кримінального процесуального кодексу України. Дана обставина фактично підтверджує відсутність державного органу відповідального за фінансову безпеку країни. Разом з тим, дана проблема вирішена в більшості країн світу. Але як ця проблема забезпечується в розвинених країнах світу. Питання реформування системи правоохоронних

органів у сфері забезпечення фінансової безпеки держави та боротьби з економічною злочинністю в розвинених країнах світу є предметом наукових досліджень багатьох вчених вже протягом тривалого часу. Що, в свою чергу, заклало підвалини формування інституційних моделей функціонування таких органів. Враховуючи багатоаспектність теоретичних розробок науковців різних країн та різницю в їх правових системах, єдиного підходу до функціонування правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку не існує.

Аналізуючи питання функціонування правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку держави, приходимо до висновку, що в світі вироблені різні форми функціонування таких органів та різні форми розподілу повноважень. Зокрема, в дослідженні О. І. Їжак Національного інституту стратегічних досліджень «Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності» виокремлюються 4 підходи функціонування правоохоронних органів в даній сфері: поліцейський, центральний, об'єднання податкових і митних органів в один правоохоронний орган, модель розподілених функцій (Таблиця 11, Таблиця 12) [274].

Таблиця 11. Підходи функціонування світових правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку державу

№ п/п	Назва підходу	Характеристика підходу	Країни
1.	Поліцейський підхід	Функції по забезпеченню фінансової безпеки держави інтегровані в діяльності поліцейських органів у вигляді одного із напрямків діяльності державного органу. При цьому, податкові та митні органи виконують функції фіскального адміністрування та не мають жодних правоохоронних функцій	Данія, Норвегія, Японія
2.	Центральний підхід	Державний орган має потужні воєнізовану структуру, є	Італія, Греція, Туреччина, Іспанія

		правоохоронним органом, має спеціалізацію щодо розслідування всіх видів економічних злочинів	
3.	Об'єднання податкових та митних органів в один правоохоронний орган	Такий орган поширює свої повноваження щодо розслідування правопорушень митного та податкового законодавства. Всі інші економічні злочини відносяться до компетенції поліції.	Австрія, Великобританія, Іспанія, Ірландія, Португалія, Нідерланди, Південна Африка
4.	Модель розподілених функцій	Злочини у сфері порушення податкового законодавства відносяться до відання поліції, при цьому податкові органи виконують функції лише податкового адміністрування. Питаннями порушення митного законодавства займаються спеціально створені правоохоронні органи (Люксембург, Фінляндія). У Швеції, Швейцарії, Німеччині і податкові, і митні органи мають власні правоохоронні органи, до компетенції яких відноситься розслідування злочинів у податковій та митній сферах відповідно.	Люксембург, Франція, Фінляндія, Чехія, Німеччина, Швейцарія, Швеція, Нова Зеландія, Австралія, Південна Коя, Індія, Канада, США, Чилі

Джерело: складено автором на підставі Їжак О. І. [274].

Таблиця 12. Розподіл повноважень щодо протидії економічної злочинності в різних країнах

Країни	Міністерство внутрішніх справ				Міністерство фінансів		Правоох. функ. подат. і митних служб	
	Майнові злочини	Фінансова розвідка	Податков і злочини	Митні злочини	Фінансова розвідка	Правоох. орган	Податкові служби	Митні служби
Інтеграція у рамках міністерства внутрішніх справ								
Словенія	√		√	√	√			
Данія	√	√	√	√				
Норвегія	√	√	√	√				
Японія	√	√	√	√				
Мексика	√		√	√	√			
Інтеграція у рамках міністерства фінансів								

Італія	✓				✓	✓		
Греція	✓				✓	✓	✓	✓
Туреччина	✓				✓	✓		✓
Ісландія	✓	✓		✓		✓		✓
Інтеграція податкових і митних служб з правоохоронними функціями								
Австрія	✓	✓					✓	✓
В. Британія	✓	✓					✓	✓
Ірландія	✓	✓					✓	✓
Нідерланди	✓	✓					✓	✓
Португалія	✓	✓					✓	✓
Іспанія	✓				✓		✓	✓
Словаччина	✓	✓			✓		✓	
Бельгія	✓		✓			✓		✓
Півд. Африка	✓				✓		✓	✓
Розподілені функції								
Люксембург	✓		✓	✓				✓
Фінляндія	✓		✓	✓				✓
Франція	✓		✓			✓		✓
Чехія	✓		✓			✓		✓
Німеччина	✓			✓			✓	✓
Нова Зеландія	✓			✓			✓	✓
Швейцарія	✓			✓			✓	✓
Швеція	✓			✓			✓	✓
Австралія	✓					✓	✓	✓
Індія	✓					✓	✓	✓
Канада	✓					✓	✓	✓
Півд. Корея	✓					✓	✓	✓
США	✓					✓	✓	✓
Чилі	✓					✓	✓	✓

Джерело: складено автором на підставі даних Effective Inter-Agency Co-operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes OECD 2012 [134].

А. К. Бекряшев та І. П. Белозеров вбачають, що ключовою проблемою функціонування правоохоронних органів, що забезпечують фінансову

безпеку держави та їх інтеграція, пов'язана з різноманітністю та багатоаспектністю економічних злочинів. Основні характеристики такого виду злочинів досить динамічно змінюється, враховуючи розвиток інформаційних технологій та вироблення нових способів здійснення правопорушень. Сьогодні, злочини у сфері порушення податкового та митного законодавства складають лише невелику частину від загальної кількості економічних злочинів. Набули поширення такі види як: порушення правил конкуренції, отримання монопольних надприбутків, кіберзлочинність, шахрайство, фальсифікація бухгалтерської звітності, порушення споживчих норм і стандартів тощо [132].

Дослідники взагалі акцентують увагу на тому, що головним критерієм, який відносить вчинення відповідних злочинів до економічних є саме метод (спосіб) їх здійснення і приховання, а не об'єкт чи суб'єкт.

У відповідності до даних звіту аудиторської компанії Pricewaterhouse Coopers значна частина економічних правопорушень вчиняється власниками та партнерами проти своїх же фінансових, публічних корпорацій та приватних підприємств [275].

При цьому, викриття більшості з них проводиться власними службами безпеки підприємств, установ, організацій (лише після проведення розслідуваних дій такими структурами, інформація передається до державних правоохоронних органів, з метою офіційного притягнення винних до відповідальності).

Окрім передання інформації щодо вчинення економічного злочину та матеріалів проведеного розслідування до правоохоронних органів, в Європі і такі методи співпраці: функціонування міжвідомчих центрів розслідування (Швеція, Фінляндія, Нідерланди); функціонування спільних слідчих груп (Данія, Португалія, Туреччина, Австрія, Нідерланди, Словенія, Люксембург, Фінляндія); спільне розпорядження персоналом та відрядження працівників (Франція, Італія, Великобританія, Іспанія, Ірландія, Бельгія, Норвегія) [274].

Погоджуємося з позицією О. І. Їжак, котрий вказує, що справжнім інноваційним підходом у функціонування правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку держави стало б функціонування такого єдиного органу, з делегуванням повноважень щодо розслідування всіх видів економічних злочинів. В окремих країнах, зокрема Норвегія та Данія, таке виокремлення органу відбувається в рамках міністерства внутрішніх справ, в інших, зокрема Італія, – в межах міністерства економіки та фінансів [274].

На нашу думку, створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечить функціонування фінансової безпеки в Україні є шляхом в усуненні недоліків в роботі вітчизняних правоохоронних органів, які є суб'єктами забезпечення такої безпеки та систематизація повноважень щодо забезпечення фінансової безпеки.

Прикладом є досвід Італійської Республіки. Так, Фінансова гвардія Італії була заснована 1 жовтня 1774 року як легкий піхотний загін, та мав назву – Легіон Світла. В 1881 році назву було змінено на Фінансову гвардію Італії. З часу заснування, повноваження даного органу постійно розширювалися. Зокрема, в 1929 році передано повноваження щодо перевірки та припинення фінансових правопорушень; в 2001 році – передані господарсько-фінансові повноваження, повноваження припинення контрабанди, боротьба з організованою злочинністю, з ухиленням від сплати податків, з незаконним обігом наркотичних засобів, з відмиванням доходів від злочинної діяльності, з фінансовим тероризмом тощо; в 2016 році – контроль над сухопутним та морським кордоном країни. Як звертає увагу І. П. Лежненко, сьогодні Фінансова гвардія Італії – державний орган, який виконує повноваження митних, податкових, прикордонних органів, здійснює правоохоронні функції у галузі фінансів [276, с. 154].

У своїй монографії «Діяльність податкової міліції: правові та організаційні засади» А. М. Куліш вказує, що Фінансова гвардія Італії є єдиною в світі воєнізованою структурою, що охоплює податкові та економічні інтереси держави. Під час здійсненні оперативно-розшукової

функції працівники даного органу керуються нормативно-правовою базою щодо проведення таких дій, що і Державно поліція [277, с. 105].

О. Ніпіаліді акцентує увагу на тому, що Фінансова гвардія Італії підпорядкована Міністерству економіки та фінансів та виконує функції судової поліції, податкової поліції, функції щодо забезпечення громадської безпеки, а також має ряд повноважень щодо попередження, розслідування та припинення податкових, фінансових, валютних злочинів [278].

Головні завдання діяльності Фінансової гвардії Італії є: здійснення митного та податкового контролю; протидія організованій злочинності; нагляд за акцизами; нагляд за проведенням торгів та здійсненням державних закупівель; захист патентів та авторських прав; захист культурної та археологічної спадщини Італії; організація взаємодії з усіма правоохоронними та контролюючими органами тощо [279, с. 208].

Структурно, Фінансова гвардія Італія складається з 20 обласних командувань, 6 міжобласних командувань, командування спеціальних відділів, інспекторське управління підготовки кадрів, повітряно-морського центрального командування, 20 відділів тилової, технічної, адміністративної підготовки, 102 командування в провінції. Зазначимо, що структура даного органу є надзвичайно розгалуженою, а тому до складу гвардії належать це тимчасові і постійні представництва за кордоном, тимчасові і постійні представництва в міжнародних організаціях [136, с. 351]. Головними департаментами Фінансової гвардії Італії є:

- Центральна служба кримінальних розслідувань (Il Servizio centrale di investigazione sulla criminalita organizzata – SCICO);
- Антитерористичне відомство (Anti Terrorismo Pronto Impiego – АТPI);
- підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю (Gruppo d'investigazione sulla criminalita organizzata – GICO), у який структурно входить підрозділ по боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів (Il Gruppo Operativo Antidroga – GOA);
- інші відділення [276, с. 156].

Центральна служба кримінальних розслідувань (SCICO) з 1993 року діє як окремий структурний підрозділ Фінансової гвардії Італії та здійснює повноваження щодо:

1) координації діяльності на центральному рівні з національним прокурором з питань боротьби з мафією;

2) збору інформації та даних щодо слідчої діяльності, котра проводиться органом, аналізує такі дані та розробляє методологію досліджень для керівництва технічною та оперативною діяльністю підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю (GICO);

3) оперативної підтримки підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю (GICO) та проведення найму працівників з особливими професійними навичками для організації та здійснення діяльності по боротьбі з організованою злочинністю.

4) надання матеріально-технічної підтримки підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю (GICO);

5) обміну інформацією з відповідними державними службами та органами поліції тощо [276, с. 158]

Антитерористичне відомство (АТPI) засноване в 1982 році та функціонує як освітній підрозділ та підрозділ з професійної підготовки з антитерористичної діяльності. Фактично, дане відомство є вузькоспеціалізованим підрозділом Фінансової гвардії Італії та не виконує антитерористичні функції у загальному розумінні. Такі функції покладено на спеціальний поліцейський спецпідрозділ NOCS (Nucleo Operative Centrale di Sicurezza – Центральна оперативна група сил безпеки) та спецпідрозділ карабінерів – GIS (Gruppo d’Intervento Sprziale – Спеціальна група втручання).

Спеціальним підрозділом, який займається розслідуванням діяльності організованої злочинності в Італії є підрозділ GICO. Саме на даний департамент Фінансової гвардії Італії покладено повноваження щодо

розслідування терористичних злочинів, організованих злочинів, контрабанда наркотичних засобів, викрадення людей тощо [276, с. 159].

Погоджуємося з позицією І. Беззуб, котра, досліджуючи питання забезпечення фінансово-економічної безпеки в Італії та діяльність Фінансової гвардії Італії, як ключового суб'єкта забезпечення фінансової безпеки в країні вказує, що «область дії даного органу є надзвичайно широкою – захист національних, європейських фінансових інтересів, боротьба з організованою злочинністю, припинення податкових злочинів, боротьба з фальсифікацією товарів та грошових знаків, контрабандою, наркотрафіком, незаконним будівництвом, відмиванням доходів одержаних незаконним шляхом, протистояння нелегальній імміграції, контроль за оподаткуванням фізичних, юридичних осіб, контроль за азартними іграми тощо». При цьому, науковець акцентує увагу, що Фінансова гвардія не має повноважень щодо самостійного застосування карних заходів до правопорушників, адже після проведення розслідування всі матеріали передаються до органів прокуратури [280]. А податкові злочини, за словами О. Ніпіаліді, які кваліфікуються як незначні правопорушення та не відносяться до компетенції Фінансової гвардії, передаються до податкової служби для розгляду справи та застосування до правопорушника адміністративної санкції [278].

Ю. В. Гаруст та М. І. Мельник вказують на позитивний ефект від функціонування Фінансової гвардії Італії та побудови системи забезпечення фінансової безпеки в країні шляхом надання максимально широкого кола повноважень в руки одного органу [135, с. 368]. З цією позицією погоджується і О. М. Резнік, який вказує, що найбільш повно про переваги роботи даного органу можуть сказати офіційні дані [136, с. 359]. Так, дослідник наводить, що у відповідності до звітів 2015 р. структурними департаментами Фінансової гвардії Італії накладено арешт на майно правопорушників у розмірі 1,1 млрд. євро, виявлено 444 факти ухилення від сплати податків з використанням міжнародних контрактів тощо.

Італійська модель функціонування системи суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави була запозичена багатьма країнами та видозмінена у відповідності до правової системи в країні та системі існуючих державних органів. Яскравим прикладом таких країн є Греція, Ісландія, Туреччина, Норвегія, Македонія, Румунія. Так, для Ісландії і Туреччини характерним є функціонування окремих митних служб із правоохоронними повноваженнями, для Греції – митних і податкових служб як правоохоронних органів. В Норвегії суб'єкт забезпечення фінансової безпеки позбавлений правоохоронної функції та має статус центрального органу із розслідування і кримінального переслідування в сфері економіки та екології. Разом з тим, Норвезьке національне управління з розслідування та кримінального переслідування злочинів у сфері економіки та навколишнього середовища має функції спеціального поліцейського відомства та органу прокурорської служби. Повноваження даного органу поширюються на проведення розслідування таких кримінальних злочинів як легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, ухилення від сплати податків і зборів, порушення законодавства про конкуренцію, шахрайство, корупція, розтрата державної і комунальної власності, порушення законодавства про бухгалтерський облік, порушення законодавства про банкрутство [136, с. 375].

За прикладом Фінансової гвардії Італії, в Румуніє на підставі Положення про організацію і діяльність Фінансової гвардії Румунії від 12.02.2010 р. функціонує Фінансова гвардія Румунії, до повноважень якої віднесено реалізація контрольних заходів у фінансово-економічній сфері, здійснення перевірок з приводу дотримання національного законодавства з метою попередження, виявлення, припинення економічних злочинів. Даний орган підпорядкований Міністерству фінансів Румунії та є єдиним правоохоронним органом, до повноважень якого належить розслідування фінансово-економічних правопорушень в Румунії.

Основними завданнями діяльності Фінансової гвардії Румунії визначено: контроль за сплатою податків і зборів; контроль за дотриманням фінансово-економічної дисципліни як державними органами, так і фізичними і юридичними особами; контроль за дотриманням цільового використання державного та місцевого бюджетів та цільовим використанням державної допомоги; контроль за дотриманням чинного національного законодавства з питання управління фінансовими і матеріальними фондами в державних компаніях [136, с. 379].

Подібні завдання діяльності визначені і у Бюро розслідування фінансових злочинів Македонії. Однак, на відміну від Фінансової гвардії Румунії, Бюро Македонії здійснює контроль за застосуванням митних правил в країні та має досить широке коло повноважень щодо здійснення експертно-комп'ютерного аналізу предметів та інформації, пов'язаної із вчинення економічних злочинів, надання експертних та рекомендаційних висновків, а також проведення оперативно-розшукових заходів, зокрема: здійснює попередні слідчі дії з метою фіксування обставин вчинення економічних злочинів, ініціює та провадить процедурні провадження у справах щодо проступків у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки [136, с. 379].

Приклад багаторічного функціонування Фінансової гвардії Італії та реального забезпечення фінансової безпеки в Італії даним правоохоронним органом, було покладено в основу створення в 2013 р. у Великобританії Національної кримінальної агенції (The National Crime Agency). Структурно даний орган складається з низки департаментів та управлінь, одне з яких має свій вектор діяльності – забезпечення фінансово-економічної безпеки та розслідування економічної злочинності. Головною метою діяльності Національної кримінальної агенції є інтеграція зусиль діючих правоохоронних органів при виконанні специфічних функцій, зокрема щодо протидії економічній злочинності державного масштабу, та підсилення цих сил новими важливими інструментами та методами, зокрема розвідка та спеціально підготовлені оперативні працівники [274].

В Австрії та Хорватії діють фінансові поліції, котрі є спеціальним підрозділом національної поліції та провадять боротьбу з податковими махінаціями, махінаціями, пов'язаними із використанням бюджетних коштів, правильністю сплати податків і зборів, правильності оподаткування рухомого та нерухомого майна. При цьому, на Фінансову поліцію Австрії покладені ще завдання, пов'язані із виявленням та розслідуванням незаконного працевлаштування іноземців, порушення правил та стандартів звітування щодо нарахування заробітної плати працівникам, здійснення контрольних заходів за правильністю провадження ліцензійних видів господарської діяльності та азартних ігор [136, с. 380].

Аналізуючи питання функціонування суб'єктів забезпечення фінансової безпеки в світі та діяльність єдиних правоохоронних органів, що здійснюють забезпечення такої безпеки, звертаємо увагу, що окремі постсоціалістичні країни в побудові системи забезпечення фінансової безпеки та функціонування відповідних органів, пішли шляхом більшості країн Європи.

Вважаємо, що одними із найуспішніших впроваджень моделі функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави на пострадянському просторі став створений в 2011 р. Департамент економічних розслідувань Республіки Казахстан та в 2012 р. Державна служба боротьби з економічними злочинами (фінансова поліція) Республіки Киргизстан [282].

Департамент економічних розслідувань Республіки Казахстан функціонує на підставі Закону Республіки Казахстану «Про правоохоронну службу» від 06.01.2011 р. та є за своїм адміністративно-правовим статусом правоохоронним органом, діяльність якого направлена на захист економічних інтересів держави і бізнесу через попередження, припинення та розслідування податкових та митних правопорушень та правопорушень у сфері фінансової діяльності. Даний департамент підпорядковується Міністерству фінансів Республіки Казахстан [282].

У відповідності до Положення про Державну службу боротьби з економічними злочинами (фінансової поліції) Республіки Киргизстан від 15 березня 2012 р., на службу покладені повноваження щодо: проведення аналізу, котрі породжують, провокують і підтримують корупційні схеми в державі; розробки та реалізації заходів, націлених на ліквідацію та попередження існування корупційних схем; запобігання, попередження, виявлення, розслідування і розкриття злочинів, вчинених службовими та посадовими особами в сфері фінансів та економіки, виявлення та усунення причин, що сприяють вчинення таких злочинів службовими та посадовими особами; запобігання, попередження, виявлення, розслідування і розкриття економічних злочинів, а також злочинів, пов'язаних із завданням шкоди державі [283].

За 2019 р. працівниками фінансової поліції Киргизстану було виявлено завдану державі шкоду на суму 86,5 млн. дол. США, що на 6,1 млн. дол. США більше ніж в 2018 р., з яких майже 69 млн. дол. США було повернуто до державного бюджету. Керівники Державної служби боротьби з економічними злочинами вказують, що дана установа щороку доводить свою ефективність. Зокрема, із повернутих до бюджету 69 млн. дол. США, на забезпечення роботи всього органу було витрачено за 2019 р. лише 2,7 млн. дол. США. За 2019 р. в Єдиному державному реєстрі було зареєстровано 915 досудових проваджень щодо вчинення корупційних злочинів [284].

З 2009 р. в Грузії функціонує Слідча служба Міністерства фінансів, котра на підставі Закону Грузії «Про Слідчу службу Міністерства фінансів Грузії» є спеціальним правоохоронним органом, котрий має статус державної підвідомчої установи, що входить до складу Міністерства фінансів Грузії та здійснює боротьбу із злочинами у фінансово-економічній сфері, проводить розслідування справ, віднесених кримінально-процесуальним законодавством до його відання. Цілями та завданнями діяльності даної служби є: попередження, виявлення економічних злочинів, проведення слідства в повному обсязі, організація та проведення експертиз; здійснення

превентивних заходів в фінансово-економічній сфері та виявлення адміністративних правопорушень; здійснення превентивних заходів, виявлення та попередження правопорушень щодо вчинення корупційних злочинів в фінансово-економічній сфері. Таким чином, Слідча служба Міністерства фінансів Грузії має вже значно вужче коло повноважень та виконує менше завдань, у порівнянні вище вказаними єдиними правоохоронними органами [136, с. 386].

В 2002 р. на підставі Закону Литви «Про службу розслідування фінансових злочинів» від 01.04.2002 р. департамент податкової поліції було реорганізовано в Службу розслідування фінансових злочинів, однією із ключових спеціалізацій даного органу визначено захист державних фінансів. У відповідності до Положення про Службу розслідування фінансових злочинів від 05.04.2002 р. затвердженого постановою Правління Литовської Республіки № 481, даний орган підпорядковується Міністерству внутрішніх справ та створений з метою розслідування та виявлення злочинів, інших правопорушень фінансової системи та зв'язаних з ними правопорушень. При цьому, головними завданнями служби визначено: захист системи державних фінансів від кримінального впливу; забезпечення виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, та інших правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням засобів Європейського Союзу та іноземної фінансової допомоги; здійснення попередження правопорушень у фінансів сфері; виявляти та розслідувати діяння, пов'язані з шахрайством, халатним веденням бухгалтерського обліку, відмивання грошей, отриманих незаконним шляхом, незаконний обіг цінних паперів; здійснення кримінальної розвідки, проведення досудового слідства, розслідування незаконної господарської та фінансової діяльності тощо [285].

Ще вужчими повноваженнями наділена Служба державних доходів Республіки Латвії, котра на підставі Закону Республіки Латвії «Про Службу державних доходів» від 28.10.1993 р. виконує ряд повноважень, пов'язаних із стягненням податків та зборів, зокрема реєстрація платників податків та

об'єктів оподаткування, стягнення податкової заборгованості, ведення обліку державного майна та забезпечення контролю за його оцінкою, купівлею, продажем, безоплатною передачею, знищенням, надання рекомендацій платникам податків щодо порядку оформлення податкових декларацій тощо. Серед усієї сукупності повноважень визначених національним законодавством, Служба державних доходів Республіки Латвії не здійснює заходи по'язані з попередженням, виявленням, розслідування правопорушень у сфері фінансово-економічної безпеки країни та не є правоохоронним органом. Фактично даний орган було створено на підставі об'єднання повноважень в 1993 р. Державної фінансової інспекції Республіки Латвії та Митного департаменту Міністерства фінансів Республіки Латвії [286].

Разом з тим, статтею 3 Закону Республіки Латвії «Про Службу державних доходів» від 28.10.1993 р., до складу Служби державних доходів належать податкова та митна поліція, котрі були створені 19.07.2017 р. на підставі ліквідації єдиного органу – фінансової поліції (Зміни до Закону «Про Службу державних доходів» від 22.06.2017 р. № 2017/132.14). Таким чином, зазначимо, що Республіка Латвія пішла протилежним шляхом та замість слідування вектору побудови єдиного суб'єкту забезпечення фінансової безпеки в країні, розділила повноваження на кілька державних установ.

Задачами податкової та митної поліції Служби державних доходів визначено: здійснення визначену законодавством оперативну діяльність з метою виявлення та попередження кримінальних правопорушень в сфері державних доходів та митної справи; проводити розслідування кримінальних справ про злочини, вчинених у сфері державних доходів та митної справи; при необхідності забезпечити безпеку державним службовцям Служби державних доходів в зв'язку з виконанням їм обов'язками та збереження об'єктів в яких вони перебувають [287].

У зв'язку із політичною нестабільністю та складною економічною ситуації в країні, для України надзвичайно великої актуальності набуло

питання забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. А тому, саме досягнення і збереження стабільності – ключова мета функціонування Уряду України. Вважаємо, що комплексне дослідження позитивного зарубіжного досвіду щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки стане базисом побудови такої системи в Україні. Використання іноземного досвіду допоможе не лише в інституційно-організаційному аспекті функціонування системи, а й в процесі розробки законодавчої бази. За результатами проведеного аналізу функціонування різних моделей побудови системи забезпечення фінансової безпеки держави та особливостей функціонування національних єдиних правоохоронних органів, зазначимо, що на нашу думку, найбільш вдалим є досвід організації італійської моделі. Саме досвід Італійської Республіки може стати базисом в побудові фундаменту вирішення проблеми фінансової безпеки держави. Однак, зауважимо, що всі новації в даній сфері в Україні мають бути направлені на всебічний захищати соціально-економічних інтересів країни, її територіальної цілісності, суверенітету та незалежності.

Залучення італійського досвіду показало свою дієвість у багатьох країнах світу. При цьому, використання італійського досвіду щодо функціонування єдиного правоохоронного органу в сфері забезпечення фінансової безпеки держави має свої переваги і для України, зокрема: даний єдиний орган має широке коло повноважень в сфері забезпечення фінансової безпеки, при цьому врегулювання даної сфери повністю сконцентровано в межах одного органу; реалізуються ефективні заходи щодо протидії економічній злочинності та заходи оперативно-розшукової діяльності; наявна дієва структуризація функціонування єдиного правоохоронного органу – орган розділений на департаменти, за кожним з яких закріплений напрям щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

Фактичне використання позитивного зарубіжного досвіду втілюється в Україні в ухваленні Закону України «Про бюро економічної безпеки України». Саме функціонування даного органу унеможливорює дублювання і

пересікання повноважень з іншими правоохоронними органами України, а створене Бюро економічної безпеки України є органом з чітко визначеними підслідністю та повноваженнями у сфері економічної злочинності та забезпечення фінансової безпеки. Справжньою новелою правоохоронної системи є те, що Бюро функціонує як аналітичний правоохоронний орган з використанням ризик-орієнтованих підходів у реалізації своїх функцій та повноважень. А також законодавчо закріплено можливість реалізації аналітично-інформаційної та інформаційно-пошукової роботи, направленої на попередження, виявлення, подолання передумов вчинення економічних злочинів.

3.2. Концепція реформування системи фінансової безпеки України

З 1991 року Україна пройшла шлях від командно-адміністративних методів управління державними справами та планової економіки до побудови власної економічної системи на засадах ринкового розвитку економіки. При цьому, відбулося формування ключових підвалин розвитку держави та суверенітету в основоположних сферах суспільного життя. Ю. В. Гаруст та В. І. Мельник зазначають, що наша держава не лише отримала міжнародне визнання як рівноправного суб'єкта світового співтовариства, а й за роки незалежності, утвердилась у такому статусі. Погоджуємося з науковцями, котрі стверджують, що навіть враховуючи даний факт, сьогодні неможливо говорити про Україну, як про країну із функціонуванням ефективної системи забезпечення економічної та фінансової безпеки. Неабиякої актуальності набуває питання існування дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки, адже існує ряд загроз, які створюють дестабілізуючий вплив на економічне життя держави.

В. І. Савчук, Я. В. Орлова стверджують, що ключовими загрозами розвитку вітчизняної економічної та фінансової сфери є:

- 1) недосконалість законодавства у фінансово-економічній сфері;

- 2) низький, пасивний рівень інвестиційної діяльності в країні та відсутність чіткого інвестиційного законодавства;
- 3) недосконала бюджетна політика, високий рівень дефіциту Держбюджету, надзвичайно низький рівень бюджетної дисципліни;
- 4) недосконалість політики у сфері банківської діяльності та слабкість всієї системи;
- 5) неефективна податкова політика державних органів, розвиток тіньової економіки;
- 6) штучність курсу вітчизняної грошової одиниці;
- 7) низький рівень розвитку страхового та фондового ринків [288, с. 156].

О. М. Підхомний у дисертаційному дослідженні «Фінансова безпека України: методологічний аналіз та стратегічні орієнтири» стверджує, що головним стратегічним орієнтиром для практиків та науковців має стати Концепція фінансової безпеки. Ми погоджуємося з даним висновком, адже наявність концептуального документу має надзвичайно важливе значення для фінансової безпеки держави. Даним документом мають визначатися не лише головні поняття та засади функціонування даної системи, а й окреслитися проблеми такої сфери, формуватися шляхи вирішення проблем, а також перспективні кроки розвитку системи забезпечення фінансової безпеки України. Концепція може стати джерелом концептуальних ідей щодо загальнодержавних стратегій економічного та фінансового розвитку [289, с. 394].

В Україні є діюча Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвалена Кабінетом Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Зауважимо, що даний документ є таким, що не відповідає сучасним вимогам та потребам, що перед ним ставляться. Передумовою прийняття Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері була світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., що прямо вплинула на економічне та соціально-політичне становище України. Криза 2008-2009

рр. вказала на значну вразливість фінансової системи України. Однак, фінансова криза, яка розпочалась з 2014 р. і триває до сьогодні, виявила нові проблеми у фінансово-економічній сфері та нові виклики для правового забезпечення фінансової безпеки держави, котрі на жаль не вирішені до цього часу.

У відповідності до положень Концепції, метою її прийняття є визначення основних засад та напрямів державної політики щодо забезпечення національної безпеки держави у фінансовій сфері, а також визначення концептуальних засад формування ефективного та дієвого механізму державного управління ризиками у фінансовій сфері, спрямованого на запобігання кризовим явищам та мінімізацію їх наслідків, забезпечить ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави. Концепція направлена на розв'язання проблем функціонування безпеки у бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору, у податковій сфері, у сфері фінансів реального сектору економіки, у банківській сфері, у сфері функціонування валютного ринку, у сфері функціонування фондового ринку, у сфері небанківського фінансового сектору [94].

Положеннями Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері визначено, що очікувані результати її реалізації дадуть змогу: 1) вирішити питання щодо забезпечення захисту національних інтересів держави у разі виникнення та поглиблення загроз у фінансовій сфері; 2) розробити механізм державного управління ризиками у фінансовій сфері; 3) мінімізувати наслідки глобальних загроз у разі їх виникнення, що сприятиме збалансованості фінансової сфери і забезпечить ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави [94].

У зв'язку із відсутністю належної законодавчої ініціативи та наявності реальної потреби сучасності, розробка проектів Концепції фінансової

безпеки України знайшла своє відображення в дослідженнях вітчизняних науковців. Зокрема, М. М. Єрмошенко визначає, що така Концепція має стати частиною Концепції економічної безпеки України. До структури Концепції фінансової безпеки України, на думку дослідника, мають увійти наступні складові: принципи організації фінансової безпеки; цілі та мета забезпечення фінансової безпеки; ключові національні інтереси у фінансовій сфері; методи забезпечення фінансової безпеки; перелік реальних та потенційних загроз безпеці; базові напрямки державної політики у даній сфері; обґрунтування необхідності розробки Стратегії фінансової безпеки України [290, с. 199].

О. О. Бригінець у своєму дисертаційному дослідженні «Правове забезпечення фінансової безпеки України» визначає недоліки нині діючої Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері та пропонує внести зміни до неї шляхом доповнення її положеннями щодо: окреслення параметрів та критеріїв фінансової системи України, котрі повністю відповідають потребам фінансової безпеки; розробки методичного прогнозування, виявлення та запобігання виникнення факторів, що спричиняють виникненню загроз фінансовій безпеці; організації ефективної системи органів державного фінансового контролю; визначення предметів, об'єкту та параметрів контролю за забезпеченням фінансової безпеки держави; формування механізмів фінансової політики, котрі нейтралізують негативний вплив на фінансову безпеку; визначення геофінансових масштабів впливу на Україну [13, с. 384].

На думку науковця, внесення таких змін допоможе у формування системи фінансової безпеки України, побудові ефективного механізму її функціонування та окреслення концептуальних засад в даній сфері, котрі мають можливість виступити базисом законодавчих нововведень.

У 2016 р. В. А. Некрасов, В. І. Мельник та О. Є. Користін запропонували проект Концепції протидії економічній злочинності в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки України. Метою

даної Концепції визначено вдосконалення правоохоронної діяльності в системі державно-правового захисту розвитку підприємництва, створення фіскальної системи держави на основі визначення стратегічних напрямів і формування науково обґрунтованого нормативно-правового структурно-функціонального забезпечення Служби фінансових розслідувань України як єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансово-економічну безпеку в державі [291, с. 35].

Особливе місце в змісті Концепції було відведено органу фінансових розслідувань як єдиному правоохоронному органу який буде забезпечувати фінансову безпеку України. Сьогодні, в рамках реформування системи правоохоронних органів та ліквідації податкової міліції, комітетом податкової та митної політики ВР України визначено як основний, проект Закону про Бюро економічної безпеки України від 02.07.2020 № 3087-д, у відповідності до якого пропонується створити Бюро економічної безпеки України, а не Служби фінансових розслідувань України [203]. Вказаний законопроект пройшов перше читання та його вже включено до порядку денного Верховної Ради України до другого читання. Концептуально цим законопроектом закріплено за Бюро відповідальність за фінансову безпеку України.

А. М. Калантай у своїй роботі «Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів» стверджує, що концепція виступає базисним документів, положення якої знаходять своє продовження та обґрунтування в стратегіях. Саме стратегію автор визначає як основу опрацювання державної фінансової політики, визначення національних інтересів, пріоритетів та цілей [292, с. 153].

Концептуальні основи розвитку системи фінансової безпеки України були закладені в Указі Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» від 28.04.2004 р. № 493/2004 [293] та Указі Президента України «Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» від

12.02.2007 р. № 105 [294].

Однак обидві стратегії втратили чинність на підставі Указу Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Президента України» від 07.07.2015 р. №368/2015 [295] та Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» від 26.05.2015 р. №287/2015 відповідно [296].

Протягом останніх 5-ти років в Україні, актуальною була Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. Основними цілями даної Стратегії визначені:

1) мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави;

2) утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО [297].

Однак Стратегія національної безпеки України втратила чинність на підставі Указу Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р. Даним Указом затверджено нову Стратегію національної безпеки України, у відповідності до якої головна ціль державної політики національної безпеки є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Положеннями нової Стратегії визначено, що для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити стале і динамічне економічне зростання і для цього необхідно: 1) захистити права власності; 2) розвивати ринкову конкуренцію; 3) створити конкурентні умови для залучення інвестицій; 4) забезпечити дерегуляцію та не допускати тиску на

бізнес; 5) удосконалити законодавство про організацію судової влади та забезпечити справедливе правосуддя; 6) забезпечити стале функціонування фінансової системи; 7) сприяти розвитку авіаційної та космічної галузей; 8) створити сприятливі, зокрема фінансові умови, для розвитку науки, забезпечити розбудову науково-дослідницької інфраструктури; 9) реформувати земельні відносини; 10) модернізувати транспортну інфраструктуру. [297].

Поряд із офіційно прийнятою Верховною Радою України Стратегією національної безпеки України, Ю. В. Гаруст та В. І. Мельник у своїй монографії «Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект» висловлюють власну позицію, щодо можливості та необхідності прийняття Стратегії економічної безпеки. Сукупність ключових питань, які має врегульовувати Стратегія складають: мета, завдання та об'єкти державної стратегії фінансово-економічної безпеки; принципи реалізації державної політики щодо забезпечення економічної безпеки; загрози економічній безпеці держави; критерії та параметри безпеки; механізми та міра економічної політики; діяльність держави по забезпеченню економічної безпеки та функціонування органів державного контролю [135, с. 428].

На нашу думку, прийняття Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері та Стратегія національної безпеки України стало важливим кроком щодо організації дієвої та ефективно системи фінансової безпеки в Україні. Разом з тим, жоден із діючих або актів, що втратили чинність, не вирішили багатьох актуальних проблемних питань. Вважаємо, що прийняття лише концептуальних законодавчих актів розвитку сфери забезпечення фінансово-економічної безпеки є недостатнім. Для побудови реально діючої та ефективно функціонуючої системи фінансової безпеки в Україні першочерговим є реформування всієї сфери загалом. Дане реформування повинна мати кілька векторів: вектор законодавчого розвитку; вектор інституційно-організаційного реформування; вектор кадрового

забезпечення; вектор інформаційно-аналітичного дослідження. На підтвердження даної позиції, В. І. Савчук та Я. В. Орлова стверджують, що вся система фінансово-економічної безпеки держави представлена у вигляді сукупності організаційних та інституційних структур, об'єднані між собою формами і методами їх використання [288, с. 146].

Р. В. Мамочка досліджуючи питання реформування системи фінансово-економічної безпеки держави говорить про систему організаційно-правових, теоретико-методичних, інформаційних заходів, котрі реалізуються відповідними уповноваженими суб'єктами за для захисту фінансово-економічних інтересів та їх охорони від будь-яких посягань [299, с. 18].

Вважаємо, що об'єднуючою є позиція Т. Л. Желюк, де науковець розглядає систему забезпечення фінансово-економічної безпеки як систему державних заходів, котрі направлені за забезпечення економічної стабільності та поступового розвитку, при якому відбувається гарантування економічних та соціальних інтересів громадян, макроекономічна стабільність, забезпечення економічної незалежності та збереження цілісності в державі [300, с. 628].

Враховуючи все вище викладене, а також наукові дослідження Ю. В. Гаруста та В. І. Мельника, зазначимо, що складовими системи фінансової безпеки держави є: нормативно-правова, інституційно-організаційна, кадрова, інформаційно-аналітична складові. Вважаємо, що саме такі складові частини повинні бути відображені в Концепції реформування системи фінансової безпеки України (Таблиця 13).

Таблиця 13. Структура Концепції реформування системи фінансової безпеки України.

		Мета Концепції реформування системи фінансової безпеки України
		Цілі Концепції реформування системи фінансової безпеки України

Концепція реформування системи фінансової безпеки України	Загальні положення	Завдання Концепції реформування системи фінансової безпеки України
	Нормативно-правова складова	Спеціальний закон щодо забезпечення фінансової безпеки України
		Спеціальний закон щодо функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України
	Інституційно-організаційна складова	Особливості внутрішньої організації функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України
	Кадрова складова	Особливості проведення кадрової політики в єдиному правоохоронному органі, що забезпечує фінансову безпеку держави, організація сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів
Інформаційно-аналітична складова	Особливості проведення моніторингу, аналізу прийнятих рішень, дослідження проблем функціонування органу.	

Джерело: складено автором.

Концепція реформування системи фінансової безпеки України має закласти базові засади створення чітко визначеної відповідальності за забезпечення фінансової безпеки держави та боротьби з економічною злочинністю, що, в свою чергу, прямо вплине на зменшення проявів корупційних правопорушень в контролюючих та правоохоронних органах. Сама Концепція повинна відображати ключові напрямки реформування даної сфери, а також загальну оптимізацію структури правоохоронних органів та контролюючих органів, враховуючи сучасну потребу – необхідність створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Щодо оптимізації правоохоронних та контролюючих

органів, то вона має відбуватися шляхом реформування всіх структурних ланок правоохоронних органів з чітким окресленням функцій та завдань щодо забезпечення фінансової безпеки в Україні; оптимізації кількісних показників функціонування контролюючих органів в даній сфері; усунення будь-якого дублювання та паралелізму в діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення фінансової безпеки України; реальне створення єдиної державної служби фінансової безпеки України, з чітким окресленням повноважень, функцій, завдань та окресленою компетенцією в даній сфері.

Вважаємо, що для більш об'ємного та більш ефективного відображення необхідних векторів реформування системи фінансової безпеки в державі, доречним є визначити наступні складові Концепції реформування системи фінансової безпеки України, які відповідають складовим системи фінансової безпеки держави: 1) загальні положення, де будуть закріплені сучасні засади прийняття Концепції – мета, цілі та завдання; 2) нормативно-правова складова – обґрунтування необхідності прийняття стратегічно-важливих нормативно-правових актів (спеціального закону щодо забезпечення фінансової безпеки України, спеціального закону щодо функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України); 3) інституційно-організаційна – визначення системи реформування правоохоронних та контролюючих органів щодо забезпечення фінансової безпеки держави; 4) кадрова складова – особливості проведення кадрової політики в правоохоронних та контролюючих органах, що забезпечують фінансову безпеку держави; 5) інформаційно-аналітична складова – особливості проведення моніторингу, аналізу прийнятих рішень, дослідження проблем функціонування органу.

Метою Концепції реформування системи фінансової безпеки України є: вихід України з економічної кризи, котра розпочалась в 2014 р. та триває до сьогодні, а також побудова сприятливого інвестиційного клімату і забезпечення економічної безпеки країни за рахунок внутрішніх резервів.

Цілями Концепції реформування системи фінансової безпеки України

є: 1) забезпечення фінансової безпеки в державі; 2) протидія економічній злочинності та збільшення надходжень до Державного бюджету України, шляхом поступового зниження рівня тіньової економіки; 3) захист суб'єктів господарської діяльності – платників податків від будь-яких корупційних та інших посягань з боку правоохоронних органів і контролюючих органів, шляхом фактичного не втручання в їх господарську діяльність; 4) ефективний контроль за використанням коштів Державного бюджету та ліквідація схем щодо їх розкрадання та виведення в офшори; 5) збільшення надходжень до Державного бюджету без збільшення податкового навантаження завдяки аналітичному дослідженню кожного ланцюга постачання від імпортера чи виробника до кінцевого споживача.

Завданнями Концепції реформування системи фінансової безпеки України є: 1) формування сучасної ефективної системи забезпечення економічної безпеки України; 2) запровадження нової ідеології функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України як діяльності щодо забезпечення реалізації прав, свобод громадян, зміцнення демократичних інститутів, запобігання можливих зловживанням; 3) організація функціонування всієї системи правоохоронних та контролюючих органів на засадах реалізації завдань та функцій новоствореного правоохоронного органу; 4) побудова сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, з метою забезпечення ефективної роботи єдиного правоохоронного органу; 5) запровадження дієвої та ефективної системи державного та громадського контролю за діяльністю новоствореного правоохоронного органу.

Звертаємо вагу, що запропонована нами Концепція реформування системи фінансової безпеки України побудована на засадах реформування системи правоохоронних та контролюючих органів та зумовлена необхідністю створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Враховуючи це, вважаємо, що діяльність новоствореного правоохоронного органу має ґрунтуватися на принципах:

дотримання прав і свобод людини та громадянина; законності та верховенства права; забезпечення незалежності даного єдиного правоохоронного органу від будь-якого політичного та іншого незаконного впливу; відкритості та доброчесності в діяльності правоохоронного органу; ефективній взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями; дієвому парламентському, судовому та громадському контролю за діяльністю даного органу; посилення профілактичних функцій у протидії економічній злочинності.

Вважаємо, що базис нормативно-правової складової Концепції реформування системи фінансової безпеки України має бути утворений прийняттям двох базових законів в даній сфері: спеціального закону щодо забезпечення фінансової безпеки України та спеціального закону щодо функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. Адже належна та дієва законодавча база є ключом до ефективного функціонування всієї системи фінансової безпеки держави.

Так, А. С. Галинський та В. М. Геєць, ще у 2004 р. досліджуючи питання розробки та прийняття Стратегії економічного і соціального розвитку України 2004-2015 рр. також звертають увагу на те, що ключовим моментом в проблематиці ефективного і дієвого функціонування системи фінансової безпеки держави є відсутніх основоположних нормативно-правових актів програмного значення та утверджених довгострокових концепцій реформування та розвитку системи [301, с. 346].

Підтримуємо позицію О. О. Бригінця, який у своєму дисертаційному дослідженні «Правове забезпечення фінансової безпеки України» приходять до висновку, щодо необхідності прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України». При цьому, науковець вказує, що реалізуючи комплексний і системний підхід до удосконалення законодавства України у сфері забезпечення фінансової безпеки держави, слід виходити з того, що відповідний базовий закон має утворювати підґрунтя для формування даного сегмента. Його основними завданнями мають бути: виділення складових

фінансової безпеки у діяльності держави; створення якісно нових можливостей ефективного функціонування усіх способів і засобів, якими забезпечується фінансова безпека держави; впровадження єдиного узгодженого механізму функціонування системи забезпечення фінансової безпеки, у тому числі, забезпечення ефективної координації дій суб'єктів, що володіють правовим статусом у зазначеній сфері, а також впровадження системного підходу до планування та забезпечення виконання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки. Фактично, даний закон, як вказує дослідник, заповнить правовий вакуум, що утворився з 1991 р. та дозволить визначити вектор зусиль суб'єктів, що забезпечують фінансову безпеку України у одному напрямку [13, с. 426].

Аналізуючи положення викладені в дисертаційному дослідженні з приводу прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України», зауважимо, що такий вектор розвитку вітчизняного законодавства є доречним в умовах сучасного стану економіки. Адже у статті 17 Конституції України закріплено, що однією з найважливіших функцій України та справою всього українського народу є забезпечення економічної безпеки [35]. При цьому, ключовим елементом економічної безпеки держави є саме фінансова безпека, яка потребує першочергового належного правового регулювання.

Вважаємо, що метою фінансової безпеки держави має стати реальне забезпечення відповідного рівня безпеки людини, суспільства та всієї держави від будь-яких потенційних та вже існуючих, внутрішніх та зовнішніх чинників та явищ, котрі прямо або опосередковано створюють небезпеку ключовим національним інтересам у фінансовій сфері.

Прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України» дозволить: визначити дефініції, що є основоположними у процесі функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки держави; окреслити національні інтереси у сфері фінансової безпеки держави; сформулювати правове положення суб'єктів фінансової безпеки держави;

визначити принципи, на підставі яких відбудеться забезпечення фінансової безпеки держави; розкриє основні напрями державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки держави; визначити загрози, що заважають належним чином забезпечувати фінансову безпеку держави; розробити порядок реалізації контрольних заходів стосовно забезпечення фінансової безпеки держави [13, с. 427].

Положеннями Закону України «Про основи фінансової безпеки України» мають бути закріплені базові принципи забезпечення фінансової безпеки, серед яких слід виокремити: забезпечення фінансових інтересів особи, суспільства і держави, та їх взаємну відповідальність; своєчасність і адекватність заходів захисту національних фінансових інтересів від реальним і потенційних загроз; пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права у фінансових відносинах; надання переваги договірним відносинам у розв'язанні внутрішніх та зовнішніх конфліктів фінансового характеру; забезпечення національної фінансової безпеки з урахування міжнародної безпеки у фінансовій сфері; чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні фінансової безпеки [13, с. 427].

Разом з тим, зауважимо, що питання прийняття Закону України «Про основи фінансової безпеки України» до сьогодні залишається виключно в науковій площині. У Верховній Раді України не зареєстровано жодного проекту закону, метою якого є забезпечення ефективного розвитку фінансової безпеки України та окреслення основних дефініцій, засад, принципів функціонування системи.

Щодо необхідності спеціального закону щодо функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України, то Верховною Радою України вже 28.01.2021 р. прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», яким закріплено, що Бюро економічної безпеки України є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення,

розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [302].

Основними завданнями функціонування Бюро є: 1) запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; 2) участь у забезпеченні економічної безпеки держави шляхом комплексної протидії кримінальним правопорушенням, які несуть суттєвий негативний вплив на національну економіку, сприяють її тінізації, витоку капіталу та іншим негативним явищам, які уповільнюють темпи економічного зростання та загрожують національним інтересам у сфері економіки; 3) збирання та аналіз інформації щодо економічної злочинності, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому [302].

Бюро економічної безпеки України відповідно до покладених на нього завдань: 1) проводить оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування; 2) здійснює розшук осіб, які переховуються від органів слідства та суду за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності; 3) здійснює аналітичне забезпечення досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності; 4) збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, факторів, що їх детермінують, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру в цій сфері; 5) залучає у межах компетенції на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців; 6) здійснює правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, на підставі законів та міжнародних договорів України; 7) за письмовим рішенням Директора Бюро економічної безпеки України або його заступника, погодженим із прокурором, створює спільні слідчі групи, відповідно до цього Закону, інших законів та міжнародних

договорів України; 8) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Бюро економічної безпеки України, бере участь у формуванні державного замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців у відповідних сферах; 9) формує аналітичні матеріали з метою оцінювання загроз та ризиків щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; 10) провадить діяльність із зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; 11) за рішенням Директора Бюро економічної безпеки України, погодженим з прокурором, витребовує від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; 12) витребовує за рішенням керівника структурного підрозділу органу Бюро економічної безпеки України та одержує в установленому законом порядку від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання повноважень Бюро економічної безпеки України; 13) ознайомлюється в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України; 14) ініціює у закордонних юрисдикційних органах розгляд справ про захист прав та інтересів держави з питань, що стосуються виконання обов'язків Бюро економічної безпеки України, виступає як представник держави під час розгляду таких справ, залучає з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних; 15) за пред'явлення службового посвідчення особи, які мають спеціальне звання мають право входити безперешкодно до державних

органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю; 16) надсилає державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій; 17) вносить подання прокурору про звернення до суду з метою визнання недійсним правочину за наявності підстав, передбачених законом, а також право бути залученим за своєю заявою до таких справ як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору; 18) одержує у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [302].

Інституційно-організаційна складова Концепції реформування системи фінансової безпеки України передбачає внутрішньо-організаційні перетворення всередині правоохоронних та контролюючих органів, що забезпечують фінансову безпеку держави. Завдання протидії економічній злочинності належать Генеральній прокуратурі України, Службі безпеки України, Національній поліції України, Національному антикорупційному бюро України, податковій міліції Державної фіскальної служби України. Окрім цього, окремим державним органам ще належать завдання щодо проведення контрольно-перевірочних заходів, зокрема, Рахунковій палаті України, Пенсійному фонду України, Національному банку України, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державній фіскальній службі України, Державній аудиторській службі України. При цьому, Службою фінансового моніторингу України та Державною фіскальною службою України проводиться моніторинг фінансових операцій [302].

Окрім надзвичайного розпорошення завдань серед державних органів щодо забезпечення фінансової безпеки в країні, окремим питанням залишається ефективність функціонування такої розширеної інституційно-організаційної системи. У відповідності до офіційних даних статистики Офісом Генерального прокурора у 2019 році було зареєстровано 1287 кримінальних проваджень за ухилення від сплати податків. Водночас на стадії досудового розслідування у цьому році було закрито 262 кримінальні провадження, з яких 259 – за відсутності складу/події кримінального правопорушення. Результатами судового розгляду відповідних справ за визначений період у Єдиному державному реєстрі судових рішень наявні всього 18 вироків, а саме: 10 обвинувальних вироків, із яких 3 – на підставі угод про визнання винуватості та 8 виправдувальних вироків. Така статистика свідчить про недостатньо ефективну роботу в першу чергу податкової міліції у розслідуванні економічних злочинів, необхідність позбавити правоохоронні органи від невластивих їм функцій та відокремити правоохоронну функцію від сервісної функції податкової [302].

Аналізуючи законодавчі ініціативи, а також наукові розробки щодо питання функціонування в Україні єдиного правоохоронного органу що забезпечує фінансову безпеку держави, вважаємо за можливе стверджувати, що для максимально ефективного функціонування даного органу, в ньому мають бути утворені: 1) аналітичний підрозділ з визначення ризикових чи протизаконних операцій; 2) підрозділ з проведення аудиту суб'єктів господарювання; 3) підрозділ фінансових розслідувань; 4) науково-тренінговий центр. Основні завдання діяльності ключових підрозділів єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України визначені в Таблиці 14.

Таблиця 14. Структура єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

№ п/п	Назва підрозділу	Завдання підрозділу
1.	Аналітичний підрозділ з визначення ризикових чи протизаконних операцій	<ul style="list-style-type: none"> - створення потужного аналітичного безконтактного механізму виявлення порушників вітчизняного законодавства; - виявлення схем протизаконних мінімізації податків та розкрадань бюджетних коштів; - виявлення повного кола осіб (суб'єктів господарювання) причетних до економічних правопорушень; - встановлення фактичної ціни реалізації імпортованих товарно-матеріальних цінностей кінцевому споживачу та отриманого доходу по всій схемі від ввозу до кінцевого продажу; - визначення фактичної собівартості вироблених вітчизняних товарно-матеріальних цінностей та отриманого доходу по всій схемі від виробництва до продажу кінцевому споживачу; - контроль за походженням коштів виведених в офшори; - встановлення фактичних кінцевих отримувачів міжнародної фінансової допомоги та перевірка ефективності її використання; - надання порушнику можливості виправитись без кримінального переслідування (добровільне погашення збитків державного бюджету).
2.	Підрозділ з проведення аудиту суб'єктів господарювання	<ul style="list-style-type: none"> - проведення, на підставі отриманих аналітичних досліджень, контрольно-перевірочних заходів без фактичного виходу на підприємство; - проведення контрольно-перевірочних заходів на підставі заяви суб'єкта господарювання; - проведення митного пост аудиту (після завершення процедури митного контролю та митного оформлення випущених в обіг товарів) у разі встановлення порушення; - мінімізація контактів з суб'єктами підприємницької діяльності при здійсненні контрольних заходів (електронна перевірка);

		<ul style="list-style-type: none"> - документальне оформлення виявлених економічних правопорушень; - підготовка та передача перевірочних матеріалів про зафіксоване правопорушення до слідчого підрозділу.
3.	Підрозділ фінансових розслідувань	<ul style="list-style-type: none"> - проведення досудового розслідування кримінальних проваджень по економічним злочинам (розділ 7 КК України «Злочини у сфері господарської діяльності»); - проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих дій; - захист суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції та рейдерських захоплень; - зниження рівня «тіньової економіки» та її криміналізації; - запровадження «електронного кримінального провадження»; - зосередження в повноваженнях детектива функцій слідчого та оперативного працівника.
4.	Науково-тренінговий центр	<ul style="list-style-type: none"> - створення сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів для новоствореного правоохоронного органу; - розробка нормативних та методичних документів для ефективної діяльності органу.

Джерело: складено автором.

Враховуючи функціональні обов'язки нині діючих правоохоронних та контролюючих органів, окреслення саме таких основних підрозділів єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави не є випадковим. Організація таких підрозділів єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави допоможе: оптимізувати органи, на які покладено завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень; підвищити ефективність виконання завдань щодо забезпечення фінансової безпеки; мінімізувати витрати Державного бюджету України на утримання державних службовців (Таблиця 15).

Таблиця 15. Система державних органів, управлінь та департаментів, які замінюються новими підрозділами єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави.

№ п/п	Назва підрозділу	Державні органи, управління та департаменти, які замінюються новими підрозділами єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави
1.	Аналітичний підрозділ з визначення ризикових чи протизаконних операцій	<ul style="list-style-type: none"> - Державну Службу фінансового моніторингу; - Департамент стратегічного планування, звітності та координації здійснення державного фінансового контролю Державної аудиторської служби України; - Департамент моніторингу ризикових операцій Державної податкової служби України; - Департамент маркетингу та управління митними ризиками Державної митної служби України;
2.	Підрозділ з проведення аудиту суб'єктів господарювання	<ul style="list-style-type: none"> - Департамент аудиту Державної податкової служби України; - Департаменти контролю різних галузей економіки Державної аудиторської служби України;
3.	Підрозділ фінансових розслідувань	<ul style="list-style-type: none"> - Оперативні підрозділи Державної фіскальної служби України; - слідчі підрозділи фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України; - Головне управління внутрішньої безпеки Державної фіскальної служби України; - Підрозділи контррозвідального захисту інтересів держави в сфері економічної безпеки Служби безпеки України; - Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції; - Відповідні підрозділи Генеральної прокуратури України;
4	Науковий тренінговий центр	Створюється з наукових фахівців які мають наукові досягнення в сфері забезпечення фінансової системи України

Джерело: складено автором.

Побудова сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, внутрішня організація роботи працівників єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави створить реальні передумови для

ефективної роботи такого органу. Поряд із прийняття спеціальних законодавчих актів, які чітко окреслять сферу забезпечення фінансової безпеки України, необхідним залишається прийняття підзаконних актів направлених на організацію кадрової політики, основними з яких є: Положення про затвердження структури та переліку посад працівників державного органу; Положення про оголошення, організацію і проведення конкурсу на зайняття вакантної посади; Положення про Типові професійно-кваліфікаційні характеристики посадових осіб єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про затвердження Типових посадових інструкцій працівників єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про затвердження Типових правил внутрішнього службового розпорядку; Положення про оцінювання роботи працівників єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про проведення планового та позапланового внутрішнього аудиту; Положення про упорядкування структури апарату органу; Положення про підвищення рівня професійної компетентності працівників єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про відпустки працівників єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про преміювання працівників єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави; Положення про Порядок здійснення дисциплінарних проваджень та інші.

Щодо інформаційно-аналітичної складової Концепції реформування системи фінансової безпеки України, зазначимо, що як складова концептуального законодавчого документу, дана складова – є абсолютною новелою. Жодна діюча концепція у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки не акцентує увагу на обробці і аналізі фактичних даних з метою обґрунтування, усунення недоліків в роботі і подальшого прийняття рішень. Вважаємо таке нехтування сучасними методами організації системи,

котрі дозволяють всебічно аналізувати діяльність державного управління в даній сфері – непрофесійним.

Інформаційно-аналітична діяльність на думку В. М. Варенко є сукупністю дій на основі концепцій, методів, засобів, нормативно-методичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень [303, с. 325]. Г. Сілкова стверджує, що інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності [304, с. 15].

Як сукупність інформаційних процесів (пошук, збір, переробка інформації), необхідних для якісного та ефективного процесу управління визначають інформаційно-аналітичну діяльність І. В. Захарова та Л. Я. Філіпова [305, с.261].

Фактично як інформаційно-аналітична діяльність загалом, так і інформаційно-аналітична складова Концепції реформування системи фінансової безпеки України відображає: процес моніторингу прийнятих рішень та результати його виконання; збір інформації щодо діяльності державного органу – суб'єкта прийняття рішень; накопичення і обробка такої інформації; дослідження проблем функціонування системи фінансової безпеки та недоліків попередньо прийнятих рішень та вчинених дій; формування позитивного досвіду організації роботи та виконання завдань єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави, а також загальне функціонування системи фінансової безпеки в Україні.

Таким чином, підсумовуючи вище викладений матеріал, зазначимо, що ключовим напрямком удосконалення адміністративно-правового механізму та адміністративно-правових засад забезпечення фінансової безпеки держави є побудова функціональної системи фінансової безпеки країни через призму ефективної і дієвої боротьби з економічною злочинністю. Особливе місце в даному процесі займає Бюро економічної безпеки України як ключового

суб'єкта забезпечення фінансової безпеки України, діяльність якого виступає гарантом забезпечення законності в державі та одним з найважливіших національних пріоритетів. Ухвалений закон, яким визначається адміністративно-правовий статус даного органу сьогодні є базовим на шляху забезпечення економічного розвитку, добробуту населення та мінімізація «тіньової» економіки в Україні. Разом з тим, існуючі законодавчі і інституційно-організаційні прогалини, недоліки та проблеми в сфері забезпечення фінансової безпеки створюють передумови для більшої вразливості вітчизняної економіки перед факторами світового характеру. Однією із ключових передумов створення Бюро економічної безпеки України є пошук шляхів подолання корупції. Саме Бюро має виступити рушійною силою щодо підвищення авторитету державної влади, забезпечення прав і свобод громадян, в тому числі і в економічній сфері, забезпечення законності на всіх рівнях. Викладені в даному дослідженні новації не мають вичерпного характеру та можуть стати базисом для подальшого дослідження проблеми адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Висновки до розділу 3:

Отже, проаналізувавши адміністративно-правовий механізм функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України, дослідивши світовий досвід забезпечення фінансової безпеки через призму функціонування єдиного правоохоронного органу та розробивши організаційно-правові засади запровадження Концепції реформування системи фінансової безпеки України, можна зробити наступні висновки:

1. Вивчивши підходи функціонування світових правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку державу та дослідивши розподіл повноважень щодо протидії економічній злочинності в різних країнах, нами доведено, що комплексне дослідження позитивного зарубіжного досвіду

щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки може виступити базисом побудови такої системи в Україні. Використання іноземного досвіду допоможе не лише в інституційно-організаційному аспекті функціонування системи, а й в процесі розробки законодавчої бази. В ході дослідження розглянувши досвід функціонування Фінансової гвардії Італії, Національної кримінальної агенції Великої Британії, Фінансової гвардії Румунії, Фінансової гвардії Румунії, Бюро Македонії, Фінансової поліції Хорватії, Фінансової поліції Австрії, Департаменту економічних розслідувань Казахстану, Державної служби боротьби з економічними злочинами Киргизстану, Слідчої служби Міністерства фінансів Грузії, Служби розслідування фінансових злочинів Литви та Служби державних доходів Республіки Латвії, ми можемо стверджувати про доречність запровадження в Україні моделі, яка діє в Італійській республіці, як найефективнішого інструмента захисту фінансово-економічних інтересів країни.

2. Запропоновано прийняти Концепцію реформування системи фінансової безпеки України, структура якої вміщує загальні положення, нормативно-правову складову, інституційно-організаційну складову, кадрову складову, інформаційно-аналітична складову.

3. Обґрунтовано мету Концепції реформування системи фінансової безпеки України як вихід України з економічної кризи, котра розпочалась в 2014 р. та триває до сьогодні, а також побудова сприятливого інвестиційного клімату і забезпечення економічної безпеки країни за рахунок внутрішніх резервів.

4. Встановлено, що цілями Концепції реформування системи фінансової безпеки України є: 1) забезпечення фінансової безпеки в державі; 2) протидія економічній злочинності та збільшення надходжень до Державного бюджету України, шляхом поступового зниження рівня тіньової економіки; 3) захист суб'єктів господарської діяльності – платників податків від будь-яких корупційних та інших посягань з боку правоохоронних органів і контролюючих органів, шляхом фактичного не втручання в їх господарську

діяльність; 4) ефективний контроль за використанням коштів Державного бюджету та ліквідація схем щодо їх розкрадання та виведення в офшори; 5) збільшення надходжень до Державного бюджету без збільшення податкового навантаження завдяки аналітичному дослідженню кожного ланцюга постачання від імпортера чи виробника до кінцевого споживача.

5. Доведено, що завданнями Концепції реформування системи фінансової безпеки України є: 1) формування сучасної ефективної системи забезпечення економічної безпеки України; 2) запровадження нової ідеології функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України як діяльності щодо забезпечення реалізації прав, свобод громадян, зміцнення демократичних інститутів, запобігання можливих зловживанням; 3) організація функціонування всієї системи правоохоронних та контролюючих органів на засадах реалізації завдань та функцій новоствореного правоохоронного органу; 4) побудова сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, з метою забезпечення ефективної роботи єдиного правоохоронного органу; 5) запровадження дієвої та ефективної системи державного та громадського контролю за діяльністю новоствореного правоохоронного органу.

6. Обґрунтовано інформаційно-аналітичну складову Концепції реформування системи фінансової безпеки України як абсолютну новелу з поміж нині діючих концепцій в даній сфері. Інформаційно-аналітична складова обґрунтує та узгодить: процес моніторингу прийнятих рішень та результати його виконання; збір інформації щодо діяльності державного органу – суб'єкта прийняття рішень; накопичення і обробка такої інформації; дослідження проблем функціонування системи фінансової безпеки та недоліків попередньо прийнятих рішень та вчинених дій; формування позитивного досвіду організації роботи та виконання завдань єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави, а також загальне функціонування системи фінансової безпеки в Україні

7. Запропоновано прийняти Закон України «Про основи фінансової

безпеки України», головними завданнями якого мають бути: виділення складових фінансової безпеки у діяльності держави; створення якісно нових можливостей ефективного функціонування усіх способів і засобів, якими забезпечується фінансова безпека держави; впровадження єдиного узгодженого механізму функціонування системи забезпечення фінансової безпеки, у тому числі, забезпечення ефективної координації дій суб'єктів, що володіють правовим статусом у зазначеній сфері, а також впровадження системного підходу до планування та забезпечення виконання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки.

8. Доведено максимальну ефективність функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України через виділення в ньому таких основних підрозділів: 1) аналітичний підрозділ з визначення ризикових чи протизаконних операцій; 2) підрозділ з проведення аудиту суб'єктів господарювання; 3) підрозділ фінансових розслідувань; 4) науково-тренінговий центр.

9. Визначено, що поряд із прийняття спеціальних законодавчих актів, які чітко окреслять сферу забезпечення фінансової безпеки України, необхідним залишається прийняття підзаконних актів направлених на організацію кадрової політики в межах такого органу.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проведено теоретичне узагальнення наукових розробок та окреслено шляхи визначення адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. А саме:

1. Проаналізовано стан розвитку відносин у фінансовій сфері та визначено його таким, що має стрімкий характер, адже постійно з'являються якісно нові проблеми та питання, які потребують ретельного вивчення та швидкого вирішення. Сучасна вітчизняна законодавча база не завжди може настільки швидко реагувати на такі зміни, цим самим створює прогалини та колізії в правовому регулюванні. Встановлено, що сьогодні Україна визнана державою з найслабшим рівнем фінансової безпеки в Європі. Передумовами такого значного послаблення стала економічна криза, котра вплинула на інвестиційний клімат, підвищила залежність від іноземного капіталу, збільшила розмір державного боргу, зріс рівень корупції в країні тощо. У ході дослідження обґрунтовано, що фінансова безпека є головною складовою економічної безпеки та відповідно частиною національної безпеки. Запропоновано розширити систему фінансової безпеки держави та представити її у вигляді: кредитно-банківська, бюджетна, податкова, боргова, грошово-валютна, страхова, фондово-інвестиційна безпеки та безпека небанківського фінансового сектору економіки.

2. Обґрунтовано правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні. Визначено, що наявність уніфікованої нормативно-правової бази є основою процесу побудови та функціонування фінансової безпеки в державі. Встановлено, що генезис законодавчого регулювання сфери функціонування фінансової безпеки в Україні розпочався з прийняттям Закону УРСР «Про економічну самостійність Української РСР»

від 03.08.1990 р. та Декларації про державний суверенітет від 16.07.1990 р. Доведено, що правове регулювання сфери забезпечення фінансової безпеки можна представити у вигляді трьох рівнів. Основний рівень, який є базовим рівнем правового регулювання сфери та охоплює законодавчі акти, які мають визначальне значення для врегулювання сфери; функціональний рівень – рівень правового регулювання в основі якого є спеціальні нормативно-правові акти, які забезпечують функціонування всієї сфери; стратегічний рівень, який формується на підставі стратегічних документів розвитку сфери.

3. Окреслено систему забезпечення фінансової безпеки провідних країн світу та запропоновано виокремити чотири базові підходи щодо окреслення принципів інституційної та управлінської організації в сфері забезпечення фінансової безпеки провідних країнах світу: 1) поліцейський принцип організації та управління; 2) централізований принцип організації та управління; 3) підхід об'єднання податкових і митних служб у єдиний правоохоронний орган; 4) інституційна організація з широким розподілом повноважень. Визначено переваги використання досвіду країн централізованого принципу організації та управління в сфері забезпечення фінансової безпеки: відсутнє розпорошення повноважень між різними державними правоохоронними та контролюючими органами; охоплюється вся система фінансової безпеки; спостерігається більша ефективність у запобіганні і прогнозуванні будь-яких внутрішніх та зовнішніх ризиків в сфері фінансової безпеки.

4. Визначено суб'єкти забезпечення фінансової безпеки держави як суб'єктів фінансових відносин, діяльність яких спрямована на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави та проявляється через застосування системи інституційно-правових та організаційних заходів впливу, або є тими суб'єктами, які своїми діями реалізувати конституційне право на формування органів державної влади, діяльність яких в подальшому в тій чи іншій мірі буде направлена на забезпечення фінансової безпеки держави. Акцентовано увагу на прийняття

нового Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», у відповідності до якого створюється новий державний орган – Бюро економічної безпеки України, що має статус державного правоохоронного органу, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності. Доведено, що до початку фактичного виконання повноважень новоствореним Бюро економічної безпеки України, правоохоронними органами, які є суб'єктами забезпечення фінансової безпеки України є Національна поліція, податкова міліція Державної фіскальної служби України, Державне бюро розслідування, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Прокуратура України.

5. З'ясовано адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку державу як відповідне правове становище такого органу з урахуванням специфік окресленими його адміністративною правосуб'єктністю. Фактично під даною категорією можна розуміти систему суспільних відносин правоохоронного характеру, що визначається державою, шляхом закріплення в положеннях чинного законодавства завдання, функції, повноваження та відповідальність, котрі реалізуються через діяльність суб'єктів таких відносин.

Запропоновано до структурних елементів адміністративно-правового статусу правоохоронного органу віднести мету діяльності, завдання, функції, повноваження, відповідальність, що може найбільш повно охарактеризувати загальне функціонування органу та його статус. З'ясовано, що в законодавчих актах України не визначені такі структурні елементи адміністративно-правового статусу єдиного правоохоронного органу як мета та функції. В ході дослідження було доведено, що метою функціонування правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку держави є забезпечення фінансової безпеки України шляхом побудов та дієвого функціонування системи своєчасного виявлення та усунення системних

загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому. Запропоновано виділити такі функції діяльності правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України: оперативно-розшукова діяльність, досудове розслідування, превентивна та профілактична діяльність, взаємодія з правоохоронними та іншими державними і недержавними органами щодо забезпечення фінансової безпеки України.

6. Доведено, що положення Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» щодо повноважень новоствореного органу необхідно доповнити наступними пунктами: приймати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії економічній злочинності; проводити інформаційну взаємодію з усіма правоохоронними органами, органами державної влади і управління; розробляти і затверджувати методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; розробляти і затверджувати методику розслідування, кримінального аналізу, аналізу ризиків економічних злочинів; приймати участь в розробці проектів міжнародних договорів України у сфері запобігання та боротьби з кримінальними правопорушеннями, котрі віднесені до компетенції даного органу.

7. Встановлено діяльність правоохоронних органів, що забезпечують фінансову безпеку провідних країн світ. Проаналізовано досвід функціонування Фінансової гвардії Італії, Національної кримінальної агенції Великої Британії, Фінансової гвардії Румунії, Фінансової гвардії Румунії, Бюро Македонії, Фінансової поліції Хорватії, Фінансової поліції Австрії, Департаменту економічних розслідувань Казахстану, Державної служби боротьби з економічними злочинами Киргизстану, Слідчої служби Міністерства фінансів Грузії, Служби розслідування фінансових злочинів Литви та Служби державних доходів Республіки Латвії. Обґрунтовано, що модель функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує

фінансову безпеку країни є найбільш ефективною та дієвою щодо побудови системи державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки.

8. З метою виходу України з економічної кризи, котра розпочалась в 2014 р. та триває до сьогодні, а також побудови сприятливого інвестиційного клімату і забезпечення економічної безпеки України за рахунок внутрішніх резервів запропоновано прийняти Концепцію реформування системи фінансової безпеки України, завданнями якої є: 1) формування сучасної ефективною системи забезпечення економічної безпеки України; 2) запровадження нової ідеології функціонування єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України як діяльності щодо забезпечення реалізації прав, свобод громадян, зміцнення демократичних інститутів, запобігання можливих зловживанням; 3) організація функціонування всієї системи правоохоронних та контролюючих органів на засадах реалізації завдань та функцій новоствореного правоохоронного органу; 4) побудова сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, з метою забезпечення ефективною роботи єдиного правоохоронного органу; 5) запровадження дієвої та ефективною системи державного та громадського контролю за діяльністю новоствореного правоохоронного органу.

Запропонована Концепція реформування системи фінансової безпеки України має інноваційний характер, адже направлена на всебічне вирішення проблеми модернізації системи фінансової безпеки держави. Обґрунтовано, що найбільш доречно структурувати Концепцію шляхом включення наступних складових: загальні положення, нормативно-правова складова, інституційно-організаційна складова, кадрова складова та інформаційно-аналітична складова. В межах дослідження деталізовано найбільш ефективну структуру єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку державу та доведено оптимізацію системи державних органів, управлінь та департаментів, через виокремлення повноважень нових підрозділів єдиного правоохоронного, що забезпечує фінансову безпеку держави.

9. Запропоновано прийняти Закон України «Про основи фінансової безпеки України», положеннями якого буде визначено правову категорію «фінансова безпека» та окреслено складові фінансової безпеки держави; створено нові можливості ефективного функціонування способів і засобів, якими забезпечується фінансова безпека держави; окреслено узгодженого механізму функціонування системи забезпечення фінансової безпеки; запроваджено системний підхід до планування та забезпечення виконання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2012. Вип.24. С. 108-113.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. К.: НІСД, 2016. 528 с.
3. Ляпустин Е. В., Темнов Е. И. Цицерон, Марк Тулий. О государстве; О законах; О старости; О дружбе; Об обязанностях; Речи; Письма. М. : Мысль, 1999. 782 с.
4. Rothschild E. What is Security? *Dacdalus*. 1995. Summer. P. 61–65.
5. Нікітін Ю. В. Національна безпека України в сучасних умовах: ризики і фактори впливу. *Юридична наука*. 2015. № 2. С. 141-148.
6. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія. К. : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
7. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки України, автореферат дисертації для здобуття наук. ступ. д.ю.н., спеціальність 12.00.07., Ірпінь, 2017. 22 с.
8. Засулько С. С. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення техногенної безпеки в Україні : дис. ... канд. юрид. наук, спеціальність: 12.00.07. Київ, 2005. 226 с
9. Система економічної безпеки держави: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т.1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний та ін.; за заг. ред. Г. В. Козаченко. Луганськ: Елтон-2, 2010. 282 с.
10. История древнего мира / под ред. И. М. Дьяконова, В. Д. Нероной, И. С. Свеницкой. М., 1982. Кн. 2. 470 с.
11. Войтович В. Українська міфологія: підручник. К.: Либідь, 2002. 664 с.
12. Сенчагова В. К. Экономическая безопасность России: общий курс: учебник. М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. 815 с.

13. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки України: дис. ... докт. юрид. наук, спец.: 12.00.07. Ірпінь, 2017. 460 с.
14. Кирін А. В. Теорія адміністративно-деліктного права: автореф. дис. на соискание учен. степени докт. юрид. наук. М.: ФГБОУ ВПО Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ, 2012. 57 с.
15. Новий тлумачний словник української мови. К.: Акапіт, 1999. Т. 3. 380 с.
16. Юридична енциклопедія. К. : «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1998. Т. 1. 672 с.
17. Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення основних понять : ДСТУ 2156. К.: Держстандарт України, 1993. 32 с.
18. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять : ДСТУ 3891. К.: Держстандарт України, 1999. 21 с.
19. Кривошеєв К. О. Фінансова безпека країни: теоретико-правовий аналіз. *Правові горизонти*. 2018 № 12. С. 28-34
20. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. №2469-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/page>.
21. Липпман У. Общественное мнение: монографія. М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. 384 с.
22. Morgenthau Hans J. In Defense of the National Interest. University Press of America. 1982. 306 p.
23. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: навч. посібник. Хмельницький; К.: Вид-во «Кондор», 2007. 616 с.
24. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України: навч. посіб. / Г. П. Ситник: у 3 ч. Ч. 3: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. К.: НАДУ, 2010. 208 с.
25. Качинський А. Б. Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи. К., Нац. акад. служби безпеки України. 2003. 151 с.

26. The Insecurity Dilemma: National, Regime, and State Securities in the Third World, edited by Brian. L. Job. London, Boulder: Lynne Rienner, 1992, 257 p.
27. Kaufman D., McKittrick J., Loney T. US National Security: A Framework for Analysis. Lexington, MA. "Lexington Books", 1985, p. 12.
28. No Right to Fight: The Modern Implications of Japan's Pacifist Postwar Constitution. Yale Journal of International Law. Vol. 33. Issue 1 (Winter 2008). 266 p.
29. Гончаренко О. М. Методологічні засади розробки нової редакції Концепції національної безпеки України. *Національна безпека*. 2001. Вип. 4. С. 6-7.
30. Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія. К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. 168 с.
31. Різник С. В. Конституція України в умовах загроз національній безпеці України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. №2. С. 82-85.
32. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України : монографія. К. : Текст, 2003. 600 с.
33. Чуйко З. Д. Питання конституційних засад національної безпеки в Україні. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 3 (54). С. 137–139.
34. Бригінець О. О. Теоретико-правові основи дослідження проблем безпеки держави. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2016. № 6 (22). С. 108-111.
35. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
36. Global Peace Index: дослідники відзначили стабілізацію на Сході України. URL: <https://www.dw.com>.
37. Україна поліпшила позиції у «рейтингу тероризму». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/20/novyna/bezpeka/ukrayina-polipshyla-rozuczii-rejtynhu-teroryzmu>.

38. Індекс економічної свободи за 2019 р. URL: Режим доступу: <https://ueff.org/uk/indeksy/75-indeks-ekonomichnoi-svobody-ukrainy>
39. Попова С. М., Попова Л. М. Основні складові національної безпеки України. *Наше право*. 2013. № 13. С. 54-60.
40. Глазов О. В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники. *Наукові праці*. Вип. 143. Том 155. С. 42-47.
41. Яремко І.І. Економічна безпека як складова національної безпеки держави. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/22426/1/43-Yaremko-74-75.pdf>
42. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: від 29.10.2013 № 1277 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html.
43. Національний інститут стратегічних досліджень. Сутність і сучасний стан економічної безпеки України. Концептуальні засади економічної безпеки. URL: <http://www.niss.gov.ua/book/rozdil/binko.htm>.
44. Бандурка О. М. Основи економічної безпеки: підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2003. 236 с.
45. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави: підручник. К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 140 с.
46. Новикова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. Донецьк: Издательство «Прима», 2006. 407 с
47. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. К.: Знання, 2009. 647 с.
48. Статистичні дані щодо рівня фінансової безпеки країн світу. URL: <https://www.businessinsider.com/>
49. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. К. : Фенікс, 1999. 338 с.

50. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 32.
51. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. №12. С. 266-272.
52. Луцик-Дубова Т. О. Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2012. № 22. С. 2-7.
53. Дмитренко Е. О. Місце та роль фінансово-правової відповідальності у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України. *Фінансове право*. 2018. № 4 (18). С. 39-42.
54. Тихонова О. В. Методологічні засади визначення дефініції «фінансова безпека». *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 139-143.
55. Макарик О. В. Місце та роль фінансової безпеки в загальній системі національної безпеки. *Наукові праці НУХТ*. 2009. № 29. С. 125-127.
56. Марина А. С. Фінансова безпека України: проблеми та перспективи. *Економічний часопис XXI*. 2013. № 7. С. 46-49.
57. Грицюк Н. А. Методичні підходи до обґрунтування індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Проблеми науки*. 2008. № 6. С. 31-35.
58. Крупка М. І. Фінансово-економічні аспекти безпеки інноваційного підприємництва. *Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники*. 2002. № 3. С. 107-123.
59. Івашко О. В. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 61-66.
60. Гусаров С.М. Актуальні питання фінансової безпеки держави. Актуальні питання безпеки фінансової системи держави: *збірник наукових*

праця міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. м. Харків. 2014. 290 с.

61. Смирнов С. М. Обґрунтування шляхів забезпечення фінансової безпеки. *Бізнес та інтелектуальний капітал*. 2013. № 5. С. 90-99.

62. Кишакевич Б. Ю. Формування системи фінансової безпеки України в умовах глобалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.7. С. 202-207.

63. Барановський О. І. Фінансова безпека держави. *Фінанси України*. 1996. № 11. С. 19–34.

64. Підхомний М. О. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири: дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.08. Львів, 2015. 440 с.

65. Підхомний О. Фінансова безпека України в умовах глобалізації : монографія. Львів: СПОЛОМ, 2012. 360 с.

66. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія. К.: НІСД, 1997. 144 с.

67. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. К.: ВЦ КНТЕУ, 2001. 309 с.

68. Кириченко О. А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 10. С. 22-26;

69. Колісник О. Альтернативні підходи в теорії безпеки і їх застосування у фінансовій науці. *Наукові записки: зб. наук. праць каф. екон. аналізу. Тернопільського національного економічного університету*. 2006. № 15. С. 121-123;

70. Костирко Р. О., Темнікова Н. В. Фінансова безпека держави та фінансова спроможність підприємств: аналіз сучасного стану та взаємозв'язку. *Фінанси України*. 2013. № 4. С. 117-126.

71. Костюченко В. М. Концептуальні підходи до визначення фінансової безпеки в умовах глобалізації світової економіки (обліковий вимір). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : економіка*. 2010. Вип. 29. Ч. 1. С. 360-363;
72. Сухоруков А. І. Національна економічна безпека: навчальний посібник. Житомир: ПП Рута, 2010. 384 с.
73. Судакова О. М. Фінансова складова економічної безпеки підприємства. *Схід*. 2013. № 4. С. 78-88.
74. Бригинец А. А., Бригинец А. В. Правовые особенности функционирования и развития безопасности государства. *Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata»*. 2016. № 12/3 (300). С. 15-18.
75. Радзивіл К. С. До питання правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (21). С. 49-52.
76. Колодизев О. М. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5941/1/10_30_47.pdf
77. Декларація про державний суверенітет від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
78. Кривошеєв К. О. Правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні. *Правові горизонти*. 2019 № 14. С. 60-68.
79. Про економічну самостійність Української РСР: Закон УРСР від 03.08.1990 №142-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-12>
80. Патарідзе-Вишинська М. В. Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 1 (34). С. 169-190.
81. Про проголошення незалежності України: Постановою Верховної Ради України від 24.08.1991 р. №1427-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

82. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. №2343-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

83. Пархоменко Н. М. З'ясування дійсного змісту категорій «форма» та «джерело» права як передумова ефективної реалізації прав і свобод людини і громадянина. Проблеми реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні: монографія. К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2007. С. 216–236.

84. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. №964-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

85. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/paran355#n355>

86. Про національну безпеку України: пояснювальна записка до проекту закону України від 27.02.2018 р. №8068. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH68400A.html

87. Омельченко Н. М., Коваленко М. М. Фінансовий контроль як складова фінансової безпеки України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/4/04.pdf>

88. Про систему державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

89. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

90. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

91. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#Text>

92. Положенням про Державну службу фінансового моніторингу України: постанова КМУ від 29.07.2015 р. № 537. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#n2>
93. Концепція національної безпеки України: постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 р. №3/97-ВР. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=13342&pf35401=24861>
94. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/569-2012-%D1%80>
95. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. №2411-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
96. Програми діяльності Кабінету Міністрів України були продовжені та більш детально розкриті в Концепції національної безпеки України: постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 р. №3/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>
97. Геєць В. М. Концепція економічної безпеки України. Дослідження Інституту економічного прогнозування НАН України. К.: Логос, 1999. 56 с.
98. Марчук В. П. Словник юридичних термінів: навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 128 с.
99. Словник термінів і визначень з курсу «Загальна теорія держави і права»: учбовий посібник для слухачів. К.: УАВС, 1993. 260 с.
100. Програма діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Верховної Ради України від 15.10.1996 р. №412/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/412/96-вр/print1532871680808161>
101. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0060665-07>

102. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
103. Денисенко М. П., Колісніченко П. Т. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки. *Економічна наука*. 2017. № 6. С. 15-19.
104. Завгородня С. П. Система державного управління у сфері економічної безпеки України: теоретичний аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2016. 236 с.
105. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>.
106. Криштанович М. Ф. Європейський досвід державного управління органами поліції та можливості його використання в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/4/02.pdf>.
107. Інформація про поліцію Данії. URL: <https://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Denmark>
108. Кривошеєв К.О. Особливості централізованого підходу організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки Французької Республіки. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2019 р.).
109. Centralizacja a decentralizacja / *Gazeta policyjna*. 2003. № 48.
110. Смирнов Л. П. Современное сосояние и перспективы развития Национальной жандармерии Франции. *Право и безопасность*. 2004. № 4 (13). URL: http://www.dpr.ru/pravo/pravo_10_8.htm
111. Livre Blanc sur la Défense et la Sécurité Nationale 2008. Rapport officiel. Paris: La documentation Française, 2008. 350 p.
112. Чекаленко Л. Д., Васильєва М. О. Національна безпека Франції: концептуальна складова, механізми реалізації. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2530

113. Андрущенко В. Л., Данілов О. Д. Податкові системи зарубіжних країн. К., 2004. 325 с.
114. Онищенко В. О., Матковський А. В. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2014. № 26 (1). С. 85-97.
115. Кривошеєв К.О. Забезпечення фінансової безпеки в країнах Західної Європи. *Актуальні проблеми національного законодавства: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 28 листопада 2019 року)*.
116. Кобзєва Т. А. Адміністративно-правове забезпечення управління фінансовою системою України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 423 с.
117. Притула Н. В. Досвід забезпечення економічної безпеки в зарубіжних країнах. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
118. Резнік О. М. Порівняльний аналіз сутності економічної безпеки України та країн європейського союзу. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/43179/1/Reznik_Comparative_analysis_of_the_economic_essence.pdf
119. Уряд ФРН схвалив нову стратегію безпеки. URL: <https://www.dw.com/uk/уряд-фрн-схвалив-нову-стратегію-безпеки/a-19397330>
120. Мандрагеля В. А. Національна безпека: пошук нових підходів. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2010. №1 (2). С. 56-62.
121. Белозеров В. К. Концептуальные подходы к обеспечению безопасности и обороны современной Германии. URL: http://www.isras.ru/abstract_bank/1208530214.pdf
122. Онищенко В. О., Матковський А. В. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2014. № 26 (1). С. 85-97.

123. Тимошенко О. В. Досвід європейських країн щодо формування та забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Економіка та держава*. 2015. № 4. С. 52-58.
124. Нижник В. М. Економічна безпека України в системі євроатлантичних інтеграційних процесів: навч. посіб. Хмельницький: ХНУ, 2008. 440 с.
125. Система державного управління Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України / авт.-упоряд. : Ю. В. Ковбасюк, С. В. Загороднюк, П. І. Крайнік ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2010. 76 с.
126. Степанов В. А. Повноваження Федерального уряду Німеччину в галузі зовнішньої політики. *Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід*. 2013. Ч. 2. 20. С. 137-147.
127. Геєць В. М. Про єдність і суперечності у розвитку суспільства, держави та економіки. *Фінанси України*. 2012. № 10. С. 4-23.
128. Морозов В. С. Офіційний рівень організаційно-консультаційного забезпечення міжнародного бізнесу у Німеччині. *Стратегія розвитку України*. 2014. № 1. С. 133-145.
129. White paper on German Security policy and the future of the Bundeswehr. URL: www.bmvg.de.
130. Прилепский А. І. Формування механізму забезпечення економічної безпеки в народно-господарському комплексі: дис. ... канд. екон. наук:08.00.05. Москва, 1999. 222 с.
131. Організація перевірок та функціонування податкових органів у ФРН. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/16832/>
132. Бекряшев А. К., Белозеров И. П. Теневая экономика и экономическая преступность. Электронный учебник. 2003. URL: <http://newasp.omskreg.ru/bekryash/sitemap.htm>
133. Pricewaterhouse Coopers Cybercrime: protecting against the growing threat. Global Economic Crime Survey. PricewaterhouseCoopers. November 2011.

URL: http://www.pwc.com/en_GX/gx/economic-crime-survey/assets/GECS_GLOBAL_REPORT.pdf

134. Effective Inter-Agency Co-operation in Fighting Tax Crimes and Other Financial Crimes OECD. 2012. 75 p. URL: <http://www.oecd.org/ctp/exchangeofinformation/50559545.pdf>

135. Гаруст Ю. В. та Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2019. 460 с.

136. Рєзнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: монографія. Суми, Сумський державний університет, 2018. 475 с.

137. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. Аверянова. Москва: ПБОЮЛ Григорян А. Ф., 2002. 264 с.

138. Проблемы общей теории права и государства / под ред. В. С. Нерсесянца. Москва: Норма, 2004. 813 с.

139. Комаров С. Общая теория государства и права: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрайт, 1997. 416 с.

140. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.

141. Чуйко З. Д. Конституційно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. №8. С. 81-89.

142. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф., Золотарьова Н. І. Адміністративне право України: основні поняття: навчальний посібник. Київ: ГАН, 2005. 232 с.

143. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. 2017. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4944/vnulpurn201683770.pdf>

144. Ревак І. О., Прокопенко В. Ю. Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки держави. Інформаційна та економічна безпека (INFECO-2010): матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 2010. URL: file:///C:/Users/123/Downloads/soi_2010_3_73.pdf
145. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.
146. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.
147. Саєнко О. Зміцнення економічної безпеки як чинник ефективного функціонування економічної системи: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01. Одеса, 2010. 20 с.
148. Присяжнюк А. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави. *Форум права*. 2011. № 1. С. 808-813.
149. Лекарь С. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1. С. 15-20.
150. Користін О. Теоретико-методологічні й організаційні проблеми забезпечення економічної безпеки. *Право України*. 2010. № 5. С. 17-25.
151. Ковальчук А. Державний механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки: теоретико-правовий аспект. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 2. С. 136-140.
152. Гбур З. В. Основні функції держави у сфері забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 2 (25). С. 1-9.
153. Макарик О. В. Місце та роль фінансової безпеки в загальній системі національної безпеки. *Наукові праці НУХТ*. 2009. № 29. С. 125-127.
154. Ковальчук А. Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. Київ: Парламентське видавництво, 2007. 488с.

155. Романенко О. Р. Фінанси: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 294 с.
156. Гаруст Ю. В., Кобзева Т. А. Організаційно-правова структура фінансової системи України за сферами виникнення фінансових відносин. *Форум права*, 2015. № 5. С. 27-39.
157. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): навч. посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 360 с.
158. Іващенко О. В., Гельман В. М. Фінансово-економічна безпека держави. *Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2013. № 2 (1). С. 121-132.
159. Користін О. Є., Бортник О. Є. Актуалізація окремих напрямів правоохоронної діяльності у протидії економічній злочинності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 118-125.
160. Детюк А. Правоохоронні органи як суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави. *Підприємство, господарство і право*. 2009. № 12 (168). С. 33-37.
161. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник под ред. А. М. Бандурки. Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. 350 с.
162. Кривошеєв К. О. Правоохоронні органи як суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2020. № 3. С. 62-69.
163. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : навч. посіб. К. : Атіка, 2002. 576 с.
164. Колодій А., Олійник А. Правознавство: підручник. К.: Правова єдність ВАВ, 2009. 792 с.
165. Тевлін Р. Про поняття «правоохоронні органи» у широкому та вузькому розумінні. *Радянське право*. 1985. № 7. С. 51–54.
166. Бостан С., Гусарєв С., Пархоменко Н. Теорія держави і права: навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2013. 348 с.

167. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004. 20 с
168. Загуменна Ю. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. *Право і безпека*. 2010. Вип. № 3 (35). С. 145-150.
169. Лихова С. Про визначення поняття «правоохоронні органи». *Радянське право*. 1984. № 11. С. 74-76.
170. Нагорна В. Класифікація органів сектору безпеки та оборони України. Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 267-269.
171. Фіолевський Д. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. посібн. К.: Кондор, 2006. 324 с.
172. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
173. Інструкція про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним відділом Державної судової адміністрації України: наказ Державної судової адміністрації України від 29.07.2011 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-05#Text>
174. Договір про порядок перебування та взаємодії співробітників правоохоронних органів на територіях держав-учасниць СНД від 04.06.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_836#Text
175. Півненко В. Прокурорський нагляд в Україні: навч. посібник. Харків: Харків юридичний, 2008. 304 с.
176. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
177. Про національну поліцію: Закон України від 05.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

178. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>
179. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>
180. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. №1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
181. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21 грудня 2016 року № VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19#n372>
182. Митним кодексом України від 13.03.2012 №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
183. Положення про Державну податкову службу України затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/227-2019-%D0%BF>
184. Положення про Державну аудиторську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>
185. Мельник В. І. Кожен п'ятий. Як в Україні карають за економічні злочини та що з цим робити? URL: https://protocol.ua/ua/kogen_p_yatyy_yak_v_ukraini_karayut_za_ekonomichni_zlochiny_ta_shcho_z_tsim_robiti/
186. Харко Д. М. Кримінологічні проблеми щодо визначення поняття та ознак сучасної економічної злочинності як фактора тінізації економіки України. URL: <http://www.apdp.in.ua/v55/119.pdf>
187. Стрельцов Є. Л. Економічна злочинність в Україні: курс лекцій. Одеса: АО БАХВА, 1997. 572 с.
188. Попович В. М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки: монографія. Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001. 524 с.

189. Кравчук С. Й. Економічна злочинність в Україні. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/116-ekonomchna-zlochinnst-v-ukran-kravchuk-sy.html>

190. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 книгах. Книга 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчинення окремих видів злочинів. Київ: Ін Юре, 2007. 712с.

191. Бойко А. М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження): монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 380 с.

192. Скакун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. С. 155-161.

193. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

194. Єдиний звіт Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://data.gov.ua/dataset/4d8e1ba8-f036-4fbd-827c-fc3282fd0258>

195. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 830. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text>

196. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки: Наказ Національної поліції України від 07.11.2015 р. № 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0704915-19#Text>

197. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 р. № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2019-%D0%BF>

198. Звіт роботи Служби безпеки України, даним правоохоронним органом за 2019 р. URL: https://24tv.ua/ru/skolkih_osudili_za_gosizmenu_i_terrorizm_v_2019_rezultaty_raboty_kontrrazvedki_n1255286

199. Звіт роботи Національного антикорупційного бюро України.
URL: <https://nabu.gov.ua/reports>
200. Стратегічною програмою діяльності Державного бюро розслідування на 2017-2022 рр. URL: <https://dbr.gov.ua/strategicna-programa-dialnosti>
201. Звіт Державного бюро розслідування за 2019 рік. URL: <https://dbr.gov.ua/report/zvit-pro-diyalnist-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan-za-2019-rik>
202. Діяльність податкової міліції. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
203. Про Бюро економічної безпеки: пояснювальна записка до проекту Закону України від 02.07.2020 р. № 3087-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68182
204. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Верховної Ради України від 04.10.2019 р. №188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20#Text>
205. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>.
206. Про Національне бюро фінансової безпеки України: Пояснювальна записка до проекту Закону України від 19.03.2018 № 8157. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676
207. Чубань В. С., Пасинчук К. М. Теоретико-правові аспекти фінансової безпеки України. Збірник матеріалів круглого столу (пам'яті проф. О. Г. Мурашина). 2015. С. 152-157.
208. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правові основи створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. С. 16-24.
209. Кривошеєв К.О. Правова основа створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України.

Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2020 р.).

210. Рябченко О. П., Мацюк В. Я., Соломенко Г. В. Актуальні питання створення в Україні органу із забезпечення фінансової безпеки держави. *Правова просвіта*. 2017. № 11. С. 1-5.

211. Беззуб І. Проблеми та перспективи створення Національного бюро фінансової безпеки в Україні. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3586:problemi-ta-perspektivi-stvorennya-natsionalnogo-byuro-finansovojibezpeki-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382

212. Дослідження Центру Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-vykonavchykh-ta-pravookhoronnykh-organiv-vlady-otsinka-diialnosti-uriadu-liutyi-2020r>

213. Про Національне бюро фінансової безпеки України: висновок Головного науково-експертного управління від 18.04.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676

214. При Національне бюро фінансової безпеки України: висновок Головного науково-експертного управління від 03.05.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63691

215. Про Національне бюро фінансової безпеки України: проект Закону України від 20.03.2018 р. № 8157-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63691

216. Про Національне бюро фінансової безпеки України: висновок Головного науково-експертного управління від 03.05.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63691

217. Про правові засади організації та діяльності Фінансової поліції: проект Закону України від 03.04.20 р. № 8157-2. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63782

218. Про Бюро фінансових розслідувань: проект Закону України від 30.08.2019 р. № 1208 . URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66516
219. Про Національне бюро фінансової безпеки України: проект Закону України від 10.09.2019 р. № 1208-1. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66785
220. Про Бюро фінансових розслідувань: проект Закону України від 18.09.2019 р. № 1208-2. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887
221. Про Бюро економічної безпеки: проект Закону України № 3087 від 19.02.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68182
222. Про Бюро економічної безпеки: проект Закону України № 3087-1 від 06.03.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68332
223. Про Бюро економічної безпеки України: проект Закону України від 02.07.2020 р. № 3087-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331
224. Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2003. 704 с.
225. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (гол. ред.). К.: Українська енциклопедія, 2003. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
226. Барахін А. Б. Великий юридичний енциклопедичний словник. Москва: Книжковий світ, 2005. 720 с.
227. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. К: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
228. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. К.: Алерта, 2011. 520 с.
229. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. 627 с.

230. Курило С. Л. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. *Форум права*. 2012. № 1. С. 523-526.
231. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95-98.
232. Безпалова О. І., Горбач Д. О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. URL: file:///C:/Users/123/Downloads/dmje9H09skJCwvW1Has03xtZgsrML_8t.pdf
233. Загородня Н. В. Адміністративно-правовий статус громадян України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2018. № 33. С. 75-77.
234. Гусар О. А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2. С. 116-123.
235. Бандурка О. М. Адміністративне право. Загальна частина: навчальний посібник. Харків: Золота миля, 2011. 584 с.
236. Берлач А. І., Карпенко Д. О., Ковальський В. С. Правознавство: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 752 с.
237. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 53-61.
238. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. акад. С. В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.
239. Сараскіна Т. В. Організаційно-правові засади діяльності податкової міліції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2000. 212 с.
240. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком-Інтер, 2004. 458 с.

241. Юсупов В. А. Структура адміністративно-правового статусу правоохоронних органів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 2014. Випуск 29. Частина 2 Том 4/2, С. 136-140.
242. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування: звіт НДР (заключний). URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39508>
243. Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2009. С.136.
244. Малиновський В. Я. Державне управління: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2003. 576 с.
245. Шестак Л. В. Адміністративне право: навчальний посібник. Чернігів: ЧДПЧТП, 2011. 254 с.
246. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: навчальний посібник / В. С. Ковальський, В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін.; відп. ред. Я. Кондратьєв. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 320 с.
247. Словник іноземних слів. 17-е вид. Москва, 1998. 606 с.
248. Григорян Л. А. Советы – органы власти и народного самоуправления. Москва: Юридическая литература, 1965. 95 с.
249. Момотенко Т. Д. Правоохоронні органи: поняття і сутність. *Право і Безпека*. 2014. № 4 (45). С. 127-131.
250. Завальний М. В. Місце державних органів в системі суб'єктів правоохоронних органів. URL: file:///C:/Users/123/Downloads/_fENpfyU25GzUsJErEy5OoNj0ih6vJ_2.pdf
251. Осадчий В. І. Правоохоронні органи як суб'єкти кримінально-правового захисту. *Право України*. 1997. № 11. С. 26-32.
252. Лавринчук І. Обставини встановлення правового статусу державного службовця. *Право України*. 1999. № 9. С. 33-39.
253. Бородін Д. І. Правоохоронні органи України: поняття та функції. *Юридичний вісник*. 2015. № 2 (35). С. 47-51.

254. Гречанюк Р. Функції і повноваження спеціальних антикорупційних органів України Польщі та Молдови: порівняльний аналіз. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 41-48.
255. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. К.: Факт, 2003. 384 с.
256. Чорна А. Компетенція та повноваження органів державної влади щодо забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності у сфері оподаткування. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2015. № 5/1 С. 130-140.
257. Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса. Москва, 1998. С. 46.
258. Муравенко О. Ю. Роль і місце прокуратури в забезпеченні законності в державному управлінні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2014. 20 с.
259. Мелехин А. В. Теория государства и права. М.: Маркет ДС, 2007. 640 с.
260. Пиголкин А. С. Теория государства и права. М.: Юрайт-Издат, 2005. 613 с.
261. Носков С. А. Институт юридической ответственности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Тольятти, 2007. 22 с.
262. Базылев Б. Т. Юридическая ответственность: теоретические вопросы: учебнок пособие. К.: Красноярский университет, 1985. 120с.
263. Матузов Н. І. Теорія держави і права: навчальний посібник. М.: Юрист, 2004. 512 с.
264. Іванчук Н. В. Взаємна відповідальність особи і держави в контексті розбудови сучасної української держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Київ: КНУВС, 2007. 21с.
265. Юсупов І. Н. Юридична відповідальність як комплексний правовий інститут. *Юридичний світ*. 2009. № 1. С. 79-80.

266. Терещук М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. № 2. С. 18-22.

267. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80>

268. Римарчук Р. М. Підстава та умови цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну державними органами та їхніми посадовими особами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 845. С. 308-314.

269. Гриценко В. Г. Види юридичної відповідальності правоохоронних органів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 29. Ч. 2. Т. 4/1. С. 16-20.

270. Літошенко О. С. Адміністративна відповідальність в системі юридичної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2004. 199 с.

271. Шай Р. Перспективи модернізації правоохоронних органів в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2018. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12804/219-224.pdf>

272. Голомша М. Екосистема правоохоронних органів України: інституційні умови ефективності модернізації державного функціоналу. URL: https://lb.ua/blog/mykola_golomsha/428704_ekosistema_pravoohoronnih_organiv.html

273. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

274. Їжак О. І. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/evropeyskiy-dosvid-organizacii-sistemi-protidii-ekonomichniy>

275. Cybercrime: protecting against the growing threat. Global Economic Crime Survey. PricewaterhouseCoopers. November 2011. URL: http://www.pwc.com/en_GX/gx/economic-crime-survey/assets/GECS_GLOBAL_RE...

276. Лежненко І. П. Організаційно-правові засади функціонування Фінансової гвардії Італії. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1-2 (10-11). С. 142-179.

277. Куліш А. М. Діяльність податкової міліції : правові та організаційні засади: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2015. 140 с.

278. Ніпіаліді О. Перспективи створення Служби фінансових розслідувань: українські реалії та зарубіжний досвід. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/25657/1/%D0%9D%D1%96%D0%BF%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%96%20%D0%9E..pdf>

279. Марченко В. Ю. Фінансова поліція в Україні через призму досвіду зарубіжних країн. *Закарпатські правові читання*. 2017. Том 1. С. 202-209.

280. Беззуб І. Чи полегшить життя українському бізнесові «Фінансова поліція»? URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2313:reforma-podatkovoji-sistemi&catid=8&Itemid=350

281. Ніпіаліді О. Перспективи створення Служби фінансових розслідувань: українські реалії та зарубіжний досвід. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/25657/1/%D0%9D%D1%96%D0%BF%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%96%20%D0%9E..pdf>

282. Про правоохоронну службу: Закон Республіки Казахстану від 06.01.2011 р. № 380-IV. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30916594

283. Положення про Державну службу боротьби з економічними злочинами (фінансової поліції) Республіки Киргизстан від 15 березня 2012 р. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324212287.pdf>

284. Діяльність фінансової поліції. URL: <http://finpol.gov.kg/ru/activities>

285. Положення про Службу розслідування фінансових злочинів затвердженого постановою Правління Литовської Республіки від 05.04.2002 р. № 481. URL: <http://www.fntt.lt/lt/veikla/nuostatai/23>

286. Про Службу державних доходів: Закон Республіки Латвії від 28.10.1993 р. URL: <http://likumi.lv/doc.php?id=59902>

287. Зміни до Закону «Про Службу державних доходів» від 22.06.2017 р. № 2017/132.14. URL: <http://likumi.lv/ta/id/292028-grozijumi-likuma-par-valsts-ienemumu-dienestu->

288. Орлова Я. В., Савчук В. І. Економічна безпека України та виклики сьогодення: матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2010. 250 с.

289. Підхомний О. М. Фінансова безпека України: методологічний аналіз та стратегічні орієнтири: дис. ... докт. екон. наук: 08.00.08. Львів, 2015. 465 с.

290. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. К.: Національна академія управління, 2010. 232 с.

291. Некрасов В. А., Мельник В. І., Користін О. Є. Концепція протидії економічній злочинності в контексті забезпечення економічної безпеки України та визначення місця органу фінансових розслідувань у цьому процесі : науковий проект. К. : РВВ МВС України, 2016. 46 с.

292. Калатай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 143-154.

293. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки: Стратегія від 28.04.2004 р. № 493/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004>

294. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється»: Указ від 12.02.2007 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>.

295. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Президента України: указ Президента України від 07.07.2015 р. №368/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2015#Text>

296. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26.05.2015 р. №287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n7>

297. Стратегія національної безпеки України: указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

298. Про визнання актів такими, що втратили чинність: указ Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7>

299. Мамочка Р. В. Адміністративно-правові основи забезпечення економічної безпеки держави органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2011. 22 с.

300. Ковбасюк Ю. В., Трощинський В. П., Сурмін Ю. В. та ін. Енциклопедичний словник з державного управління. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

301. Гальчинський А. С., Геець В. М. та ін. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції». К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. 416 с.

302. Про Бюро економічної безпеки України: пояснювальна записка проекту Закону України від 02.07.2020 р. № 3087-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331

303. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посібник. Київ: Університет «Україна», 2014. 417 с.

304. Сілкова Г. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності. *Вісн. Кн. палати*. 1999. № 3. С. 15-16.

305. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 336 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список публікацій здобувача:

1. Shatrava S., Smolyarova M., Harust Yu., Kryvosheiev K. Theoretical and legal analysis of the category” “financial security of the state”. *Asia Life Sciences. Supplement 21 (2)*. 2019. P. 102-110 (Scopus)
2. Nekrasov V., Mel'nyk V., Kryvosheiev K., Kiiashko Yu., Yemets O. Interaction of law enforcement authorities as the basis of effective combating economic crime. *Revista Turismo: estudos & praticas*. 2020. № 3. P. 73-82 (WoS).
3. Kryvosheiev K. O. Prospects for the functioning of a single law enforcement authority that ensures financial security of Ukraine. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific school (Canada)*. 2020. Volume 39. Number 3. P. 44-47.
4. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правові засади діяльності податкової міліції як суб'єкта фінансової системи України, що забезпечує економічну безпеку держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С.270-274.
5. Кривошеєв К. О. Правові засади формування системи фінансової безпеки в Україні. *Правові горизонти*. 2019 № 14. С. 60-68
6. Кривошеєв К. О. Фінансова безпека країни: теоретико-правовий аналіз. *Правові горизонти*. 2018 № 12. С. 28-34
7. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правовий статус єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 53-61.
8. Кривошеєв К. О. Правоохоронні органи як суб'єкти забезпечення фінансової безпеки України. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2020. № 3. С. 62-69.
9. Кривошеєв К. О. Адміністративно-правові основи створення єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. С. 16-24.

10. Кривошеєв К.О. Забезпечення фінансової безпеки в країнах Західної Європи. *Актуальні проблеми національного законодавства*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 28 листопада 2019 року). С.100-103.

11. Кривошеєв К. О. Основні ризики та загрози фінансовій безпеці України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2018 р.). С. 117-120.

12. Кривошеєв К.О. Особливості централізованого підходу організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки Французької Республіки. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2019 р.). С. 176-180.

13. Кривошеєв К.О. Правова основа створення єдиного правоохоронного органу забезпечення фінансової безпеки України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 травня 2020 р.). С. 250-255.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Сумського державного університету

А.М. Черноус

«10/11» 2021 р.

АКТ

про впровадження у наукову діяльність результатів дисертаційного дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право

Комісія у складі:

Голова – д.ю.н., професор, заслужений юрист України, директор ННІ права Куліш А.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ Руденко Л.Д.
– к.ю.н., викладач кафедри АГПФЕБ Миргород-Карпова В.В.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» та їх впровадження у наукову діяльність.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного Кривошеєва К. О. дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» отримані на основі ґрунтовного аналізу та визначення адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України, мають ґрунтовний та аргументований характер і використовувалися при проведенні наукових досліджень у рамках науково-дослідницької роботи

«Концепція нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України» (номер державної реєстрації 0118U003582), яка розробляється в Навчально-науковому інституті права Сумського державного університету.

Акт складений у 2-х примірниках.

Голова комісії

Члени комісії

А.М. Куліш

Л.Д. Руденко

В.В. Миргород-Карпова

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Сумського державного університету
В.Д. Карпуша

«15» 03 2021 р.

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Комісія у складі:

Голова – д.ю.н., професор, заслужений юрист України, директор ННІ права Куліш А.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ Руденко Л.Д.
– к.ю.н., викладач кафедри АГПФЕБ Миргород-Карпова В.В.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» і їх використання в освітньому процесі з дисциплін «Адміністративне право», «Спеціальне адміністративне право», «Органи публічної влади та інститути громадянського суспільства» кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету.

Висновок: комісія вважає, що результати дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» отримані на основі ґрунтовного аналізу та визначення адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України, мають комплексний характер та використовуються при проведенні лекцій, семінарських і практичних занять кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету зі студентами при вивченні дисциплін «Адміністративне право», «Спеціальне адміністративне право», «Органи публічної влади та інститути громадянського суспільства».

Акт виконаний у 2-х примірниках.

Голова комісії

Члени комісії

А.М. Куліш

Л.Д. Руденко

В.В. Миргород-Карпова

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. начальника Головного управління
ДФС у Сумській області

Олександр ТЮТЮННИК

« 21 » 2021 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету Кривошеєва Костянтина Олександровича «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право, у практичній діяльності Головного управління ДФС у Сумській області

Комісія у складі:

1. Начальника управління оперативної підтримки ГУ ДФС у Сумській області Власенко Геннадія Миколайовича;
2. Завідувача сектору організації оперативно-розшукової діяльності управління протидії економічним правопорушенням ГУ ДФС у Сумській області Кулик Анжеліки Костянтинівни;
3. Заступника начальника управління – начальника другого відділу розслідування кримінальних проваджень слідчого управління ГУ ДФС у Сумській області Шеїна Анатолія Олександровича,

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження Кривошеєва Костянтина Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право, використовуються у практичній діяльності Головного управління ДФС у Сумській області.

Зокрема при: а) розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств; б) наданні консультацій відповідно до Податкового кодексу України; в) взаємодії та здійсненні обміну інформації з органами державної влади; г) вжитті заходів для виявлення, аналізу та

перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму; е) здійсненні розгляду звернень громадян та юридичних осіб з питань, пов'язаних з діяльністю Головного управління ДФС у Сумській області; є) формуванні інформаційної політики Головного управління ДФС у Сумській області; ж) здійсненні контролю за дотриманням вимог законодавства і виконанням службових, посадових обов'язків у Головному управлінні ДФС у Сумській області; з) організації семінарів та проведенні тренінгів щодо підвищення кваліфікації посадових та службових осіб Головного управління ДФС у Сумській області.

Вважаємо, що дисертація Кривошесва Костянтина Олександровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України» є завершеною науковою роботою, в якій отримані нові науково обгрунтовані результати, що в своїй сукупності вирішують функціонування адміністративно-правових засад діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України.

Члени комісії

Начальник управління оперативної підтримки
ГУ ДФС у Сумській області

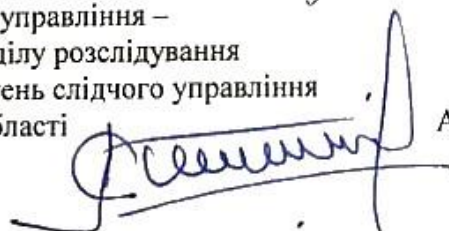
Геннадій ВЛАСЕНКО

Завідувач сектору організації
оперативно-розшукової діяльності управління
протидії економічним правопорушенням
ГУ ДФС у Сумській області

Анжеліка КУЛИК

Заступник начальника управління –
начальник другого відділу розслідування
кримінальних проваджень слідчого управління
ГУ ДФС у Сумській області

Анатолій ШЕІН